

ÖLÇÜ

Mühendislikte, Mimarlıkta ve Planlamada

KASIM 2018

İMAR KAOSUNDA İSTANBUL

Mühendislikte
Mimarlıkta ve
Planlamada

Ö L Ç Ü

Ö L Ç Ü

Mühendislikte, Mimarlıkta ve Planlamada
KASIM 2018

Zühre KORDON (Bilgisayar Mühendisleri Odası) - Utku FIRAT (Çevre Mühendisleri Odası) -
Kemal ÖZOĞUZ (Elektrik Mühendisleri Odası) - Deniz DEMİRHAN (Fizik Mühendisleri Odası) -
Zafer ŞENYURT (Gıda Mühendisleri Odası) - Mustafa GÜRSOY (Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası) -
Temel PİRLİ (İnşaat Mühendisleri Odası) - Özgür İNCESU (Kimya Mühendisleri Odası) - Ümit Özer (Maden Mühendisleri Odası) -
Elif SOYVURAL, Münür AYDIN (Makina Mühendisleri Odası) - Derya DIŞPINAR (Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası) -
Metin KARADAĞ, Tuncay GÜRPINARLI (Mimarlar Odası) - Soner KIRMIZI (Tekstil Mühendisleri Odası) -
Gülşen ERCAN (Şehir Plancıları Odası) - Murat KAPIKIRAN (Ziraat Mühendisleri Odası)

Yapım Organizasyonu: Tmmob İstanbul İl Koordinasyon Kurulu
Matbaa: Yapım Tanıtım Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited (0212 216 51 49)
Yayın Türü: Yerel-Süreli
Baskı Tarihi: 01/11/2018
Teknik Hazırlık: Mahir Duman

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu
Adına Sahibi: Cevahir Efe Akçelik
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Emrah Tuzci
Editör: Münür AYDIN
Yönetim Yeri ve Sekreteryası: Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Katip Mustafa Çelebi Mahallesi, İpek Sokak No: 9
34433 Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0212 252 95 00 - 207
Fax: 0212 249 86 74
E-posta: tmmobist@gmail.com
Web: olcuistanbul.org

6-7 ÖNZÖZ

8-13 İKK'DAN HABERLER

DOSYA

- 15 Mühendisler ve Mimarlar Yapı Üretim Sürecinden Dışlanıyor
16 İmar Affı Düzenlemesi Geri Çekilmelidir
18 1948'den Bugüne İmar Afları
27 İmar Barışı/Affı Kapsamı
34 İmar Affı: İstisna mı, Gelenek mi?
37 Jeoloji ve İmar Affı
40 İmar Affı; Tarım Toprakları ve Meralara Etkileri
43 Rantı Değil İnsan Hayatını Ne Zaman Önemseyeceğiz?
44 İstanbul, Beyoğlu, Söğütözü'de Dayanma Yapısı ve Bina Çökmesiyle İlgili Ön Teknik Değerlendirme Raporu
49 Kayma Yüzeyinin Tespitinde Jeofizik Mühendisliği Uygulamalarının Önemi
53 İnsan Kökenli Depremler ve Türkiye
58 Kaotik Hukuk Sisteminde Meslek Alanlarına Müdahaleler

FESTİVAL

- 60 XII. İstanbul Uluslararası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali

MÜHENDİS YAZARLAR

- 64 Y. İzzettin Silier - Eleğimin Üstünde Kalanlar

MERHABA

Münür Aydın, Ölçü Dergisi Editörü

Türkiye ve dünyada çok yoğun ve bir dönemi daha geride bırakırken; TMMOB olarak birçok çalışma, etkinlik yanında ülke için zararlı gördüğümüz konuda karşı duruşumuzu da sergiledik. TMMOB'nin düzenlediği IV. İstanbul Kent Sempozyumu'nda "Kent ve Adalet", "Emek, Meslek Örgütlerinin Perspektifinden Kent ve Adalet", "Kent Politikalarının Mekansal ve Toplumsal Etkileri", "Göç Mekanları ve Kent Yurttaşlığı", "Kentsel Yaşamda Adalet", "İstanbul'da Doğal Yapının Dönüşümü", "Kentsel ve İklimsel Dönüşüm", "İstanbul'da Arazi ve Enerji Yönetimi", "Mekan, Kimlik ve Kültür", "Medya, Kent ve İletişim" başlıklı oturumlar gerçekleştirildi.

TMMOB İstanbul İKK bünyesinde oluşturulan Asbest Grubu Minerallerin Oluşumu ve Lif Morfolojisi, Asbest Liflerinin Kristal Yapısı, Asbestos Liflerinin Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri Kullanım Alanı, Asbest ve Sağlık, Ülkemizde Asbest ve Asbest Maruziyeti, Asbest ve Mevzuat, Kentsel Dönüşüm ve Asbest ana başlıkları altında asbestin etkilerini ve kullanım alanlarını belirten raporunu kamuoyuna açıkladı.

Kanal İstanbul Konusunda yapılan basın açıklamasında "Uyarıyoruz! Kanal İstanbul, tam anlamıyla coğrafik, ekolojik, ekonomik, sosyolojik, kentsel ve kültürel bir yıkım ve felaket önerisidir" ifadeleri ile görüşlerimizi kamuoyuna duyurduk.

Şeker fabrikalarının özelleştirilmesinin ülke ekonomisine olan etkilerinin tartışıldığı "şeker çalıştay"ı düzenlendi.

TMMOB İKK Kadın Komisyonu tarafından düzenlenen Dünya'da Kadın Grevleri söyleşi ve ardından Made in Dagenham (Kadının Fendi) filminin gösterimi gerçekleştirildi.

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, Başbakan Binali Yıldırım'ın, 9. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi'nin açılış konuşmasında, iş cinayetlerinde

suçun büyük ölçüde işçide olduğunu dile getiren açıklamalarıyla ilgili basın bülteni yayınladı. Ülkenin Başbakanının açıklamaları kendi çıkardıkları kanunlarda yer alan İSG konusunda ne kadar bilgisiz olduğunun bir göstergesi hatta ibret belgesidir. Yapılan açıklamada, Binali Yıldırım'ın "Eldiven takmaz, baret giymez, güvertede çalışır kemer takmaz. Sürekli peşlerinden koşacaksın. Her an başında duracaksın" ifadeleriyle AKP İktidarının İş Güvenliği alanına ilişkin bakış açısını ortaya koyduğu vurgulanırken; İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasının sorumluluğunun ve denetiminin işverene ait olduğunun unutulmaması gerektiği ifade edilmiştir. Kamusal denetim yükümlülüklerini yerine getiremeyen ÇSGB yerine meslek odaları, sendikalar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarından oluşturulan bağımsız denetim yapısı oluşturulmalıdır şeklindeki çözüm önerisi de kamuoyuna açıklanmıştır.

Soma faciasının ve 17 Ağustos 1999 depremlerinin yıldönümlerinde yapılan anma etkinliklerinde kaybettığımız canlarımız anıldı.

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu olarak, insanca çalışma koşulları için direnen 3. Havalimanı inşaatı işçilerinin yanında olduğumuzu kamuoyunun bilgisine yaptığımız açıklama ile duyurduk.

Her yıl olduğu gibi 19 Eylül tarihinde 19 Eylül 1979 tarihinde TMMOB'nin çağrısı ile 55 ilde 740 işyerinde gerçekleştirilen iş bırakma eyleminin yıldönümünde kutlanan mühendis, mimar ve şehir plancıları dayanışma günü kutlandı.

Kadıköy ilçesinde, bütünleşik afet yönetim sistemi olarak ifade edilen tüm afetlerde (deprem, sel, taşkın vb.) afetlerin her evresinde afeti yönetebilmek, acil eylem planları hazırlamak, bireyden topluma afetle yaşama bilincini kazandırmak ve Kadıköy Belediyesi tarafından kurulan Afet Eğitim ve Bilinçlendirme

Parkı'nda afet eğitimleri, atölye ve etkinliklerin gerçekleştirmek amacı ile TMMOB İstanbul İl Koordinasyonu ve Kadıköy Belediyesi arasında 09.10.2018 tarihinde işbirliği protokolü imzalandı.

Bu dönemde Türkiye uzun süredir etkinliğinde olduğu tek adamlık sistemine resmi olarak da geçmiş oldu. Artık ülkemizde Yasama Yürütme ve Yargı erkleri tamamen tek adamın inisiyatifine bırakıldı. Şimdiden söylüyorum bu durum sürdürülebilir değildir. Yargının nerede ise tamamını atayan tek adam artık ülkenin de tek sahibi gibi davranmaktadır. Yeni sistem ile muhalif her sese akıl almaz cezalar verilip özgürlükleri kısıtlanırken iktidarı ellerinde bulunduran tek adam ve yandaşları cezasızlık kalkanına bürünmüşlerdir. Yandaşların nerede ise tamamı yargı mensubu olarak görevlendirildikten sonra akıl almaz cezalar verilen insanlar özgürlükleri kısıtlandıktan sonra pardon yanlılık oldu diye bırakılabilmektedir. Türkiye tarihinde sıkıyönetim dönemleri dışında ilk defa yaşanan bu durum ülkemiz demokrasisi ve yurttaşlar açısından büyük tehlike oluşturmaktadır. Türkiye OHAL'siz OHAL dönemini yaşamaktadır.

Tek adam düzeninin sürdürülemez olduğunun bir başka kanıtı da uzun süredir süregelen bu günlerde ise artık saklanamaz olan ve açıkça her kesim tarafından hissedilen ekonomik krizdir. Her fırsatta ekonomi konusunda demeçler veren tek adam

ekonominin dibe vurmasının en önemli nedenleri arasındadır. Artık Türkiye de ekonomi bilimsel ilkeler yerine dogmatik saplantılar ile yönetilmektedir. Önceki hükümetin krizin faturasını geniş halk kesimlerine ödeten reçetesinin sağladığı olanaklar AKP iktidarları döneminde çar çur edilip birilerine kaynak aktarmanın aracı olarak kullanılarak ülke iflasın eşiğine getirilmiştir. Ayrıca yine bu dönemde Cumhuriyet döneminin yarattığı ekonomik kaynaklar özelleştirme adı altında yok pahasına elden çıkarılarak birilerine peşkeş çekilmiştir. Bazı kaynaklar arsa değerinin bile altında transfer edilirken bazılarında ise tahsilat bile yapılamamıştır. Unutulmamalıdır ki krizin sorumlusu halk değil bir avuç azınlıktır. Krizin faturasını da onlar ve peşkeş çekenler ödemelidir. Halkın artık ödeyecek gücü yoktur.

Dış politikanın iflas edeceğini yıllar önceki sayılardaki önsözümde belirtmiştim. Bu gün ülkemizin dünyada Katar ve birkaç Arap ülkesinden başka dostu kalmamıştır. Ortaçağ kafası ile ülkenin yönetilemeyeceğini herkesin görmesi gerekir. Artık maceracı dış politika terk edilmelidir. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan beri geçerli olan "Yurtta Barış, Dünyada Barış" ilkesinden başka çıkış yolu bulunmamaktadır.

Gelecek sayıda görüşmek üzere, sevgi ile kalın.

TMMOB IV. İSTANBUL KENT SEMPOZYUMU GERÇEKLEŞTİRİLDİ

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından organize edilen 4. İstanbul Kent Sempozyumu, 1,2,3 Aralık tarihlerinde, Harbiye Askeri Müzesi Kültür Sitesi'nde gerçekleştirildi. Kent Sempozyumu'nun açılışına; TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, KESK Eş Genel Başkanı Aysun Gezen, ÖDP Başkanlar Kurulu Üyesi Alper Taş, Kadıköy Belediye Başkanı Aykurt Nuhoğlu, CHP İstanbul Milletvekilleri Ali Şeker ve Gülay Yedekçi katıldı. Üç gün boyunca yoğun bir katılımın olduğu sempozyum, yaklaşık 700 kişi tarafından takip edildi.

Sempozyumun açılış töreninde konuşan TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu Sekreteri Cevahir Efe Akçelik, kamu çizgisinden uzak kentleşme politikalarının nüfus artışı, işsizlik, trafik, alt yapı problemleri, yeşil alan eksikliği, ucuz ve nitelikli konut problemi, eğitim, sağlık hizmetlerinde eşitsizlik gibi ekonomik ve sosyal adaletsizliğe yol açtığını ifade ederek; "Adaletsizliğin belirginleştiği, İstanbul'a ihanet tartışmalarının yaşandığı bu dönemde Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği olarak tüm yaşam alanlarımıza ve kamuya yönelik yağma politikalarına karşı bilimden, emekten, adaletten ve doğadan yana yıllardır yürüttüğümüz mücadele ekseninde bu yıl dördüncüsünü düzenlediğimiz İstanbul Kent Sempozyumunun temasını "Kent ve Adalet" olarak belirledik." dedi.

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz ise konuşmasında, kentleri yaşanır olmaktan çıkaranların şimdi "ihanet ettik" diyerek sorumluluklarından kaçmaya

çalıştığını belirtirken; "Boğaz'ı imara açanlar, kent merkezine gökdelenler dikenler, ekosistemi tahrip edenler bugün yaşadığımız felaketin sorumlusu. Son olarak Kuzey Ormanları'nın yok edilmesinde bunu görüyoruz. Kentsel dönüşüm adı altında yoksulun evine el koydular. Mega projelerle geleceğimizi ipotek altına aldılar. Biz bu gerçekleri söylerken siz, TMMOB'ye ihanet şebekesi demeye kalktınız. Siz ve her gün sıraya dizdiğiniz kalemşörleriniz, bu şehrin tahribine giden yolu döşerken biz bu yüzden Gezi'yi savunduk, size Topçu kışlasını yaptırmadık. Biz bugünden sonra da kenti savunmak için mücadeleye devam edeceğiz. Doğadan ve kentten yana bilim üretirken, sokakta da kenti ve kentlinin hakkı olanı savunmaya devam edeceğiz." ifadelerini kullandı.

Açılış konuşmalarının ardından ilk günün programı doğrultusundan "Kent ve Adalet", "Emek, Meslek Örgütlerinin Perspektifinden Kent ve Adalet", "Kent Politikalarının Mekansal ve Toplumsal Etkileri" başlıklı oturumlar gerçekleştirildi.

Sempozyumun ikinci gününde ise "Göç Mekanları ve Kent Yurttaşlığı", "Kentsel Yaşamda Adalet", "İstanbul'da Doğal Yapının Dönüşümü", "Kentsel ve İklimsel Dönüşüm" konuları ele alındı.

4. İstanbul Kent Sempozyumu'nun üçüncü günü "İstanbul'da Arazi ve Enerji Yönetimi", "Mekan, Kimlik ve Kültür", "Medya, Kent ve İletişim" başlıklı oturumların ardından gerçekleştirilen İstanbul Kent Forumu ile sona erdi.

TAŞERONLAŞMA ÖLÜM DEMEKTİR!

Bakırköy Spor Vakfı Sosyal Tesislerinin yıkımı sırasında gerçekleşen ve Bakırköy Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nde taşeron işçi olarak çalışan Mustafa YILMAZ'ın hayatına mâl olan iş cinayeti ile ilgili olarak, TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından "TAŞERONLAŞMA ÖLÜM DEMEKTİR" başlığıyla basın bülteni yayınlandı. İş yerlerinde "önce insan, önce sağlık, önce işçi güvenliği" anlayışının yerleştirilmesi gerektiği ve üretim süreçlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlem ve uygulamalarına öncelik verilmesinin öneminin vurgulandığı açıklamada; "Yaşanan diğer iş cinayetlerinde söylediğimiz gibi; Mustafa Yılmaz'ın ölümü ne kader ne de fitrattır. İş cinayetlerinin temelinde yetkililerin kâr hırsı vardır. Mustafa Yılmaz'ın ailesi ve yakınlarına başsağlığı diler, iş cinayetinin sorumlularının yargılanması için gerekli çalışmaları yapacağımızı kamuoyuna saygıyla duyururuz." ifadelerine yer verildi.

3. HUKUKSUZ İHRAÇLAR SON BULSUN!

ÖZCAN DOĞAN ve HÜSEYİN MERCAN GÖREVİNE İADE EDİLSİN!

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, 28 Aralık 2017 tarihinde bir basın toplantısı düzenleyerek, KHK ile görevlerinden alınan Özcan Doğan ve Hüseyin Mercan'ın işlerine iadelerini talep etti.

FMO İstanbul Şube Başkanı Alper Mertoğlu, HKMO İstanbul Şube Başkanı Alişan Çalcalı, Eğitim Sen 6 Nolu Şube Başkanı Görkem Doğan ve KHK ile görevlerinden ihraç edilen Hüseyin Mercan ve Özcan Doğan'ın da birer konuşma yaptığı toplantıda, açıklama metnini TMMOB İstanbul İKK Sekreteri Cevahir Efe Akçelik okudu. 15 Temmuz Darbe Girişimine karşıları bertaraf etme bahanesiyle başlatılan cadı avına son verilmesi çağrısı yapılan açıklamada; "Halk iradesini görmezden gelen, güçler ayrılığı ilkesini tanımayan, parlamentonun yasama yetkisini gasp eden bu düzenlemeler geri alınmalı, ihraç edilen Özcan DOĞAN ve Hüseyin MERCAN vakit kaybetmeden görevlerine iade edilmelidir." denildi.

TMMOB İSTANBUL ASBEST RAPORU YAYIMLANDI

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu bünyesinde oluşturulan Asbest Çalışma Grubu'nun hazırladığı "İstanbul Asbest Raporu" 8 Ocak 2018 tarihinde yayımlandı. Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, Jeoloji Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi ve Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi bileşenleriyle hazırlanan rapor; Asbest Grubu Minerallerin Oluşumu ve Lif Morfolojisi, Asbest Liflerinin Kristal Yapısı, Asbestos Liflerinin Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri, Kullanımı Alanı, Asbest ve Sağlık, Ülkemizde Asbest ve Asbest Maruziyeti, Asbest ve Mevzuat, Kentsel Dönüşüm ve Asbest ana başlıkları altında asbesti, etkilerini ve kullanım alanlarını inceliyor. Ayrıca raporda TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından hazırlanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na gönderilen ancak, Bakanlık tarafından yanıt verilmeyen soru önergesi ek olarak yer alıyor.

MESLEK HASTALIKLARI VE MÜCADELE DENEYİMLERİ KONULU SÖYLEŞİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu İSİG Komisyonu tarafından, Meslek Hastalıklarıyla Mücadele Deneyimleri konulu söyleşi gerçekleştirildi. MMO İstanbul Şubesinde yapılan söyleşide, "Çalışmak Sağlığa Zararlıdır" kitabıyla tanınan sağlık sosyoloğu ve halk sağlığı aktivisti Annie Thebaud-Mony bir sunum gerçekleştirerek katılımcıların sorularını yanıtladı.

İSTANBUL İKK: UYARIYORUZ!

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu'nun 28 Şubat 2018 tarihinde MMO İstanbul Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında; "Kanal İstanbul Projesi" değerlendirilerek, "Uyarıyoruz! Kanal İstanbul, tam anlamıyla coğrafik, ekolojik, ekonomik, sosyolojik, kentsel ve kültürel bir yıkım ve felaket önerisidir" denildi. TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu Sekreteri Cevahir Efe Akçelik'in okuduğu açıklama metninde, Kanal İstanbul Projesine ilişkin yapılan teknik saptamalar; Boğaz Geçişleri ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Hafriyat Miktarı, Marmara Denizi, Küçükçekmece Lagünü, Su Havzaları, Tarım Alanları, Deprem Riski ve Adalar başlıklarıyla irdelenerek kamuoyuyla paylaşıldı.

TMMOB İSTANBUL ŞEKER ÇALIŞTAYI GERÇEKLEŞTİRİLDİ

TMMOB İstanbul İl Koordinasyonu Sekreterliğince; Gıda Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi tarafından organize edilen Şeker Çalıştayı, 15 Nisan

2018 tarihinde gerçekleştirildi.

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu Sekreteri Cevahir Efe Akçelik ve Kadıköy Belediye Başkanı Aykurt Nuhoğlu'nun açılış konuşmaları ile başlayan çalıştayı birinci oturumu, "Şeker Fabrikaları ve Özelleştirme" konu başlığıyla, CHP Bursa Milletvekili Orhan Sarıbal ve Çiftçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Abdullah Aysu'nun sunumlarıyla yapıldı. İkinci oturum Prof. Dr. Osman Erk ve Gıda Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Onur Akbulut'un sunumlarıyla "Nişasta Bazlı Şeker" başlığı altında gerçekleştirildi. Şeker Çalıştayı, Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şube YK Başkanı Selin Top'un kolaylaştırıcılığında gerçekleştirilen forumun ardından sona erdi.

TMMOB İSTANBUL İKK:

İŞ CİNAYETLERİNİN SORUMLULUĞU İŞÇİLERİN ÜZERİNE YIKILAMAZ!

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, Başbakan Binali Yıldırım'ın, 9. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi'nde yaptığı açıklamalarıyla ilgili basın bülteni yayınladı. Yapılan açıklamada, Binali Yıldırım'ın "Eldiven takmaz, baret giymez, güvertede çalışır kemer takmaz. Sürekli peşlerinden koşacaksın. Her an başında duracaksın" ifadeleriyle AKP iktidarının İş Güvenliği alanına ilişkin bakış açısını ortaya koyduğu vurgulanırken; "İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması sorumluluğunun işverene ait olduğu unutulmamalıdır. Kamusal denetim yükümlülüklerini yerine getiremeyen ÇSGB yerine meslek odaları, sendikalar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarından oluşturulan bağımsız denetim yapısı oluşturulmalıdır" denildi.

TMMOB İKK KADIN KOMİSYONU FİLM GÖSTERİMİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

TMMOB İstanbul İKK Kadın Komisyonu tarafından, 27.04.2018 tarihinde, Dünya'da Kadın Grevleri söyleşi ve Made in Dagenham (Kadının Fendi) filminin gösterimi gerçekleştirildi. Lagünü, Su Havzaları, Tarım Alanları, Deprem Riski ve Adalar başlıklarıyla irdelenerek kamuoyuyla paylaşıldı.

SOMA'YI UNUTMADIK UNUTTURMAYACAĞIZ!

Soma Katliamı'nın dördüncü yılında DİSK İstanbul Bölge Temsilciliği, KESK İstanbul Şubeler Platformu, TMMOB İstanbul İKK ve İstanbul Tabip Odası'nın çağrısıyla Taksim Tünel Meydanında basın açıklaması gerçekleştirildi.

"Soma'yı unutmadık unutturmayacağız" pankartının açıldığı eylemde, "Soma'nın hesabı sorulacak", "Soma'yı unutmama unutturma", "Taşeron çalışma yasaklansın", sloganları atılırken, katliamda hayatını kaybedenlerin anısına 1 dakikalık saygı duruşu gerçekleştirildi.

TOBB NASIL OLUYOR DA İŞÇİ HAKLARININ KISITLANMASINI SAĞLAYABİLİYOR?

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu bir basın bülteni yayınlamak, TOBB Başkanı Rifat Hisarcıkloğlu'nun Genel Kurulda yaptığı "Büyük sıkıntı yaşadığımız bir başka alan, yargı sistemiydi. Özellikle iş mahkemelerindeki davalarda, işveren yüzde 99 haksız çıkıyordu. Bunu değiştirmek üzere, zorunlu arabuluculuk sisteminin uygulamaya alınmasını sağladık" açıklamalarına ilişkin tepkilerini kamuoyuyla paylaştı.

Hisarcıkloğlu'nun TOBB üyelerine sempatik görünmek ve seçim kazanmak için iş ve emek karşıtı mücadelelerini övünerek anlatmasına karşı aşağıdaki soruları cevaplaması istendi;

- 1- 24 Haziran seçimleri nedeniyle askıya alınan işyeri denetimleri sürecinde kaç işçi yaşamını yitirdi?
- 2- Kamu kurumlarının bünyesinde ve taşeronlarında sigortasız işçi çalıştırmak, çocuk işçi çalıştırmak gibi uygulamalar mevcut mudur? TRT'nin setinde yaşanan iş kazasından sonra iş yeri denetimlerini 24 Haziran'a kadar yapmama ya devam edecek misiniz?

DİRENEN FİLİSTİN HALKI KAZANACAK

Filistin halkına yönelik saldırılara karşı DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'nin çağrısıyla, Kadıköy İskelesi'nde basın açıklaması gerçekleştirildi.

DİSK Yönetim Kurulu Üyesi Kanber Saygılı, KESK İstanbul Şubeler Platformu Dönem Sözcüsü Ata Esen de, TTB Merkez Konsey Başkanı Prof. Dr. Raşit Tükel'in konuşmalarının ardından TMMOB İstanbul İKK Sekreteri Cevahir Efe Akçelik'in ortak basın açıklamasında; "ABD ve İsrail'in emperyalist amaçları doğrultusunda Kudüs'ü iç politika malzemesi yapmaları, çözüm yerine çatışma ve kaosu derinleştirmektedir. Bütün dünyanın gözü önünde gerçekleşen bu olaylarda, mazlum Filistin Halkı, ölü ve yaralıları taşıırken; açılış törenine katılmak için İsrail'e gelen emperyalist şefler ve işbirlikçileri, utanmadan 'dostluk ve barış' mesajlarını paylaşmışlardır." ifadelerine yer verildi.

- 3- Rifat Hisarcıkloğlu'nun Yönetim Kurulu Başkanı olduğu, Eskişehir Şirketler Grubunda kaç iş kazası yaşanmıştır? Eskişehir Şirketler Grubunda İş Teftiş Kurulu Başkanlığı planlı ya da plansız hiç denetim yapmış mıdır?
- 4- TOBB Başkanı ve Eskişehir Şirketler Grubu Yönetim Kurulu Başkanı olan Rifat Hisarcıkloğlu, nasıl oluyor da işçi sendikalarının, emek - meslek örgütlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının tüm baskılarına karşı işçi haklarının kısıtlanmasını sağlayabilmektedir?
- 5- Arabuluculuk faaliyetlerinin %90'nını oluşturan işçi-işveren uyuşmazlıklarında 19.411 kişinin hakkının gasp edilmesinin sorumlusu Hisarcıkloğlu mudur?
- 6- 2016 yılında 24.284 denetim yapan İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2017 yılında denetimlerini %23 azaltarak 18.812 denetim yapmıştır. Ancak 2016 yılında en az 1970, 2017 yılında ise en az 2006 işçi yaşamını yitirdi. İş cinayetleri kontrolsüz bir şekilde artarken kamusal denetimler hangi amaç için azaltılmakta, askıya alınmaktadır?

TMMOB İSTANBUL İKK ŞİŞLİ ETFAL HASTANESİ'NİN TAŞINMASINI DEĞERLENDİRDİ

İstanbul İl Sağlık Müdürü tarafından, taşınarak bölüneceği açıklanan Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile ilgili TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu bünyesinde İMO, Mimarlar Odası ve İstanbul Şubeleri tarafından hazırlanan değerlendirme yazısı kamuoyuyla paylaşıldı.

Sağlık hizmetlerinde öncelikli konu olan erişilebilirlik ve buna bağlı yer seçiminde toplumun ihtiyaçları doğrultusunda hareket edilmesi gereğinin vurgulandığı açıklamada; "Şişli Etfal Hastanesi tüm klinikleri ve uzmanlık

birimlerini bünyesinde barındıran bir eğitim-araştırma hastanesidir. Şişli Etfal Hastanesi, Avrupa yakasında yaşayan vatandaşların sağlık gereksinimlerinin önemli bir kısmını karşılamaktadır. Sadece Şişli ilçesinde ve hastaneden hizmet alan Beşiktaş, Beyoğlu, Kağıthane ilçelerinin yakın mahallelerinde 700.000'e yakın yerleşik nüfus bulunmaktadır. Kamuya ait tesislerin yer seçiminde, toplumsal faydanın maksimize edilmesi gerekmektedir." İfadelerine yer verildi.

İSTANBUL DEPREME HAZIR MI?

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, 17 Ağustos 1999 depremine ilişkin basın toplantısı düzenleyerek "İstanbul Depreme Hazır mı?" sorusuna yanıt aradı. 17 Ağustos depreminin ardından belirlenen deprem toplanma alanlarının üzerine başta AVM ve plazalar olmak üzere birçok yapı inşa edildiğinin

vurgulandığı açıklamada; "İstanbul'da mevcut toplanma alanlarının sayısı ve konumu, sağlık malzemelerinin durumu, içme suyu temini, acil durum yollarının akıbeti gibi bilgiler halk ile paylaşılmamaktadır. Bu durum kentin depreme hazırlıksız olduğunun en önemli göstergelerinden birisidir." denildi.

TMMOB İSTANBUL İKK:

İNSANCA ÇALIŞMA KOŞULLARI İÇİN DİRENEN 3. HAVALİMANI İŞÇİLERİNİN YANINDAYIZ

Tmmob İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından, kötü çalışma koşullarına karşı iş bırakan 3. Havalimanı inşaatında çalışan işçilere ilişkin destek açıklaması yayınlandı. Yüzlerce emekçiye insanlık dışı koşullarda çalıştırarak dünyanın en büyük toplama kampının oluşturulduğu ifade edilen açıklamada; "Daha çok kar hırsı yüzünden, çalışanları sağlıksız koşullarda çalıştırmak, iş güvenliği almamak, iş kazası değil cinayettir. Bu cinayete sessiz kalmayan emekçilere karşı uygulanan şiddet bir an önce

durdurulmalı ve talepler koşulsuz olarak yerine getirilmelidir. TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu olarak, insanca çalışma koşulları için direnen 3. Havalimanı inşaatı işçilerinin yanında olduğumuzu kamuoyunun bilgisine sunarız." ifadelerine yer verildi.

İSTANBUL İKK 3. HAVALİMANI İNŞAATI SORUNLARIYLA İLGİLİ İNCELEME YAPILMASI İÇİN TMMOB HEYETİNE İZİN VERİLMESİNİ TALEP ETTİ

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, İstanbul Valiliği ve İGA Yönetim Kurulu'na birer yazı gönderilerek, 3. Havalimanı inşaatında yaşanan sorunları yerinde incelemek üzere oluşturulan TMMOB Heyeti'ne izin verilmesi talebinde bulunuldu.

3. Havalimanı inşaatında çalışan işçilerin, kötü çalışma

koşullarına karşı başlattıkları eylem sonrasında, kamuoyunun sağlıklı bilgilendirilmesi için tarafsız bir heyetin inceleme yapmasının önemli bir sorumluluk olduğu ifade edilen yazıda; oluşturulacak heyetin yapacağı incelemeler için gerekli olan sürecin işletilmesi istendi.

19 EYLÜL MÜHENDİS, MİMAR VE ŞEHİR PLANCILARI DAYANIŞMA GÜNÜ

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından, "19 Eylül Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Dayanışma Günü" kapsamında, MMO İstanbul Şube binasında basın toplantısı gerçekleştirildi.

Basın açıklamasını TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu adına, MMO İstanbul Şube Yönetim Kurulu Üyesi Cafer Yıldız okudu. Açıklamadan önce 3. Havalimanı işçilerinin tutuklanması ve aynı gün görülen Berkin Elvan davasına değinen Yıldız: "3. Havalimanı çalışanlarına yönelik uygulanan şiddeti ve sonrasında 25 işçinin tutuklanma kararını kınadığımızı ifade etmek istiyorum. Bunun yanı sıra bu toplantıya gelmeden önce katıldığımız Berkin Elvan davasında; yargılanan polislerin olay günü hakkında hiçbir şey görmedik, bilmiyoruz diyerek 3 maymunu oynadıkları bir tiyatronun sahnelendiğine şahit olduk" ifadelerini kullandı.

19 Eylül'ün mühendis, mimar ve şehir plancıları açısından önemini vurgulandığı açıklamada; "Bugün 19 Eylül TMMOB Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Dayanışma Günü. 19 Eylül 1979 tarihinde TMMOB'nin çağrısıyla Türkiye'nin 55 farklı ilinde, 740 işyerinde gerçekleştirilen iş bırakma eyleminin 39. Yıldönümü. Mühendis, mimar ve şehir plancılarının hayatın her alanında, üretimin her aşamasında önemli bir yer tuttuğunu gösteren bu eylem, TMMOB'nin mücadele tarihinde önemli bir yer tutmaktadır." denildi.

"TMMOB, CUMARTESİ ANNELERİ'NİN YANINDADIR"

Cumartesi Anneleri'nin 707. Hafta eylemi, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz ve emek, meslek örgütleri başkanlarının katılımıyla, Galatasaray Meydanına yürüyüşe izin verilmediği için İnsan Hakları Derneği (İHD) önünde 13 Ekim 2018'de gerçekleştirildi.

Basın açıklamasında konuşan TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz; "Bizler Cumartesi Anneleri'nden çok şey öğrendik. Cumartesi Anneleri bizlere vazgeçmemeyi öğretti, dirençli olmayı öğretti, umutlu olmayı öğretti. Bilinmelidir ki, Cumartesi Anneleri bu toplumun vicdanı ve hafızasıdır. Kardeşlerimizi, evlatlarımızı aramızdan alan ve onları öylece unutmamızı bekleyen karanlık yürekliye karşı vicdanımızı ve hafızamızı koruyacağız. Kaybettiklerimizi asla unutmayacağız. Anılarını ve mücadelelerini daima yaşatacağız." dedi.

10 EKİM'DE YİTİRİLENLER KADIKÖY'DE ANILDI

10 Ekim Ankara Katliamının 3. Yılında, Emek, Barış ve Demokrasi Koordinasyonu bileşenlerinin çağrısıyla, Kadıköy Beşiktaş İskelesi'nde saat 19.30'da bir araya gelinerek anma etkinliği gerçekleştirildi.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin düzenleyicileri arasında bulunduğu Emek, Barış ve Demokrasi Mitingine yönelik saldırıda katledilen 103 kişinin isimlerinin okunduğu anma programında, gerçekleştirilen saygı duruşunun ardından basın açıklaması okundu.

KADIKÖY BELEDİYESİ İLE "BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİM SİSTEMİ" PROTOKOLÜ İMZALANDI

Kadıköy Belediyesi ve TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu arasında, 9 Ekim 2018 tarihinde, "Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi Protokolü" imzalandı.

Kadıköy Belediye Başkanı Aykurt Nuhoğlu, TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu Sekreteri Cevahir Efe Akçelik ve ilgili sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin yer aldığı protokolle; afet yönetimi, afetlerde acil eylem planları hazırlamak, bireyden topluma afetle yaşama bilinci kazandırma konularında ilerlemeler hedeflendiği vurgulandı.

Protokolün imzalanmasından ardından, afet eğitimleri ve çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilmesi amacıyla, Kadıköy Belediyesi tarafından kurulan Afet Eğitim ve Bilinçlendirme Parkı açılışı gerçekleştirildi.

DOSYA: İMAR KAOSUNDA İSTANBUL

BASIN AÇIKLAMASI: MÜHENDİSLER VE MİMARLAR YAPI ÜRETİM SÜRECİNDEN DIŞLANIYOR

Ülkemizde son yıllarda sürdürülen inşaat sektörüne dayalı, sermaye ve rant odaklı ekonomik düzen, kamu yararını, planlama ve şehircilik ilkelerini, mesleki hak ve yetkileri gözetmeyen, hatta bunları inşaat sektörünün gelişiminde engel olarak gören bir hal almıştır.

Yaklaşık 2 yıldır devam etmekte olan olağanüstü hâl nedeniyle ülke KHK'larla yönetilir hale gelmiş, iktidarın politikaları önünde engel olarak görülen bilimsel çalışmalar, kamusal denetim ve benzeri her türlü demokratik hakkımız, çıkarılan "torba yasalar" ve keyfi uygulamalarla her geçen gün biraz daha kullanılmaz hale getirilmiştir.

Özellikle inşaat sektörü ile ilgili yasal düzenlemeler, bir yandan kamuya ait alanların hızla özelleştirilerek yapılaşmasına neden olurken, kentlerimizi tek tipleştiren, onların kimliklerini yok eden yeni kent dokularının oluşumuna yol açmaktadır. Kentsel mekânlar üzerinden kurulan mekân-hafıza ilişkisi hızla yok edilmektedir.

24 Haziran'da yapılacak erken seçim öncesi çıkarılan imar affi başta olmak üzere, yapı denetim sistemindeki yeni düzenlemeler, imar yönetmelikleri, 2 Mayıs 2018 tarih ve 30409 (mükerrer) sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan yeni Yapı Ruhsatı Formu Standardı ile mühendisler ve mimarlar yapı üretim sürecinden dışlanmaktadır.

Yapı denetim mevzuatında yapılan değişiklik ile teknik öğretmen, tekniker ve teknisyenlerin de yapı denetimlerinde görev alabilmelerinin yolu açılırken, yeni Yapı Ruhsatı Formu Standardında yapılan değişikliklerle de yapı ruhsatlarında yapı sahibinin, yapı müteahhidinin, şantiye şefinin, yapı denetçilerinin ve proje müelliflerinin ıslak imzalarının yer aldığı haneler kaldırılmıştır.

Bu değişiklikle, ruhsatı düzenleyen idarenin yetkilileri dışında yalnızca yapı denetim şirketi yetkilisinin ıslak imzasının alınması, ruhsat açısından yeterli sayılmaktadır.

Yapı ruhsatlarında proje müelliflerinin imzasını kaldıran düzenleme, kent topraklarının yağmasını hızlandırarak, her alanda yıkım ve yoğun yapılaşmanın önünü açan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, kentleşme ve planlama ilkelerine aykırı olarak hazırlanan imar uygulamaları ve haksız yapılaşmaya neden olan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği, kaçak yapılaşmayı özendiren ve meşrulaştıran imar affi, sayısız KHK ve "torba yasa"larla birlikte ele alınmalıdır.

Kamu yararını gözetken nitelikli mesleki hizmetler, mesleki hak ve yetkiler ile müelliflik ve telif haklarının kamusal ve hukuki denetimi sağlayan hukuki işlemler, iktidar tarafından yapı üretim sürecini yavaşlatan, hızlı iş üretilmesine engel olan lüzumsuz "bürokratik" unsurlar gibi gösterilmektedir.

Yapı ruhsat formundan proje müellif imzalarının kaldırılması ve bunun benzeri diğer düzenlemeleri meşrulaştırmak için de kullanılan "bürokrasinin azaltılması" söylemiyle haklı gösterilmeye çalışılması, kabul edilemez. Bu düzenlemeyle sahteciliğin yolu açılmakta ve proje müelliflerinin eserleri üzerindeki tasarrufları yok sayılmaktadır.

Yeni düzenlemeyle yapı ruhsatı alma süreçlerinin, proje sahibi mimar ve mühendislerin bilgisi ve onayı dışında tamamlanması amaçlanmaktadır. Proje müelliflerinin imzaları alınmadan hazırlanacak olan yapı ruhsatlarında, ruhsat eki projelerinin ve proje tadilatlarının denetimlerinin hangi yolla yapılacağı anlaşılmamaktadır. Bu durumun uygulamayı yapan belediyeler ve ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarını geri dönülmez ve onarılmaz hukuki sorumluluk altında bırakacağı kesindir.

Tıpkı imar affi düzenlemesinde olduğu gibi, tamamen vatan-daşın beyanına dayanarak, mühendis ve mimarları devre dışı bırakmak ne kadar yanlış ise, ruhsat alma süreçlerinden mimar ve mühendislerin onaylarını kaldırmak da bir o kadar yanlıştır.

Bürokrasiyi azaltmak bahanesiyle mesleki haklarımızı yok eden bu düzenleme, meslektaşlarımızın mesleki anlamda kayıplar yaşamasına sebep olacaktır. Ruhsat alma süreçleri mimar ve mühendislerin gözetiminde ve onların onayı ile yürütülmelidir.

Tam da bu nedenle, meslektaşlarımızın ruhsat aşamasında bilgileri dışında proje değişiklikleri yapılması ihtimaline karşı, projelerini ilgili meslek odasında kayıt altına aldıkları, hak ihlallerine karşı bir güvence olarak önem kazanmaktadır.

Ayrıca bu denetimsiz ortamın doğuracağı sahte "mimar" ve "mühendisler" tarafından üretilen yapı projeleri, yapı sahibinin bilgisi dışında gelişecek yapı üretim süreçleri, gelecekte yaşanacak mülkiyet hakkı ihlalleri ve yargı süreçleri ile beraber daha büyük teknik, hukuki ve bürokratik sorunlara yol açacaktır.

TMMOB'ye bağlı meslek odaları olarak bu konulardaki çalışmalarımız devam etmektedir. Can ve mal güvenliğini korumayan, doğal, tarihi, arkeolojik, kentsel sitler dahil olmak üzere tüm yaşam alanlarımızdaki imar talanını meşrulaştıran ve yasa dışı yapılaşmaları mali kaynak yaratma amacıyla affeden tüm bu girişimlere karşı mücadelemizi kararlılıkla sürdüreceğimizi kamuoyunun ve meslektaşlarımızın bilgisine sunarız.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
TMMOB Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi

"İMAR AFFI" DÜZENLEMESİ GERİ ÇEKİLMELİDİR

Emin Koramaz, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

Siyasi iktidar seçim tarihinin belirlenmesinin hemen ardından seçim yatırımı olarak önceden programlandığı belli bir dizi girişimde bulunmuştur.

Bu girişimlerden birisi de iktidar tarafından "imar barışı" olarak adlandırılan tasarıdır.

Ülke genelinde yaklaşık 13 milyon konutu ilgilendiren, mülkiyet ve imar sorunu olan, ruhsatsız ya da imar mevzuatına aykırı olarak eklentiler yapılmış yapıları kapsayacak olan tasarı kamuoyuna "imar barışı" olarak yansıtılmakla birlikte, gerçekte bir imar affıdır.

İmar affı kanun tasarısı ile 31.12.2017 tarihinden önce ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapılmış yapılara 31.12.2018 tarihine kadar başvurulması halinde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve yetkilendireceği kuruluşlar tarafından Yapı Kayıt Belgesi verilecek; bu belgeye sahip olan kaçak yapılar iskân alabilecek,

su, elektrik ve doğalgaz bağlanabilecek, önceden alınmış yıkım kararları ve tahsil edilemeyen idari para cezaları iptal edilecektir.

Tasarıya göre, müktesep hak oluşturmadığı ifade edilen Yapı Kayıt Belgesi, yapının yeniden yapılmasına veya kentsel dönüşüm uygulamasına kadar geçerli olacaktır. Yani, Yapı Kayıt Belgesi düzenlenen yapılar ancak yenilenmesi durumunda yürürlükte olan imar mevzuatı hükümlerine uygun hale gelebilecektir.

Tasarı, hazineye ait taşınmazlar üzerine inşa edilmiş olan taşınmazların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tahsis edilmesini, Yapı Kayıt Belgesi sahipleri ile bunların kanunî veya akdi haleflerinin talepleri üzerine bu taşınmazların Bakanlıkça rayiç bedel üzerinden doğrudan satılmasını öngörmektedir.

Ülkemizde, 1950'li yıllardan itibaren uygulanan neo-liberal ekonomik politikalar sonucu, kentlere yönelen

kontROLSÜZ ve hızlı göç ve beraberrinde gelen kaçak yapılaşma hazine arazilerinin işgaliyle başlamış daha sonra tarım alanlarına, kıyılara, ormanlara, meralara, yaylak ve kışlaklar ile doğa koruma alanlarına doğru genişlemiştir.

Kaçak yapılaşma bugün artık sadece yoksulların tercihi değil rant peşinde koşanların da başvurdukları bir yöntemdir. Bu durumun başlıca müsebbibi ise, 16 yıldır topluma, insana, çevreye saygı duymayan şehircilik ve kentleşme politikaları uygulayan; ekonomik darboğazı, kent topraklarını ve doğal kaynakları pazarlayarak aşmaya çalışan; planlama ve imar mevzuatı ile getirilmiş olan düzenleyici kural ve sınırlandırmaları ekonomik gelişimin önünde engel olarak gören siyasi iktidardır.

Cumhuriyet döneminde 14 kez imar affı çıkarılmıştır. Bu afklar toplumda kanun dışı uygulamaların bir şekilde yasallaştırılacağı algısının pekişmesine neden olmaktadır. Halen ülkemizdeki yapı stokunun %60'ının kaçak yapıdır.

Sağlıklı kentleşmenin ve güvenli yapılaşmanın birinci derecede sorumlusu olan iktidar, mülkiyet, yapı grubu ve yapı sınıfı gibi idari ve teknik konuları mal sahibinin beyanına bağlayan tasarı ile bilimi, tekniği ve uygulayıcıları olan mühendis, mimar ve şehir planlama mesleklerini inkâr ettiği gibi vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini de yok saymaktadır.

Bu tasarı ile imara aykırı, çevre ve doğa tahribatına neden olan ve en önemlisi de yeterli mühendislik hizmeti almadığı için olası depreme dayanıklılık bağlamında riskli yapılar devlet eliyle meşrulaştırılmakta, hukuka uyan vatandaşlarımız cezalandırılırken, kural tanımayanlar ödüllendirilmektedir. Oysa topraklarının tamamı deprem riski altında olan ülkemizde, deprem nedeniyle ortaya çıkan toplumsal ve ekonomik kayıplar karşısında, ciddi tedbirler alınması gerekmektedir.

Tasarıda, deprem riski taşıyan kaçak binaların yasallaştırma bedellerinin, deprem riski taşımayan binaların üretimi için kullanılması öngörülmektedir. Üzerine ya-

pılan arsa ve yapı maliyet bedelinin %3'ü oranında alınacak "yasallaştırma" ile 13 milyon civarında olduğu ifade edilen kaçak yapıdan toplanacak para miktarının büyüklüğü ortadadır. Bu dahi, depreme karşı alınan

önlemlerin aslında ne denli samimi yetersiz olduğunun ve esasen krize giren inşaat sektörü üzerinden yeni rantlar elde etme hesapları yapıldığının açık göstergesidir. Siyasi iktidar, yandaş inşaat firmalarına yeni imar alanları açmak için altyapı hazırlamaktadır.

Gelen tepkiler üzerine İstanbul Boğaziçi sahil şeridi ve öngörünüm bölgesi ile Tarihi Yarımada içindeki bazı alanlar imar affı kapsamından çıkarılmıştır. Ancak tarihi ve kültürel açıdan zengin bir coğrafyada kurulu ülkemizde, özellikle de sahil şeritlerinde kaçak yapılaşmaya maruz kalan daha nice tarihi sit alanı bulunmaktadır.

Öte yandan bu tasarı ile Birliğimiz ve bağlı Odalarımız tarafından açılan davalarla iptal edilen planlar ve ruhsatlar hukuki kazanımlara rağmen yasallaştırılacaktır. Bu düzenleme, siyasi iktidarın ustalık döneminde uygulamaya koyulduğu "hukuksuzluğun hukukunu oluşturma" politikasının bir devamıdır.

Siyasi iktidara sesleniyoruz;

Bugüne kadar yaşanan süreçler göstermiştir ki, kentlerimizde en büyük tahribatı yaratan, en büyük yıkımları yaratan, kentlerimizi yaşanamaz hale getiren yasadışı düzenlemelerin başında imar afları gelmektedir.

Çıkarılan tüm imar afları gibi bu imar affı da; seçim döneminde, ekonomik gelir ve oy elde etmek amacı ile gündeme getirilmiştir.

Çıkarılan tüm imar aflarında olduğu gibi bu imar affı da; toplumsal adalet ve barış duygusunun zedelemesine, yasalara ve uygulayıcılarına olan güvenin sarsılmasına yol açmaktan öteye gidemeyecektir.

Vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini seçim odaklı hesaplarınıza alet etmeyin ve derhal bu tasarıyı geri çekin."

1948'DEN BUGÜNE İMAR AFLARI *

Binali Tercan, Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

(*Bu yazı, ilk olarak, Mimarlar Odası tarafından yayımlanan Mimarlık dergisinin 403. (Eylül-Ekim 2018) sayısında yer almıştır.)

imar affı kavramı ilk başlarda bir kentsel yapılaşma sorunu olarak görülen gecekondu yapıları ve mahalleleriyle ilişkilendirilerek tartışılmaya başlanmıştır. 1950'li yılların başında özellikle büyük kentlerin çeperlerinde görülmeye başlanan gecekondu yapıları, hızla yayılarak kentsel alanların önemli bir kısmını oluşturmaya başlamış, kentsel nüfustaki payı da artmıştır.¹ (Tablo 1) Tüm bu yasaların bir yandan gecekondulara af bir yandan da gecekondu yapımını yasaklamış olmasına karşın, gecekondu sayısında sürekli olarak artış olduğu görülmektedir.

Yıllar	Gecekondu	Gecekondu Nüfus	Kentsel Nüfustaki Payı %
1955	50.000	250.000	14,7
1960	240.000	1.200.000	16,4
1965	430.000	2.150.000	22,9
1970	600.000	3.000.000	23,6
1980	1.150.000	5.750.000	26,1
1990	1.750.000	8.750.000	33,9
1995	2.000.000	10.000.000	35,0
2002	2.200.000	11.000.000	27,0

Tablo 1. Türkiye’de gecekondü sayısı ile nüfus arasındaki ilişki

II. Dünya Savaşı'ndan sonra sanayileşmenin gelişmesi ile birlikte Türkiye'de geçekonduların ortaya çıkışından bu yana gündemden düşmeyen ve özellikle seçim dönemlerine denk gelen belli periyotlarla gündeme gelmektedir. Genel bir tanımlamayla imar affı,

"yürürlükte olan kurallara uyulmayarak belli bir tarih kesitine kadar gerçekleşmiş yapılaşmanın, durum ve konumu itibariyle yasada belirtilen koşullara uygun olanların bağışlanması ve korunması" olarak tanımlanabilir. Başka bir tanımlamayla, imar affı; meşru olmayanı meşrulaştırma, yasal olmayanı yasallaştırmaya da hukuka aykırı fiili durumun hukukileştirilmesidir. Bu kavram, yasalarda kullanılmayan ancak, şehircilik hukukumuzda girmiş bir uygulama terimidir. (Resim 1)

Af (bağışlama), yasal bir zorunluluktan değil, bir ahlak normundan veya “toplumsal yarar” sorunundan kaynaklanır. Devletin yetki alanına giren aflar, uzunca bir süre devam etmiş fiili durumun hukukileştirilmesi şeklinde gerçekleşir. Kentsel alanlarda hazine arazileri üzerinde, hatta son İmar Barışı Yasası (7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun) ile kırsal alanlarda, yaylalarda zaman aşımı ile hak kazanma (zilyetlik) temelde bu düşünceye dayanır.

Geçmişte kalmış iddiaların belli bir süre geçtikten sonra artık ortaya atılmamasında yarar olduğu esas itibarıyla bu kategoride değerlendirilir. Burada devlet hukuka aykırı fiili durumu hukukileştirmekte ve aslında yasalara aykırı olarak oluşmuş yapılaşmaları da toplumsal yarar temeline dayandırarak yasallaş-

Resim 1. Şehir Plancıları Odası tarafından hazırlanan görseller: İmar Affi İhanettir! Kaynak: Keleş, 2018, s.540.

tırmakta, bu yararın varlığına da siyasal iktidar karar vermektedir. Örneğin, eylemsel durum, toplumsal huzursuzluklara yol açıyorsa, siyasal iktidar böyle bir karar verebilmekte, imarla ilgili kurallara aykırı gerçekleşmiş eylemsel durum, böylece kuralına uygun oluşmuş gibi kabul edilmektedir. Ülkemizde imar afları, sadece yoğun olarak gündeme geldiği 1980'lerin ürünü değildir. Daha önceki yıllarda gecekondu olgusunu düzenlemek için çıkarılan yasalar ve bazı yasalarda yer alan özel hükümlerde imar afları gerçekleştirilmiştir.

**775 SAYILI GECEKONDU YASASI ÖNCESİ DÖNEM:
GECEKONDUNUN İMAR YASASI'NA BAĞIMLI OL-
DUĞU DÖNEM**

A- 5218² sayılı Yasa (22.06.1948 tarih ve 6938 sayılı Resmî Gazete)

Kamuoyunun meclise yansıyan baskısı ile 1948 yılında Hasan Saka hükümeti gecekondu affı ile ilgili ilk yasa'yı çıkarmıştır. Ankara'da belediyeye ve devlete ait arsaların mesken yapacılara tahsisıyla ilgili olan kanun, özellikle Ankara kentindeki sorunları çözmek için hazırlanmıştır. Yasada "gecekondu" sözcüğü geçmemekle birlikte temel amaç, belediye sınırları içindeki gecekonduların yasalaştırılması idi. Bu yasa, söz konusu alanlarda kendilerine ait olmayan arsalar üzerinde ruhsatsız yapılmış olan yapıların belediye eliyle sahiplerine çok düşük bir bedel karşılığında devredilmesini öngörmüş, ayrıca bu bölgelerdeki hazine arazilerinin bedelsiz olarak belediyeye devredilmesini sağlamıştır. Belediye bu araziye bir yıl içinde inşaata başlamak koşulu ile konutsuz kişilere düşük bir bedel karşılığı (vergi esasına göre) dağıtmıştır. Mecliste yasa tasarısının diğer belediyeleri de kapsayabileceği tartışılmış, ancak Ankara'nın sorununun geciktirilmemesi için öncelikle çıkması gerektiğine karar verilmiş ve tasarı kabul edilerek yasalaştırılmıştır.

B- 5228³ sayılı Bina Yapımını Teşvik Kanunu (06.07.1948 tarih ve 6950 sayılı Resmî Gazete)

5218 sayılı Yasanın kabulünden iki hafta sonra da bu yasa ile getirilen kararları ülke çapında yaygınlaştıran 5228 sayılı Bina Yapımını Teşvik Kanunu çıkarılmıştır. Bu yasa ile tüm belediyelere arsa dağıtma yetkisi tanınmıştır. Dağıtılan arsalar üzerinde yapılan konutlar on yıl süre ile bina, buhran ve savunma vergilerinden muaf tutulmuş, ayrıca Emlak ve Kredi Bankası'na, inşaat bedelinin % 75'ine kadar, % 5'i aşmayacak bir faiz oranı ile kredi verilmesi için yetki tanınmıştır. Bu Yasanın 5218'den farkları; 5218 sayılı Yasa, belediyelere sınırları tanımlanmış alanlarda arsa üretme görevi verir-

ken, 5228 sayılı Yasa, bu görevi imar sınırları içinde yer alan ve belirli bir işlev için ayrılmamış olan tüm arazilere yaymıştır. İkinci önemli fark ise; üretilen arsaların dağıtılabileceği kişiler arasına konut kooperatiflerinin de ikinci öncelikle katılması ve artabilecek ya da isteklisi çıkmayacak arsaların konut kooperatiflerine verilmesinin öngörülmesidir.

C- 5431⁴ sayılı Yasa (11.06.1949 tarih ve 7230 sayılı Resmî Gazete)

Gecekondu sorununun kısa zamanda çok yoğunlaşması ve İstanbul'da Zeytinburnu ölçeğinde bir gecekondu mahallesinin ortaya çıkması nedeni ile 1949 yılında 5431 sayılı Ruhsatsız Yapıların Yıkıtılması ve 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunu'nun Değiştirilmesine Ait Kanun çıkartılmıştır. Bu Yasa temelde varlıklı kesimin ruhsatsız ve denetimsiz yaptığı yapılarla ilgili idi. Ama geçici maddesinde gecekondu sorununa da değinmekte, Yasanın yürürlüğe girdiği tarihe kadar yapılmış olanlara 5218'in uygulanmasını öngörmekte ve bu tarihten sonra yapılacak olanların da yıkılmasını emretmekteydi. Ancak Yasa bu yıkım kararında çok kesin ve etkin davranmamış, Bakanlar Kurulu Kararı ile belediye meclisine, gerekirse kentte yeni dokunulmaz bölgeler tanımlama yetkisi vermiştir.

D- 6188⁵ sayılı Yasa (29.07.1953 tarih ve 8470 sayılı Resmî Gazete)

1953 yılında gecekondular sorununun çok yaygınlaşması, Ankara'nın yanı sıra İstanbul'da da Zeytinburnu, Taşlıtarla ve Kâğıthane gibi büyük gecekondular bölgelerinin kurulması üzerine, 1954 seçimlerinden bir yıl önce, 6188 sayılı Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Bu yasada belediyeler 5228 sayılı yasadaki esaslar uyarınca hazine arazilerini alabilmekte idi. Belediyeler ayrıca kendi arazilerini de ucuz ve basit konut yapıları için kullanabileceklerdi. Bu konutlar maliyet bedelleri üzerinden birinci öncelikle gecekonduları yıkılan kişilere, ikinci öncelikle de sağlığa aykırı konutlarda oturanlara satılacaktı. Sağlığa aykırı yapılarda oturanlar taşınmadan önce konutlarını yıkıp, enkazı kaldıracak, eğer bu yapılmaz ise 15 gün sonra eski konutları yıkılacaktı.

Yasa hükümlerinden ancak belediye sınırları içinde iki yıldır oturanlar yararlanacaktı. Böylece Yasa, kente yeni gelen kesimlerin konut sorununa çözüm getirmiyor, eski mahalle sakinlerinin yaşam kalitesini artırıyordu. Ayrıca 6188 sayılı yasa ile 5218 ve 5228 sayılı yasalar da yürürlükten kaldırılıyordu. Bu döneme kadar çıkan yasaların genelde konut sorununa yönelik ol-

malarına karşın bu kez özellikle gecekondu sorununa yönelik olduğu söylenebilir. Ancak 6188 sayılı yasada önceki yasalardaki birçok sakıncaları ve eksikleri taşımış ve gecekondu sorununu çözmemiştir.

E- 7367⁶ sayılı Yasa (29.07.1959 tarih ve 10265 sayılı Resmî Gazete)

1959'da çıkarılan 7367 sayılı Yasada, hazineye ait belediye sınırları içindeki arsaların belediyelere geçirilmesi yolu ile gecekondu yapımını önleme amacına ayrılması düşünülmüş ise de olumlu sonuçlar alınmamıştır.

775 SAYILI GECEKONDU YASASI'NIN İNCELENDİĞİ DÖNEM: GECEKONDUNUN İMAR YASASI'NA YARI BAĞIMLI OLDUĞU DÖNEM

775⁷ sayılı Gecekondu Yasası (30.07.1966 tarih ve 12362 sayılı Resmî Gazete)

1966 yılında çıkarılan 775 sayılı Gecekondu Yasası, kalkınma planlarının benimsendiği ilkelere ana çizgileri ile uyan gecekondu politikası getirmiştir. Gecekondu politikası, gecekondu sorunlarının kısa ve uzun dönemde çözümlenmesine olanak veren önlemlerin tümü olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, 775 sayılı Yasa da gecekonduların hem ekonomik ve toplumsal hem de şehircilik konularıyla ilgili sorunlarının çözümünü amaçlayan bir yasadır.

Gecekondu affı olarak değerlendirilen 15.05.1976 tarih ve 1990 sayılı Gecekondu Kanunu'nda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun'un geçici 8. maddesinde; belediyelere ait olan veya Gecekondu Kanunu uyarınca belediyelerin mülkiyetine geçmesi gereken arazi ve arsalar üzerinde 01.03.1976 gününden önce yapıldıkları tespit edilen gecekondular hakkında da Gecekondu Kanunu'nun, gecekonduların ıslah ve tasfiyesi ile ilgili 21. maddesi hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Daha önce çıkarılmış bulunan gecekondu yasalarında benimsenen politikalar, 775 sayılı Yasaya da egemendir. Buradaki hedefler, "iyileştirme", "ortadan kaldırma" ve "önleme"dir.

"İyileştirme", durumu düzeltililebilecek olan bir gecekondunun ve gecekondu bölgelerinin, devletin, yerel yönetimlerin ve gecekondu sahiplerinin elbirliği ile oturulacak niteliklere kavuşturulmasıdır. Ülkemizde gecekonduların üçte birinden çoğu bu durumdadır.

İyileştirme umudu kalmamış bulunan gecekonduların, tarihsel değeri olan yapıtları çevreleyen ve bu yapıtların değerini azaltan tek tek yapıların ya da bu

tür yapıların yoğun olduğu semtlerin tümü ile temizlenmesi, "ortadan kaldırma" adını almaktadır. Ortadan kaldırılması gereken gecekonduların, toplam içindeki oranı da % 30'a yaklaşmaktadır. "Önleme" ise uzun ve kısa dönemde olmak üzere iki türdür. Kısa süreli önlemenin de olumlu ve olumsuz yolları vardır. Olumsuz önleme, bir gecekondu yapılırken ya da yapıldıktan kısa bir süre sonra kolluk gücü tarafından yıktırılmasıdır. Olumlu önleme ise, türlü kamusal yardımlar ile konut pazarına toplumsal konut sunulmasının artırılması ve böylece gecekondu yapmaktan başka çaresi kalmamış olan ailelere, konut gereksinmelerini normal yollardan karşılama yolunun açılmasıdır. Uzun süreli önleme ise, büyük kentlerdeki gecekondu sorunlarının kökünden ele alınması, kentlere olan aşırı nüfus akınlarının gereksiz ve verimsiz yığılma biçimini almasının önlenmesidir. Dolaylı önleme adı da verilebilecek olan bu tür önlemenin başarılı olabilmesi, bununla ilgili önlemlerin yalnızca gecekondu yasalarında değil, ülkenin sanayileşme, istihdam ve bölgeler arası denge politikalarını çizen tüm yasalarında yer alması ve gereği gibi uygulanmasına bağlıdır.⁸ (Resim 2)

Resim 2. Behiç Ak tarafından çizilen bir karikatür

Kaynak: <https://kentstratejileri.com/2017/10/14/kente-dair-karikaturler-cizgiler/>

775 SAYILI YASANIN ÇÖZEMEDİĞİ MÜLKİYET SORUNLARI: GECEKONDU OLGUSUNUN KENDİNİ İMAR YASASI'NDAN TAMAMEN BAĞIMSIZ KILDIĞI DÖNEM

A- 2805⁹ sayılı Yasa (21.03.1983 tarih ve 17994 sayılı Resmî Gazete)

Açıkça gecekondu affının gündeme geldiği ilk yasa 21.03.1983 tarih ve 2805 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Olarak Yapılan Yapılara Uygulanacak İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'dur. Gecekonduların, muhafaza edilecek, ıslah edilerek muhafaza

edilecek ve yıkılacak şeklinde sınıflandığı bu yasada; tasnif, tespit, değerlendirme ve diğer işlemlerin belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyelerce, bu sınırların dışında ise valiliklerce yapılacağı madde 5, 6 ve 7'de belirtilmektedir. Bu Yasa, ıslah imar planlarıyla, yapıldığı yöredeki veya tasfiye edilecek gecekondulara çözüm bulmanın yanı sıra yasalara uyulmayarak oluşturulmuş hisseli şahıs arazilerini de yasaya oturtmayı amaçlamıştır.

B- 2981¹⁰ sayılı Yasa (08.03.1984 tarih ve 18335 sayılı Resmî Gazete)

2805 sayılı Yasayı yürürlükten kaldıran, 24.03.1984 tarihinde 2981 sayılı ile kabul edilen "İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun", adından da anlaşıldığı gibi af niteliğindedir. Bu yasanın 4. maddesine göre imar mevzuatına aykırı inşa edilmiş yapılarla gecekondular; "korunacak", "ıslah edilerek korunacak" veya "bu yasa hükümlerinden yararlanamayacaklar" olarak sınıflandırılmıştır. Korunacak ve ıslah edilerek korunacak yapılara ruhsat verilebileceği belirtilmektedir. Yani, imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak yapılan yapıların altı ay içinde belediye veya valiliğe başvurularak, uygun durumda olanların yasallaştırılması, gecekondulara önce tapu tahsis belgesi, daha sonra ıslah imar planları ile tapu verilmesi bu yasanın özüdür. Tapuya esas olacak tapu tahsis belgesi de ilk kez bu yasayla tanımlanmıştır. 2981 sayılı Kanunun, 31.05.2012 tarih ve 28309 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6306 sayılı Kanunun 23. maddesi ile yürürlükten kaldırılacağı belirtilmekte ise de iki defa üçer yıllık uzatma ile kaldırılması ertelenmiştir.

C- 3290¹¹ sayılı Yasa (07.06.1986 tarih ve 19130 sayılı Resmî Gazete)

2981 sayılı Yasaya biraz daha açıklık getiren bu yasa, gecekondu affının kapsamını da genişletmiştir. Bu Yasanın kapsamına, daha önce konut olarak kullanılıp, sonra işyerine çevrilen gecekondular da dâhil edilmiştir. Bu Yasada, arsa tahsisinden yararlanacakların 2981 sayılı Yasada belirtilenlere ek olarak, işyeri fonksiyonunda kullanılan bir yapıya da sahip olmamaları koşulu getirilmiştir. 02.05.1986 tarihinde kabul edilen 3290 sayılı Yasada İstanbul Boğazı sahili ve öngörünümü ile Çanakkale Boğazı'nda yer alan gecekondulardan 02.06.1981 tarihine kadar yapılmış olanların yararlanabileceği, diğer yerlerde 2981 sayılı Yasadaki tarih yeniden belirlenerek, 10.11.1985 tarihine kadar

yapılmış tüm gecekonduları içererek, kapsam oldukça genişletilmiştir. Ayrıca ıslah imar planında 2981 sayılı Yasada % 25 düzenleme ortaklık payı alınırken, 3290 sayılı Yasada bu oran % 35'e yükseltilmiştir.

D- 3366¹² sayılı Yasa (26.05.1987 tarih ve 19471 sayılı Resmî Gazete)

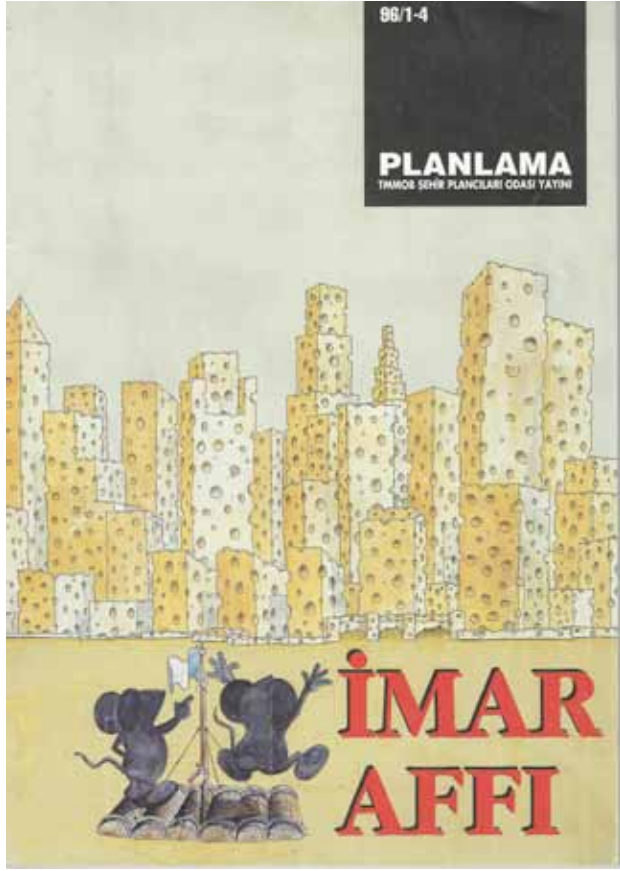
3366 sayılı Yasayla 2981 ve 3290 sayılı Yasalarda süresi içinde belediye ve valiliklere başvurmayanların işlemlerinde değişiklik yapılmış, su ve elektriğin kesilmesi yerine harçlar getirilmiştir. Ayrıca, ıslah imar planı veya kadaströ planları ile belirlenen alanlarda doğrudan tapunun verilebileceği hükmünü getirmiştir. Bu Yasayla kaçak olarak yapılmış her tür yapı, örneğin kıyılarda, askeri bölgelerde, karayolları kamulaştırma sınırı içinde kalanlar, "gecekondu" gibi yorumlanarak, bu yapıların sahiplerine de ıslah bölgesi veya yakın çevresinden bağımsız, hisseli veya kat mülkiyeti esasına göre imar parseli alma hakkı verebilmiştir. Bununla affın kapsamı biraz daha genişletilmiş, gecekondu tanımına çeşitlilik getirilmiştir. 3290 sayılı Yasayla Tapu ve Kadastro İdarelerine verilen yetkiler 3366 sayılı Yasayla da geçerliliğini koruduğu gibi, fonun gelirleri de bu kanunla artırılmıştır.

GECEKONDULARIN İMARLI ALANLARDAKİ TAŞINMAZLAR GİBİ ALINIP SATILABİLDİĞİ DÖNEM: İSLAH İMAR PLANI YAPILAN ALANLARDAKİ GECEKONDULAR

3414¹³ sayılı Yasa (11.03.1988 tarih ve 19751 sayılı Resmî Gazete)

02.03.1986 tarihinde kabul edilen 3414 sayılı Yasa bundan önce çıkarılan iki kararnamede bazı değişiklikler getirmiştir. Bu Yasa, 775 sayılı yasa ile belediye sınırları ve mücavir alan sınırları içinde, gecekondularla ilgili işlemleri yürüten büyükşehir belediyeleri ve valiliklerin yetkilerini, tamamen ilçe belediyelerine devretmiştir. Böylece büyükşehir belediyesi olmayan yerlerde ise yetki, tamamen belediyelere geçmiştir. 3414 sayılı Yasa, 775 sayılı Yasanın 34. maddesini de geçersiz kılmaktadır. Bu maddede, kendilerine arsa veya konut tahsis edilenlerin, yirmi yıl içinde satmak veya devretme haklarının olmadığı belirtilmektedir.

Bu koşulun 3414 sayılı Yasayla ortadan kalkması, gecekondu sahibine, arsasını veya konutunu müteahhide verme veya satarak başka yerde yeni bir gecekonduyu, yapma şansı yaratmıştır. (Resim 3)

Resim 3. Planlama dergisinin 1996 yılında yayımlanan sayısının kapağı. Kapak, Alex285 imzalı (Verkarke Decor Poster, Hollanda) karikatürden yararlanılarak hazırlanmıştır.

4706¹⁴ SAYILI YASA (18.07.2001 TARİH VE 24466 SAYILI RESMÎ GAZETE)

4706 sayılı Kanunun 5. maddesiyle “belediye ve mücavir alan sınırları içinde olup Bakanlıkça tespit edilecek alanlarda bulunan, hazineye ait taşınmazlardan, 31/12/2000 tarihinden önce üzerinde yapılanma olanların; öncelikle yapı sahipleri ile bunların kanuni veya akdi haleflerine satılmak ya da genel hükümlere göre değerlendirilmek üzere ilgili belediyelere bedelsiz olarak devredileceği” hükmü getirilmiştir. Bu hükmüyle meşru olmayan fiili durumlar meşrulaştırılarak 31.12.2000 tarihinden önce hukuka aykırı yapılmış işlemler bağışlanmıştır. İmar affı kapsamında değerlendirilebileceğimiz bu durum, genel bir planlama esası olan; imar planlarında, plan kapsamı içinde kalan hazineye ait taşınmaz malların kentin ihtiyacı olan; kentsel, sosyal, kültürel ve teknik altyapı (eğitim, sağlık, spor, huzur evi, yaşlılar evi vb.) alanlarına ayrılmasını engelleyerek kentsel hizmet sunumlarını aksatmaktadır.

BÜTÇE YASALARI VE TÜRK CEZA KANUNU’NA EKLENEN İMAR AFFI NİTELİKLİ MADDELER

A- 4833¹⁵ sayılı Yasa (31.03.2003 tarih ve 25065 sayılı Resmî Gazete)

Kamu kurum ve kuruluşlarına gerekli belgelerle başvurmayıp, çeşitli onay, ruhsat ve yapı kullanma izinleri alınmadan yapılan yapılara imar mevzuatı uyarınca cezai işlemlerin uygulanması gerekir.

3194 İmar Kanunu’nun, kullanma izni alınmamış yapılarla ilgili 31. maddesindeki, inşaatın bitme gününün, kullanma izninin verildiği tarih olduğu; yapı kullanma izni alınmamış yapıların ise, izin alınıncaya kadar elektrik, su ve kanalizasyon hizmetlerinden ve tesislerinden faydalandırılmayacağı; ancak, yapı kullanma izni alan bağımsız bölümlerin bu hizmetlerden istifade ettirileceği hükmü 1985 tarihinden beri uygulanmaktadır. Ancak, 4833 sayılı Yasanın 51. maddesinin (ö) fıkrası ile “yapı kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılara belediyelerce yol, su, kanalizasyon, doğalgaz gibi alt yapı hizmetlerinin birinin veya birkaçının götürüldüğünün belgelenmesi halinde, ilgili yönetmelikler doğrultusunda fenni gereklerin yerine getirilmiş olması ve bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içerisinde başvurulması üzerine kullanma izni alınıncaya kadar geçici olarak elektrik bağlanabilir” hükmü getirilmiştir. Her ne kadar bu madde kapsamında elektrik bağlanmasının herhangi bir kazanılmış hak teşkil etmeyeceğinden de bahsedilmesine rağmen bu durum, açıkça imar mevzuatına aykırı yapıların kamusal hizmetlerden yararlandırılarak meşrulaştırılıp, yasallaştırmasına dönük bir düzenlemedir.¹⁶ Yasa yapma tekniği açısından doğru olmayan ancak, karışık ve parçacı çözümlerin zamanla kalıcı hale geldiği, 2003 Mali Yılı Bütçe Kanunu vb. diğer kanunlara eklenen hükümlerle, imar mevzuatına aykırı yapılar affedilerek yasallaştırılmıştır.

B- 5027¹⁷ sayılı Yasa (28.12.2003 tarih ve 25330 sayılı Resmî Gazete)

4833 sayılı Kanunda olduğu gibi 5027 sayılı 2004 Malî Yılı Bütçe Kanunu’na da bir madde eklenerek yaklaşık aynı içerik ve aynı yasa yapım tekniği uygulanmıştır.

28.12.2003 tarihli Resmî Gazete’nin mükerrer sayısında yayımlanan 5027 sayılı Kanunun 49. maddesinin (j) fıkrasıyla, yapı kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılara; yol, su, telefon, kanalizasyon, doğalgaz gibi alt yapı hizmetlerinin birinin veya bir-

kaçının götürüldüğünün belgelenmesi halinde, ilgili yönetmelikler doğrultusunda fenni gereklerin yerine getirilmiş olması ve bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren başvurulması üzerine kullanma izni alınıncaya kadar geçici olarak elektrik ve / veya su bağlanabileceği, Belediye sınırları içinde kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılaşmaların her türlü atıklarının çevre sağlığını tehdit eder boyutlara ulaşması halinde bu gibi yerlere belediyelerce kanalizasyon ve temizlik hizmetlerinin verilebileceği kanunlaştırılmıştır. Bu yasayla da imar mevzuatına aykırı yapılara hizmet sunmada çevre sağlığı konusu ön plana çıkarılarak meşrulaştırma gerçekleştirilmiştir.

C- 5377¹⁸ sayılı Yasa (08.07.2005 tarih ve 25869 sayılı Resmî Gazete)

Farklı kanunlara madde ekleme yöntemiyle yapılan benzer bir uygulama da 08.07.2005 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan 5377 sayılı Kanun ile değiştirilen 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 184. maddesine eklenen 6. fıkra’dır. Bu ekleme ile 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak Ceza Kanunu’nun 184. maddesinin 1. ve 2. Fıkralarında yer alan “yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişiler ile bu yapılara elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişilerin, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaları” engellenmektedir. Dolayısıyla, mevzuata aykırı yapıların sahipleri ve bunlara göz yuman kamu çalışanlarının cezaları ile birlikte özellikle deprem riski bulunan yerlerdeki izinsiz veya mevzuata aykırı olan yapılar da affedilmektedir.

5398¹⁹ SAYILI YASA (21.07.2005 TARİH VE 25882 SAYILI RESMÎ GAZETE)

5398 sayılı Kanunun 13. maddesiyle 3621 sayılı Kıyı Kanunu’nun 6. maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen (c) bendinde, özelleştirme kapsamına alınan kıyı, sahil şeridi ve dolgu alanlarındaki sınırlı kullanım kararları ve yapılanma şartları, imar planı kararlarıyla genişletilerek turizm amaçlı alışveriş merkezleri ve konaklama ünitelerinin yapılmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca aynı Kanunun 19 maddesi ile de; 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 9. maddesinin sonuna şu fıkra eklenerek “4046 sayılı Kanun kapsamında gelir ortaklığı modeli ve işin gereğine uygun sair hukuki tasarruflar yöntemine göre özelleştirme işlemleri yapılan hizmet özelleştirmesi niteliğindeki yatırımların yapılacağı yerlerde hazırlanan veya hazırlattırılan planları, Özelleştirme İdaresince değerlendirilmek ve sözleşme uygun-

luğu konusundaki görüşü de alınmak kaydı ile, imar mevzuatındaki kısıtlamalara tabi olmaksızın re’sen onaylamaya Bayındırlık ve İskan Bakanlığı [Çevre ve Şehircilik Bakanlığı] yetkili” kılınmış, bir bakıma imar planları yoluyla bazı kısıtlamalar dikkate alınmayarak af nitelikli yapılaşma kararları oluşturulmuştur.²⁰

İMAR VE GECEKONU MEVZUATINA AYKIRI YAPILARLA İLGİLİ İŞLEMLERİN UYGULAMA SÜRELERİNİN UZATILMASI İLE İLGİLİ MADDELERİN BULUNDUĞU YASALAR

Bir başka yöntem de imar affı yasalarının yürürlük sürelerinin uzatılması şeklinde af kapsamı genişletilmektedir. Bu uzatmalar 6306 ve 6639 sayılı yasalarla gerçekleştirilmiştir.

A- 6306²¹ sayılı Yasa (31.05.2012 tarih ve 28309 sayılı Resmî Gazete)

775 sayılı Gecekondu Yasası’nın temel amaç ve içeriklerini güncelleyerek, afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini oluşturmak üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemeyi amaçlayan bir başka düzenleme de 6306 sayılı Yasadır. Bu Yasanın 23. maddesi ile 24.2.1984 tarihli ve 2981 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırıldığı belirtilmektedir. Ancak, 6306 sayılı Kanunun Yürürlük başlıklı 24. maddesinde; kaldırma işleminin bu Kanunun yayımı tarihinden üç yıl sonra yürürlüğe gireceği belirtilerek, imar ve gecekondu mevzuatına aykırı yapılara uygulanacak (af nitelikli) işlemler üç yıl daha uzatılmıştır.

B- 6639²² sayılı Yasa (15.04.2015 tarih ve 29327 sayılı Resmî Gazete)

6639 sayılı Yasanın 38. maddesi ile 16.05.2012 kabul tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun 24. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “üç yıl” ibaresi “altı yıl” olarak değiştirilerek ikinci kez 2981 sayılı Yasanın yürürlükte kalması sağlanmıştır.

7143²³ SAYILI İMAR BARIŞI YASASI (18.05.2018 TARİH VE 30425 SAYILI RESMÎ GAZETE)

Şimdilik son imar affı yasası dediğimiz 7143 sayılı İmar Barışı Yasası şimdiye kadar çıkarılmış en geniş kapsamlı torba yasa maddesidir. Bu yasanın 16. maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu’na, “imar affı” içerikli 16. geçici madde eklenmiştir. İmar affı içerikli yasa

Resim 4. Sis Dağı Yaylası, Görele, Giresun

maddesinin istisnalar kısmından; ekli krokilerde belirtilen Boğaziçi sahil şeridi ve öngörünüm bölgesi, İstanbul tarihî yarımadaının bir kısmı ve Çanakkale Savaşları tarihî alanları kapsam dışı bırakılmıştır. Bu yasayla, krokilerde belirtilen alanların dışında kalan, ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmelerle korunması gereken alanlar ile imar mevzuatına, planlama ilke ve esaslarına uygun gelişmesi gereken tüm kentsel ve kırsal alanlarındaki, mevzuata aykırı yapıların yasallaştırılmasının önünün açıldığı anlaşılmaktadır. Yapı kayıt belgesi internet başvuru formunda da görüldüğü gibi hayati riskler yaratabilecek hiçbir aykırılık belge almaya engel gösterilmemiştir. Yasanın hazırlanma tekniği, zamanlaması ve içeriği incelendiğinde ise önceki af yasalarından farksızdır. Türkiye'nin bugüne kadar yaşadığı tüm imar aflarında olduğu gibi, zamanın mevcut iktidarları tarafından, önlerindeki seçim dönemlerine denk getirilmesi²⁴ ve belli bir miktarda (48 ile 68 milyar lira arasında değişen miktarlarda) gelir toplama²⁵ amaçlarının ön plana çıktığı bu yasada da görülmektedir. Bu yasayla "afet riskinin en yüksek olduğu ruhsatsız yapılara af getirilmesi" ve "yapı kayıt belgesi düzenlenen yapıların depreme dayanıklılığı hususunun yapı malikinin sorumluluğuna bırakılması" yasanın afet risklerini azaltma amacıyla çalışmaktadır. (Resim 4, 5)

Resim 5. Farklı ölçeklerdeki birçok yapı için imar affı başvurusu yapıldı.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çoğunlukla kent çeperlerinde düzensiz, yasalara aykırı olarak gelişen ve kentsel yapılaşma sorunu olarak görülen gecekondu yapıları ve mahalleleri zaman içinde artarak kentsel dinamikleri etkilemeye başlamıştır. İlk başlarda kentte yerel idarelerin yıkımlarına karşı tutunma çabası gösteren gecekondulular, belli bir sayıya ulaşır yerel idareleri seçmede etkin politik güce erişince mevcut yapılarıyla ilgili mülkiyet hakkı ve yapılaşma hakkı talebiyle ortaya çıkmıştır. Bu talepler 1948 yılından günümüze yirmiden fazla imar affı içerikli yasanın çıkarılmasının nedeni olarak gösterilmiştir.

Aflar, toplumsal adalet ve barışın zedelenmesine, planlama ve imar ile ilgili kurumlara yönelik güvenin azalmasına, zengin doğal kaynakların amaç dışı kullanımına ve çevre sorunlarına yol açmıştır.²⁶

Türkiye, üst üste çıkarılan imar affı yasalarıyla yaratılan, "nasıl olsa imar gelir" anlayışı ile ilk başlarda gecekondulaşmayı, son yıllarda da imarlı alanlardaki mevzuata aykırı yapılaşmayı toplum gözünde meşrulaştırmıştır. İmar afları, tüm topluma verilen telafisi olanaksız zararları ortadan kaldırmaya yetmediği gibi, yürürlükteki mevzuatı yetersiz ve geçersiz kılarak, yasakları çiğneyenleri ödüllendirmek anlamına gelmiştir. İktidarların yeniden seçilme kaygılarıyla çıkardıkları af yasaları, kısa süreli çözüm gibi görünse de esasında büyük bir sorunun geçici bir süreliğine üzerini örtme ve bundan faydalanma anlamını taşımaktadır.

Bütün imar afları son olmak üzere çıkarılmıştır. Çıkarılan her imar affının kapsamı bir öncekinden daha fazla olmuştur. Şu anda gündemde olan 7143 sayılı İmar Affı ise şimdiye kadar çıkarılan yasaların en geniş kapsamlı olanıdır.

İmar aflarının çıkarılma amaçlarından bir diğeri de kamuya kaynak yaratmaktır. Ancak yaratılan kaynağın, aftan yararlanan bölge altyapılarının ne kadarını karşıladığı net olarak bilinmemektedir.

Bugüne geldiğimizde, çoğunlukla imar aflarıyla mülkiyet sorununu çözen eski gecekonduluların yeni sorunları; imar hakları, altyapı, ulaşım vb. sorunlar olmaya başlamıştır.²⁷

Bir yandan gecekondu'lara af çıkarıp bir yandan da gecekondu yapımını yasaklamış olan bugüne kadar çıkarılmış tüm af yasaları (Tablo 2), ilk yıllarda gecekondu sayısında, sonraki yıllarda ise imar mevzuatı-

	Sayı	Kanunun Adı	Yayımlandığı Resmî Gazete	
			Tarihi	Sayı
1	5218	Ankara Belediyesine, Arsa ve Arazisinden Belli bir Kısmını Mesken Yapacaklara 2490 Sayılı Kanun Hükmüne Bağlı Olmaksızın ve Muayyen Şartlarla Tahsis ve Temlik Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanun	22 / 06 / 1948	6938
2	5228	Bina Yapımını Teşvik Kanunu	06 / 07 / 1948	6950
3	5431	Ruhsatsız Yapıların Yıkıtılması ve 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunu'nun 13. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	11 / 06 / 1949	7230
4	6188	Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar Hakkında Kanun	29 / 07 / 1953	8470
5	7367	Hazineden Belediyelere Devredilecek Arazi ve Arsalar Hakkında Kanun	29 / 07 / 1959	10265
6	775	Gecekondu Kanunu	30 / 07 / 1966	12362
7	2805	İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Olarak Yapılan Yapılara Uygulanacak İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	21 / 03 / 1983	17994
8	2981	İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	08 / 03 / 1984	18335
9	3290	24.2.1984 tarih ve 2981 sayılı Kanun'un Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun	07 / 06 / 1986	19130
10	3366	3290 Sayılı Kanun ile Değişik 2981 Sayılı Kanun'un Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun.	26 / 05 / 1987	19471
11	3414	775 Sayılı Gecekondu Kanunu'nun Bazı Hükmünün Değiştirilmesi Hakkında 3.5.1985 tarih ve 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 16.8.1985 tarih ve 250 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun	11 / 03 / 1988	19751
12	4706	Hazineye ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi Hakkında Kanun	18 / 07 / 2001	24466
13	4833	2003 Mali Yılı Bütçe Kanunu (Md.51-ö)	31 / 03 / 2003	25065
14	5027	2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu (23.3.2004 tarih ve 25411 sayılı Resmî Gazetede düzeltilmesi vardır)	24 / 12 / 2003	25330
15	5377	Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Md.184)	08 / 07 / 2005	25869
16	5398	Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	21 / 07 / 2005	25882
17	5784	Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	26 / 07 / 2008	26948
18	6306	Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun	31 / 05 / 2012	28309
19	6639	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (Md.38)	15 / 04 / 2015	29327
20	7143	Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (Geçici Md.16)	18 / 05 / 2018	30425
21	2002-3654	Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettiği Mal ve Hizmetlerden 4736 Sayılı Kanun Gereğince Ücretsiz veya İndirimli Olarak Yararlanacakların Tespitine İlişkin 2002/3654 sayılı Kararın Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar	08 / 02 / 2002	24665
22	İlke Kararı (No: 99)	Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonunun, Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı (No: 99)	25 / 01 / 2017	29959

Tablo 2. 1948 Yılından Günümüze İmar Affı Mevzuatı

na aykırı yapılan yapılarda artışa neden olmuştur. Bu durum bize, Türkiye’de daha uzunca bir süre yasaya aykırı olarak oluşmuş ya da oluşturulmuş yapıların yasaya uygun hale getirilmesinin doğal yolu olan “yasaya aykırı olanı ortadan kaldırma” yaptırımının işletilemeyeceğini²⁸, sosyal ve ekonomik olguların yasalarla yönlendirilemeyeceğini ve bu olgulara çözümün, sosyal ve ekonomik önlemlerle bulunabileceğini göstermektedir.

Dip Notlar

- 1 Keleş, Ruşen, 2018, Kentleşme Politikası, (16. Baskı), İmge Kitabevi, Ankara.
- 2 5218 sayılı Ankara Belediyesine, Arsa ve Arazisinden Belli bir Kısmını Mesken Yapacaklara 2490 Sayılı Kanun Hükmüne Bağlı Olmaksızın ve Muayyen Şartlarla Tahsis ve Temlik Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanun, 22.06.1948 tarih ve 6938 sayılı Resmî Gazete.
- 3 5228 sayılı Bina Yapımını Teşvik Kanunu, 06.07.1948 tarih ve 6950 sayılı Resmî Gazete.
- 4 5431 sayılı Ruhsatsız Yapıların Yıkılması ve 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunu’nun 13. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun, 11.06.1949 tarih ve 7230 sayılı Resmî Gazete.
- 5 6188 sayılı Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar Hakkında Kanun, 29.07.1953 tarih ve 8470 sayılı Resmî Gazete.
- 6 7367 sayılı Hazinesiden Belediyelere Devredilecek Arazi ve Arsalar Hakkında Kanun, 29.07.1959 tarih ve 10265 sayılı Resmî Gazete.
- 7 775 sayılı Gecekondu Kanunu, 30.07.1966 tarih ve 12362 sayılı Resmî Gazete.
- 8 Keleş, 2018, s.555.
- 9 2805 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Olarak Yapılan Yapılara Uygulanacak İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanunu’nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, 21.03.1983 tarih ve 17994 sayılı Resmî Gazete.
- 10 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanunu’nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, 08.03.1984 tarih ve 18335 sayılı Resmî Gazete.
- 11 3290 sayılı 24.2.1984 tarih ve 2981 sayılı Kanun’un Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun, 07.06.1986 tarih ve 19130 sayılı Resmî Gazete.
- 12 3366 sayılı 3290 sayılı Kanun ile Değişik 2981 sayılı Kanun’un Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun, 26.05.1987 tarih ve 19471 sayılı Resmî Gazete.
- 13 3414. sayılı 775 sayılı Gecekondu Kanunu’nun Bazı Hükmünün Değiştirilmesi Hakkında 3.5.1985 Tarih ve 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 16.8.1985 tarih ve 250 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 11.03.1988 tarih ve 19751 sayılı Resmî Gazete
- 14 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, 18.07.2001 tarih ve 24466 sayılı Resmî Gazete.

- 15 4833 sayılı 2003 Mali Yılı Bütçe Kanunu, 31.03.2003 tarih ve 25065 sayılı Resmî Gazete.
- 16 “İmar Affına Yönelik Düzenlemeler ve Yürütülen Çalışmalar”, www.spo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=68&tipi=15&sube=0 [Erişim: 01.08.2018]
- 17 5027 sayılı 2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu, 28.12.2003 tarih ve 25330 sayılı Resmî Gazete.
- 18 5377 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 08.07.2005 tarih ve 25869 sayılı Resmî Gazete.
- 19 5398 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 21.07.2005 tarih ve 25882 sayılı Resmî Gazete.
- 20 Şehir Plancıları Odası ve HKMO’nun 15.07.2005 tarihinde, 5398 sayılı Kanunun 13. ve 19. Maddeleri hakkında Basın Açıklaması, “HKMO VE ŞPO Ortak Basın Açıklaması, Tarım Toprakları ile Kıyılar Gelir Elde Etmek Üçüne Yok Edilmek İsteniyor, Ölü Doğan Yasalar Çevreyi De Öldürecek”, www.hkmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=624&tipi=3&sube=0#W3LrOgzbGg [Erişim: 01.08.2018]
- 21 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, 31.05.2012 tarih ve 28309 sayılı Resmî Gazete.
- 22 6639 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 15.04.2015 tarih ve 29327 sayılı Resmî Gazete.
- 23 7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, 18.05.2018 tarih ve 30425 sayılı Resmî Gazete.
- 24 “Kentlere Bir İhanet Daha: İmar Barışı Değil, Kaçak Yapılara Af Geliyor!”, www.spo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=9094&tipi=3&sube=0 [Erişim: 01.08.2018]
- 25 7143 sayılı Yasanın 16. Maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu’na eklenen geçici 16. maddenin çok önemli bir kısmı yapı kayıt bedelinin hesaplanmasına ayrılmıştır. 7143 sayılı Yasanın çıkarıldığı dönemin Çevre ve Şehircilik Bakanı Mehmet Özhasseki’nin 24.05.2018 tarihli açıklamaları dikkate alındığında; TÜİK verilerine göre Türkiye’de 26 milyon 358 bin bağımsız birim, 9,5 milyon civarında da bina bulunduğu, bunların içinde imara aykırı yapı sayısı yüzde 50’lerin üzerinde olduğunun tahmin edildiği dikkate alınırsa, ciddi bir afet riski önleme ve azaltma projesi sunulmadan, 24 Haziran seçimleri öncesi bu yasanın çıkarılmasında gelir toplama amacının da oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır. www.mehmetozhaseki.com.tr/bakan-ozhaseki-imar-barisi-calistayinda-il-mudurlerine-duzenlemeyi-anlatt.html [Erişim: 01.08.2018]
- 26 “İmar Affı Girişimi Geri Çekilmelidir”, www.mimarlarodasi.org.tr/index.cfm?sayfa=belge&sub=detail&bid=44&mid=44&recid=15140 [Erişim: 01.08.2018]
- 27 Köktürk, Erol, 1995, “İmar Affı Bir Kent Suçudur”, İstanbul Bülten, yıl: 6, sayı: 19, ss.24-26.
- 28 KELEŞ, Ruşen, 1986, Kentleşme ve Kamu Yönetimi Sorunları, Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar, 10-11 Ocak 1986, Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (SİSAV) Yayınları, İstanbul.

İMAR BARIŞI/AFFI KAPSAMI

Mücella Yapıcı, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi / ÇED Danışma Kurulu Sekreteri

18.05.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 7143 sayılı Kanun ile 3194 sayılı İmar Kanunu’na Geçici Madde 16 eklenerek, **“İmar Barışı”** adı altında bugüne kadar Cumhuriyet tarihinde görülmemiş genişlikte bir kapsamla yeni bir **“İmar Affı”** yürürlüğe sokulmuştur.

Anılan maddeye baktığımız da ise ülkemizdeki deprem ve afet olgusunun özellikle 1999 Büyük Marmara Depreminden beri yerel ve merkezi yönetimler tarafından “afetlere önlem almak yerine afetleri ekonomik fırsata çevirmek” olarak özetleyebileceğimiz, afetleri kentsel rant ve bütçeye gelir kaynağı olarak kullanılmasının en yeni ve en kapsamlı örneklerinden birisi olduğunu açıkça görebiliriz.

Zira 3194 sayılı İmar Kanunu’na Geçici 16. Madde olarak eklenen bu af maddesinde **“Afet risklerine hazırlık kapsamında ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapıların kayıt altına alınması ve imar barışının sağlanması amacıyla, 31.12.2017 tarihinden önce yapılmış yapılar için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve yetkilendireceği kurum ve kuruluşlara 31.10.2018 tarihine kadar başvurulması, bu maddedeki şartların yerine getirilmesi ve 31.12.2018 tarihine kadar kayıt bedelinin ödenmesi halinde Yapı Kayıt Belgesi verilebilir.”** şeklinde, yine “afet risklerine hazırlık” deyimini kullanılabiliştir.

Üstelik “afet risklerine hazırlık” kapsamında bedeli mukabilinde kayıt altına alınacak ve ülkemizin en sağlam evrakı olan tapu kaydına işlenecek ve işlem göreceği olan bu kaçak, ruhsatsız, imarsız, iskânsız ve hatta mahkeme ve idare kararlarıyla ceza ve yıkım kararı alınmış yapılar için 7143 sayılı Yasa’nın Geçici 16. maddesinin 9. fıkrasında, **“yapının depreme dayanıklılığı hususu malikin sorumluluğundadır”** şeklinde kanun hükmü tesis edilebilmiştir.

Oysaki; Anayasa’nın 57. maddesinde, **“Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır...”** düzenlemesi yer almaktadır. Yine, 3194 sayılı Kanun’un 1. Maddesinde “Bu Kanun, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun **teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.”** şeklinde; 4708 sayılı Yapı Denetim Ka-

nunu’nun 1. maddesinde **“Bu Kanunun amacı; can ve mal güvenliğini temine, imar plânına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun kaliteli yapı yapılması için proje ve yapı denetimini sağlamak ve yapı denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir”** şeklinde yasal düzenlemeler yer almaktadır.

Bu yasal düzenlemeler uyarınca, ülkedeki yapıların fen ve sağlık şartlarına uygun olması gerektiği devletin yükümlülüğü altındadır. Ve bu yükümlülük devredilemez. Ancak Anayasa’ya ve Geçici 16. Madde madde olarak eklendiği 3194 sayılı İmar Kanununun da hilafına devletin kaçınılamaz bu yükümlülüğü Anayasaya ve diğer kanunlara aykırı olarak yapı maliklerine devredilebilmiştir.

Ülkedeki tüm yerleşmelerin sağlık ve güvenliğini ilgilendirecek bu madde başta olmak üzere getirilen imar affı /barışı yasası, bugüne kadar gerçekleştirilen af yasaları içerisinde kapsam olarak üzerinde hiçbir hukuksal ve teknik çalışma yapılmamış, en ölçüsüz imar affı olarak tarihe geçecek ve taşıdığı barış ismine de aykırı olarak uygulanmaya başladığı andan itibaren sayısız bireysel ve kurumsal hukuk davasının konusu olacaktır.

Bu güne kadar gerçekleştirilen imar afları ve içeriklerini kısaca hatırlamak gerekirse;

1948 yılı 5218 Sayılı Yasa: Ankara imarına yönelik, mesken sıkıntısını çözmek adına, kısa (1 yıl) bir süre için çıkarılan ilk imar affı niteliğindedir.

1948 yılı 5228 Sayılı Yasa: Ülke genelinde imar affını kapsamaktadır.

1949 yılı 5431 Sayılı Yasa: Kendilerine ait olmayan arsalar üzerinde ruhsatsız olarak yapılan yapılar, ceza verilmek suretiyle yasallaştırılmıştır.

1953 yılı 6188 Sayılı Yasa: Yayınlanmasından sonra yapılacak kaçak yapıların derhal yıkılması, yayınlama tarihine kadar mevcut olanların ise yasallaştırılması öngörülmüştür.

1959 yılı 7367 Sayılı Yasa: Gecekondu yapımını önlemek amacıyla, devlete ait belediye sınırları içinde kalan kaçak yapıların bedelsiz olarak belediyelere geçmesini öngörmüştür.

1966 yılı 775 Sayılı Yasa: İlk kez bu Yasada, “gecekondu” terimi kullanılarak, gecekondu politikasının temel esasları ortaya konmuş ve gecekondu kısımları kısmi af (kabul) ve çözüm yolu getirilmiştir.

1976 yılı 1990 Sayılı Yasa: Kamu arsalarındaki yapıların yasal-
laştırılmasına ilişkindir.

1983 yılı 2085 Sayılı Yasa: 1966 sonrası yapılan kaçak yapılar yasallaştırılmış, ıslah imar planı kavramı gündeme gelmiştir.

1984 yılı 2981 Sayılı Yasa: Bu Yasa, sadece gecekonduları değil, tüm imar aykırılıklarını kapsayan imar affı niteliğindedir.

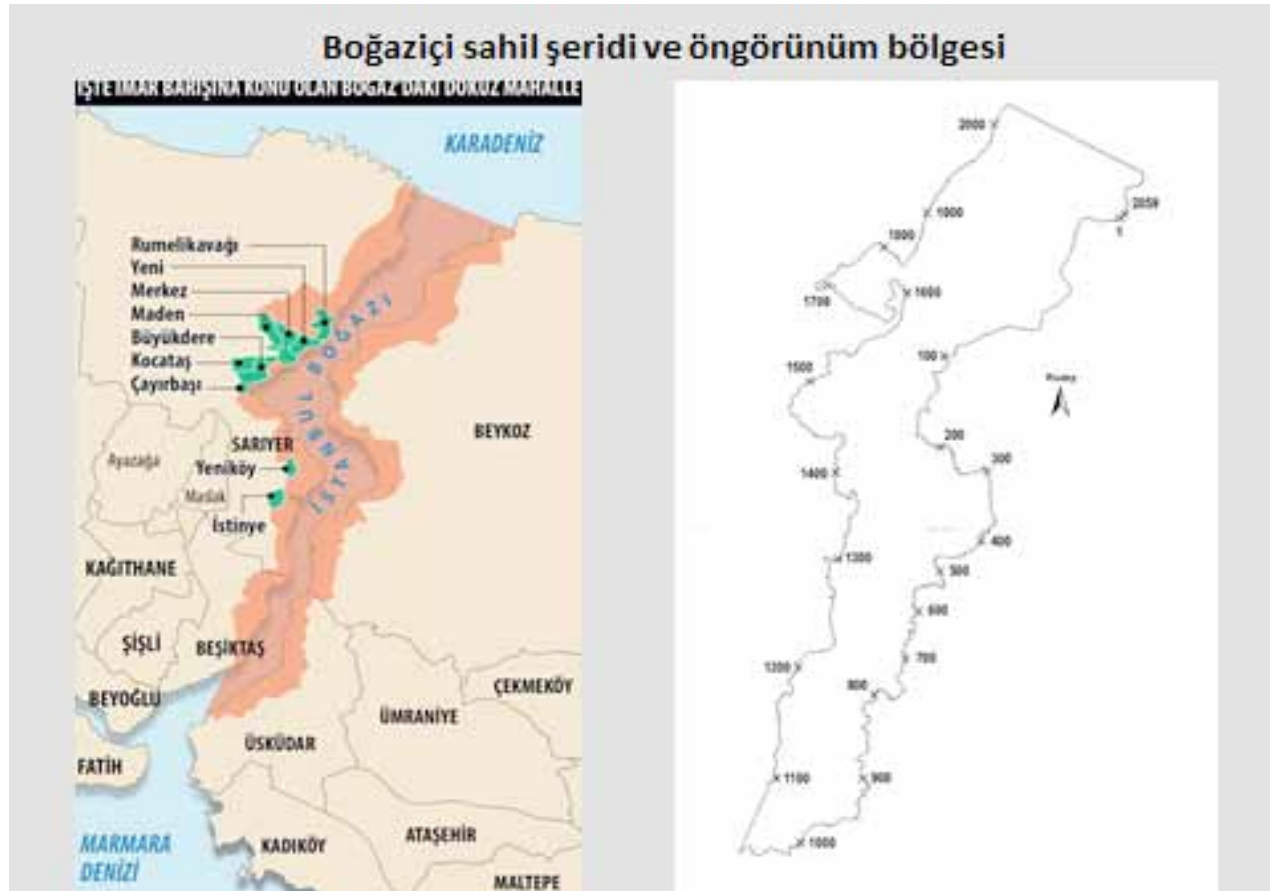
1986 yılı 3290 Sayılı Yasa: 2981 Yasa'da bazı değişiklikler öngörerek, affın zaman dilimi genişletilmiştir.

1987 yılı 3366 Sayılı Yasa: Bu Yasa, gecekondu kavramını çeşitlendirerek affin kapsamını ve aynı şekilde affin zaman dilimini genişletmek amacıyla çıkarılmıştır.

1988 yılı 3414 Sayılı Yasa: Bu Yasa ile 775 sayılı Kanun'daki bazı hükümlerin değiştirilmesi öngörülmüştür.

Bu arada bugüne kadar sadece kanunlarla değil ancak planlar, yönetmelik değişiklikleri ve tebliğlerle de imar affı kapsamında değerlendirilecek çok çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Bu tür değişikliklerin en hatırdaki kalanı ve en çok tahribata neden olanlarından birisi de Su Havzaları Yönetmeliği, İmar Yönetmelikleri, Kıyı Kanunu yönetmeliği vb. gibi yönetmelikler le yapılan değişikliklerdir.

Ancak özellikle 1999 Marmara depreminden sonra bugüne kadar çıkarılan imar aflarının sağlıklı ve güvenli yerleşim alanlarının elde edilebilmesi konusunda en büyük engeli teşkil ettiği, özellikle seçim zamanları çıkacak imar affı beklentisinin kaçak yapılaşmayı teşvik ettiği ve çarpık ve sağlıklı yapılaşmanın can ve mal kaybı açısından yarattığı vahim sonuçlar açıkça ortaya çıkmıştır. 17 Ağustos 1999 tarihinde Marmara Bölgesi'nde meydana gelen ve resmi rakamlara göre 17 bin kişinin ölümüne neden olan 7,4 büyüklüğündeki depremten sonra o güne kadar TMMOB ve bağlı meslek odaları tarafından ısrarla dile getirilen kaçak yapılaşmayı teşvik eden imar affı politikasından vazge-

Not: Boğaz içi öngörünüm bölgesinde yeşil ile işaretlemiş alanlar af kapsamı içine alınmıştır.

Not: Tarihi Yarımada'da kırmızı ile işaretlenen bölge af kapsamı dışında tutulmuştur.

çilmesi gerektiği sadece uzman ve uzman kuruluşlar tarafından değil, kamu idareleri ve otoriteleri tarafından da kabul edilmiş ve bu konuda nerdeyse yazılı olmayan bir toplumsal mutabakat oluşturulmuştur.

Ancak ne yazık ki ülkenin defalarca içine düşürüldüğü imar affı tuzağı, bu kez imar barışı adı altında ve yine bir seçim öncesinde ancak bu kez diğer af yasalarında rastlanmayan ölçüde geniş bir kapsamı içererek gündeme gelmiş ve yasanın devamında çıkarılan tebliğlerle de bu kapsam daha da genişletilmiştir. Özellikle sit alanlarında ayrıcalıklı bir biçimde kapsam alınan alanların dışında bırakılan ve aynı statüyü taşıyan alanlardan gelecek itirazlar sonucunda daha da genişleme eğilimi taşımaktadır.

Af kapsamı ile ilgili olarak ilgili yasanın istisnalar maddesinde;

Özel mülkiyete konu taşınmazlar üzerine 3. şahıslarca yapılan yapılar ile Hazine'ye ait sosyal donatı için tahsisli ve kesinleşmiş planlarda sosyal donatı alanı olarak belirlenmiş araziler üzerindeki yapılar,

Boğaziçi Kanunu'nda tanımlanan Boğaziçi Sahil Şeridi ve Öngörünüm Bölgesi'nde ve İstanbul Tarihi Yarımada Bölgesi'nde yer alan yapıların bir kısmı ile Çanakkale-Gelibolu Tarihi Alanında yer alan yapılar dışındaki tüm alanlar ve yapılar, imar affından yararlanacaktır.

Yukarıda iletilen görsellerden de anlaşılaçağı üzere bugüne değin çıkarılan imar aflarında hiçbir biçimde kapsam içine alınmayan Tarihi Yarımada ve Boğaziçi Öngörünüm Bölgesindeki bazı alanların hangi kriterler düşünülerek af kapsamına alındığı veya dışında bırakıldığını anlamak mümkün değildir. Bu konuda hiçbir açıklama bulunmamaktadır.

Yukarıda anılan istisnalar dışında tüm ülkenin doğal, tarihsel, kentsel sit alanları, orman ve tarım alanları, otlakları, su havzaları, sulak alanları, kıyıları, yaylaları, dereleri (özellikle mahkeme kararları ile iptal edilen ancak hukuka aykırı olarak uygulanmış Enerji Projeleri) vb. imar affi kapsamına alınmış ve büyük bir hukuk katliamına neden olunmuştur.

Zira af kapsamına alınan tüm bu alanların korunmasına dair hukuksal kararlar sadece Anayasa başta olmak üzere yasalara, ilke ve koruma kararlarına, imar planlarına, yönetmeliklere, yargı kararlarına ve içtihatlarına kısaca iç hukukumuzla aykırı olmakla kalmayıp Türkiye Cumhuriyeti devleti olarak imzalamış bulunduğumuz uluslararası sözleşmelere de aykırı bulunmaktadır. Ülkemizde, çeşitli kanunlar ve uluslararası sözleşmeler ile korunan alan statüsünde olan ve imar hakkı kısmen veya tamamen kısıtlanan birçok alan bulunmaktadır.

Ulusal mevzuatımıza göre koruma altına alınan alanlar ile ilgili başlıca yasalar;

5919 sayılı Milli Parklar Kanunu: Bu kanun kapsamında milli park, tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı ve tabiat parkı alanlarının koruma statüleri bulunmaktadır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu: Bu kanun, doğal sit alanları, arkeolojik sit alanları, tarihi sit alanları, kentsel sit alanları, ören yerleri, taşınmaz kültür varlıkları ve bunların koruma alanları ve yönetim alanları (dünya miras alanları) ile ilgili korumaya yönelik düzenlemeleri içermektedir.

2960 sayılı Boğaziçi Kanunu: İstanbul Boğazı'nın 3 kategoriye ayrılarak (öngörünüm ve sahil şeridi, geri görünüm ve etkilenme alanları olmak üzere) korunmasını öngörmüştür.

6831 sayılı Orman Kanunu: Orman Kanunu kapsamında doğanın yerinde korunmasına katkıda bulunan muhafaza ormanları, gen koruma ormanları, tohum meşcereleri ve orman içi dinlenme yerleri olmak üzere dört koruma statüsü vardır.

3621 sayılı Kıyı Kanunu: Bu kanun kapsamında, kıyıların ve sahil şeridinin koruma statüleri bulunmaktadır.

2560 sayılı İSKİ Kanunu: Bu kanunda, İSKİ su toplama havzalarına kısmen veya tamamen koruma statüsü getirilmiştir.

4342 sayılı Mera Kanunu: Bu kanunda, meralar, yaylaklar ve kışlaklar ile ilgili koruma statüleri getirilmiştir.

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu: Bu kanunda, tarım alanları için çeşitli koruma statüleri getirilmiştir.

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu: Bu kanun kapsamında, yaban hayatı koruma sahaları ve hayatı geliştirme sahaları olmak üzere iki alan koruma statüsü yer almaktadır.

Uluslararası Sözleşmeler ile Korunan Alanlar:

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme: UNESCO tarafından kabul edilen sözleşme kapsamında tanımı yapılan anıtlar, yapı toplulukları ve diğer alanlar kültürel miras olarak kabul edilerek, bunların korunmasına yönelik taraf ülkelere yükümlülükler getirilmiştir. (Ayrıca, Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi, Arkeolojik Mirasın Korunması Sözleşmesi, Venedik Tüzüğü gibi sözleşmeler de bulunmaktadır)

Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi: Bu sözleşme ile taraflar, yabani bitki ve hayvanların ve bunların yaşama ortamlarının korunmasını amaçlamıştır.

Barselona Sözleşmesi ve Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol: Bu protokol kapsamında, Akdeniz'deki doğal alanların ve bölgedeki kültürel mirasın yok olmama amacıyla, deniz alanlarının ve çevrelerinin özel koruma alanları olarak korunması öngörülmüştür.

Ramsar Sözleşmesi: Bu sözleşmenin hükümlerine dayanılarak 30 Ocak 2002 tarihinde Ulusal Sulak Alanları Koruma Yönetmeliği yayımlanmıştır. Bu yönetmelik, sulak alanların korunması ve geliştirilmesini hedeflemektedir.

Avrupa Birliği Kuşları Koruma Yönetmeliği (79/409/EEC) ve Avrupa Birliği Habitatları ve Türleri Koruma Yönetmeliği (92/43/EEC) Natura 2000 Alanları: Bu yönetmelik uyarınca AB'ye üye olan her ülke toprakları üzerindeki hayvanlar, bitkiler ve habitatlar açısından uluslararası öneme sahip alanları koruma altına almakla yükümlüdür.

Bütün bu ulusal ve uluslararası yasalar ve sözleşmeler, koruma ilke karar, koruma planları vb. ile koruma altına alınmış bulunan alanlardaki kaçak ruhsatsız, ruhsat ve eklerine aykırı, mahkeme kararıyla yıkım kararı verilmiş vb. tüm yapılaşmaların yukarıda anılan 5. Madde altında belirtilen istisnalar dışında tamamının imar barışından yararlanacağı ve yapılara Yapı Kayıt Belgesi verilerek, talep halinde hak tesis edilecek biçimde tapu kaydına alınacakları anlaşılmaktadır.

Kanunların başta Anayasa olmak üzere birbiriyle çelişmesi açısından ciddi bir hukuksal açmaza taşınan bu durum, uygulamada da geri dönüşü mümkün olmayan çevresel ve hukuksal zararlara yol açacak olduğu gibi bu alanlar ile ilgili olarak yetkili ve görevli birçok kurum ve kuruluşun kendi mevzuatı çerçevesinde uygulamaya yönelik farklı kararlar alması sonucunu da doğuracaktır.

Yukarıda bahsettiğimiz uygulama çelişkileri daha kanun yürürlüğe girer girmez başlamış ve bazı bakanlıklar ve idareler arasında tartışmaların başlamasına neden olmuştur.

Öncelikle, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından, ilgili bizzat Bakan imzası ile Bakanlık teşkilatına iletilen yazı ile:

6831 sayılı Orman Kanunu çerçevesinde işlem yapılması yasada açıkça düzenlendiği halde orman alanlarında yasalara aykırı olarak yapılan yapıların, 3194 sayılı yasanın geçici 16. maddesi (İmar Barışı) uyarınca değerlendirilmeye tabi tutularak yanlış uygulamalara ne-

den olunmaması, orman sayılan alanlarda ve devlet ormanlarında yasalara aykırı olarak inşa edilmiş bulunan yapıların, bu yapılarla ilgili işlemleri düzenleyen, hak sahiplerinin mülkiyet sorunlarını çözen 3194 sayılı yasanın geçici 16. Maddesinin konusu olmayacağı, orman alanlarında yasa dışı inşa edilen yapıları kapsayamayacağının açık olduğu bildirilip bu konuda tüm taşra teşkilatı bilgilendirilmiş ve aykırı işlem tesisi edilmemesi konusunda uyarılmıştır.

Bir başka önemli konu ise;

Yukarıda aktardığımız krokilerde de görüldüğü gibi; Tarihi Yarımada'nın bir bölümü imar affı dışında bırakılmakta, fakat büyük bölümü bu yasa kapsamına alınmaktadır. Tarihi Yarımada'da af kapsamı dışında tutulan alanlar Süleymaniye, Topkapı Sarayı ve Hanlar Bölgesi iken, Dünya Mirası olan Sultanahmet Arkeolojik Alanı, Kara Surları ve Zeyrek de dâhil olmak üzere Tarihi Yarımada'nın diğer tüm bölgeleri yasa kapsamına alınmaktadır.

Türkiye'de şimdiye kadar çıkarılan af yasalarında ve en kapsamlı af yasası olan 2981 sayılı yasada bile, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu kapsamında ilan edilen sit alanlarının af kapsamı dışında tutulduğu açıklıkla belirtilmiş olduğu dikkate alındığında, bugün Geçici 16. Madde ile 3194 sayılı İmar Kanunu içine yerleştirilen bu maddenin kültürel ve doğal koruma alanlarını af kapsamı dışında bıraktığını belirtmemesi kabul edilemez bir durumdur.

Bu konu, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi bünyesinde, TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi, Arkeologlar Derneği, ICOMOS Türkiye Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi ve Europa Nostra Derneği yetkililerinden oluşan bir komite tarafından ele alınmış ve 27 Haziran 2018 tarihinde, Türkiye'de 2863 sayılı yasanın uygulanmasından sorumlu Bakanlıklardan biri olan Kültür ve Turizm Bakanlığı başta olmak üzere ilgili bakanlıklara bu durumun mevzuatta düzeltilmesi için gereğinin yapılması talep edilmiştir.

Ayrıca konu görüşülmek üzere yukarıda anılan kurumların ortak hazırlık ve imzası ile UNESCO Dünya Miras Merkezi'ne iletilmiş ve danışma kurulu üyesi olduğumuz İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığından konu hakkında görüşme yapmak üzere kapsamlı bir danışma kurulu toplantısı düzenlenmesi istenmiştir.

Bu gelişmeler üzerine, İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı tarafından 17.07.2018 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 31.01.2018 tarih ve E.80799 sayılı makam oluru ile belirlenen Danışma Kurulu uzman üyeleri, üniversite, bakanlık ve yerel yönetim kurum temsilcileri ile Meslek Odaları, Sivil Toplum Kuruluşu ve muhtarların da içinde olduğu geniş katılımlı 17.07.2018 İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı Danışma Kurulu toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Bu toplantıda; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 17.07.2018 tarihli yazısı ile İstanbul Sit alanları Alan Yönetimi Başkanlığından *"3194 sayılı İmar Kanunu'nda yapılan yasa değişikliğinin, İstanbul'un Tarihi Alanları dâhil olmak üzere ülkemizdeki miras alanlarına etkisi hakkında ICOMOS-Türkiye, Europa Nostra-Türkiye, Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (UCTEA) ve Türkiye Arkeologlar Birliği tarafından ortaklaşa hazırlanan ve UNESCO Dünya Miras Merkezi'ne 27 Haziran 2018 tarihinde ulaştırıldığı söz konusu raporda, yeni yasa değişikliğinin miras alanlarımıza yönelik olarak daha önceden alınan koruma tedbirleriyle çeliştiği ve özellikle İstanbul'un Tarihi Alanlarının üstün evrensel değerini tehlikeye sokabilecek nitelikteki pek çok projeye karşı alanı korumasız bıraktığı ifade edilmekte olup Dışişleri Bakanlığına bilgi verilmek üzere yukarıda yer alan iddialara ilişkin mümkünse hazırlanacak İngilizce bir bilgi notunun Bakanlığımız Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne iletilmesinin istendiği* öğrenilmiştir.

Yine aynı toplantıda; Bahreyn' in başkenti Manama'da yapılan 42. Dünya Mirası Komite toplantısı sırasında söz konusu yasa hakkında Dünya Mirası Merkezi n, Alan Başkanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden de bilgi talep ettiği, imar barışı yasının özellikle Tarihi Yarımada'nın üstün evrensel değeri ve Dünya Mirası alanlarını tehlike altına sokabilecek uygulamalara ve projelere karşı korumasız bırakabileceği konusunda uyarılar yapıldığını, konu ile ilgili olarak Dünya Mirası Merkezi yetkililerine, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yazışmalar yapıldığı ve Bahreyn dönüşü Alan Başkanlığı Danışma Kurulu ile toplantı tertip edileceği ve sonuç hakkında Dünya Mirası Merkezi yetkililerinin bilgilendirileceklerinin iletildiği bilgisi, Danışma kurulu üyelerine ve bizlere iletilmiştir.

17.07.2018 tarihinde gerçekleştirilen İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı Danışma Kurulu toplantısında, uzman üyeler, Meslek Odaları, Üniversitelerin temsilci üyeleri tarafından, İmar Barışı'nın yaratabileceği olumsuz sonuçlarla ilgili olarak aşağıda

özet başlıklarla iletilen konular gündeme getirilmiş ve bu ortak endişelerin Alan Başkanlığı tarafından hazırlanacak bir rapor ile ilgili bakanlıklara iletilmesi ve tüm ülkedeki sit alanları ve Dünya Miras Alanlarını kapsayacak bir biçimde çalışmalar yapılmasını ortak karar altına almıştır.

İmar Barışı adı ile bilinen 7143 sayılı Kanun ile kentleşmenin şartı ve yasası olan Kent Planlarının çatışacağı, geçerliliğini yitireceği,

7143 sayılı Kanun incelendiğinde, özel koruma statüsü olan (kıyı, orman, sit alanı, doğal alan gibi) alanlara getirilen kanunlar ile çatışma ihtimalinin ortaya çıkacağı,

Yapıların Fen ve Sağlık Şartlarına uygun olması gerekliliği: 7143 sayılı kanunun geçici 16. Maddesinin 9. Fıkrasına açıklık getiren, 06.06.2018 tarih ve 30443 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanmış "Yapı Kayıt Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslara Dair Tebliğ" in 9. Maddesi'nde yer alan Yapı Kayıt Belgesi verilecek "yapının depreme dayanıklılığı ve yapının fen ve sanat norm ve standartlarına aykırılığı hususunun yapı malikin sorumluluğundadır." şeklindeki düzenleme ile Anayasa ve ilgili diğer yasalardaki hüküm ve mecburiyete uygun olmayan düzenlemenin yer alması,

Kişilerin beyanı ile yapı kayıt sistemine kaydedilen tescilli kültür varlığı üzerine yapılmış kaçak ilave katların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Müelliflik mevzuatlarına da aykırı olduğu, bunun çok ciddi kamu davalarına sebep olacağı,

Kültür varlığı üzerine yapılan ilave yapıların kişilerin beyanına bırakılarak yasallaştırılması, kurullara "yasal eklentili" olarak gelen projelerin; kurullarda mevzuat gereği muhdeslerinden arındırılarak değerlendirilebileceği denileceğinden hukuksal çatışmalara neden olacağı,

Kültür varlığı üzerine yapılan ilave yapıların statik açıdan incelenmeden kişilerin beyanına bırakılarak yasallaşması, deprem kuşağında olan ülkemizde deprem riskinin daha da artmasına neden olacağı ve kültür varlığı yapıların fizikibütünlüğünü tehdit altına alınacağı,

Detaylı fiziksel ve sosyal yapı analizleri ile zorlu süreçlerden geçerek yapılan koruma amaçlı nazım imar planlarında İmar Barışı'nın getireceği yasal haktan ötürü revizyonlara gidilmesi söz konusu olacağından plan müellifleri, yetkili kurum, koruma kurulu ve mülk sahiplerini mali ve hukuki sıkıntıya uğratmaya sebebiyet vermesi,

Tek bir kişiye mal olmuş mülkiyet hakkının, kamuya, toplu-

ma mal olunan kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusu ile çatıştığı bir ortamın yaratılması,

Tarihi Yarımada'da İmar Barışı'ndan muaf tutulan alan içinde yer alan yapıların da anayasanın eşitlik ve mülkiyet hakkına aykırı durum oluşturmasından ötürü, İmar Barışı'ndan yararlanmak amacıyla dava açabilecekleri, bunun da yine kamu idarelerini mali ve hukuki açıdan sıkıntıya uğratabileceği,

"İmar Barışı" kanununun, kişilere yasal hak tanımadan önce özellikle sit alanlarında KÜMED (Kültürel Miras Etki Değerlendirme Raporu) ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği,

Not: Bilindiği gibi 1983 yılında Taraf Devlet olarak imzaladığımız Dünya Mirası Sözleşmesi ve Uygulama Rehberi'nin 172.maddesinde; *"Dünya Mirası Komitesi Taraf Ülkeleri, Konvansiyon kapsamında korunan bir alanda varlığın istisnai evrensel değerini etkileyecek önemli restorasyon çalışmaları veya yeni yapılar gerçekleştirmeye veya bu konuda yetki vermeye dair niyetlerini Sekreteryaya vasıtasıyla Komiteye bildirmeleri için Konvansiyona davet eder. En kısa sürede (örneğin,*

belirli projeler için taslak dokümanları hazırlamadan önce) ve geri dönmesi zor bir karar almadan önce tebliğatta bulunulmalıdır, böylece Komite varlığın istisnai evrensel değerinin tamamen korunmasını sağlamak amacıyla uygun çözüm arayışında yardımcı olabilir." denmektedir. Ayrıca, ICOMOS International tarafından hazırlanan Dünya Mirası Kültür Varlıkları için Miras Etki Değerlendirmesi Rehberi'nin yeni yapılanmaların ve üst ölçekli alt yapı projelerinin miras alanlarının üstün evrensel değeri üzerindeki etkilerinin doğru bir şekilde değerlendirilmesi için Kültür Mirası Etki Değerlendirmesi hazırlık sürecinde kullanılması da tavsiye edilmektedir.

Yalnız Tarihi Yarımada kent silüeti değil, kentin çok çeşitli bakı noktalarının, sokak ve cephe silüetlerinin de korunması gerekliliği,

Kamu idareleri nezdinde de yapılan bütün bu çalışmalara uyarılara rağmen 18.05.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 7143 sayılı Kanun ile 3194 sayılı İmar Kanunu'na Geçici Madde 16 eklenerek, **"İmar Barışı"** adı altında bugüne kadar Cumhuriyet tarihinde görülmemiş genişlikteki **"İmar Affı" yürür-**

lükten kaldırılmamış ve uygulamalar başlatılmış ve af kapsamı yapılan itiraz ve uyarıları hiçbir şekilde dikkate almadan yeni çıkan tebliğlerle daha da genişletilmeye ve kamu idareleri eliyle ülkeye ekonomik, ekolojik, tarihsel, kültürel geri dönüşsüz ve tazmini mümkün olmayan zararlar vermeye devam edilmektedir.

Bu konuda ki en düşündürücü olan husus ise; İstanbul Sit Alanları Alan Yönetimi Başkanlığı Danışma Kurulu toplantısına katılan ve imar affı komisyonunda iktidar partisi üyesi olarak yer alan bir Profesörümüzün sözleridir.

"Eksiklikleri yanlışlıkları olabilir ancak bu karar TBMM'deki bütün siyasi partilerin ortak oyları ile geçmiştir. Bir milli irade söz konusudur. Saygı duyacaksınız!"

Bu yazıyı aynı toplantıda Sayın Milletvekiline çok değerli bir hocamızın verdiği cevapla bitirmek istiyorum.

"Milli irade dahi olsa bilime, tekniğe, doğaya, tarihe, kültüre ve insana saygısı olmayan bu yasaya saygı duyuyorum!"

Hepimize kolay gelsin.

Saygılarımla...

İMAR AFFI: İSTİSNA MI, GELENEK Mİ?

TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi

İmar Barışı adıyla 10 Mayıs 2018 gecesi Meclis'te kabul edilen "KAÇAK YAPILAŞMA AFFI", 18 Mayıs'ta yürürlüğe girmiş, 06 Haziran'da "Yapı Kayıt Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" yayımlanmış, 9 Haziran itibarıyla de af başvuruları başlatılmıştır.

Düzenleme, Tarihi Yarımada'nın bir kısmı ve Boğaziçi Sahil Şeridi ve Öngörünüm Bölgesi dışında kalan ülke genelindeki tüm ruhsatsız ya da iskânsız olan yapılar ile ruhsata ya da iskâna aykırı yapılaşan yapıların (kaçak yapıların) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından düzenlenecek Yapı Kayıt Sistemine kayıt edilmesi ve yapı sahip(ler)ine **Yapı Kayıt Belgesi** tahsis edilmesini öngörmektedir. Yapı Kayıt Belgesi, yapı sahiplerine **geçici olarak** kaçak yapılarını kullanma, yapıya elektrik, su, doğalgaz gibi hizmetlerden yararlanma hakkı verir. Ayrıca Yapı Kayıt Belgesi alan yapılar hakkında verilen yıkım kararları ve tahsil edilemeyen para cezaları iptal edilir.

Alınan **geçici** Yapı Kayıt Belgesi yapının herhangi bir kentsel dönüşüm çalışmasına konu olmasına ya da yapının herhangi bir sebepten yenilenmesine kadar geçerlidir ve yıkılan yapı bu zamandan sonra mevcut imar hakları ve mevzuata göre yapılaşabilir, Yapı Kayıt Belgesi **kaçak yapılaşmayı meşrulaştırmaz**.

Yapı Kayıt Belgesi, en geç **31 Aralık 2017** tarihinden önce yapılaşmış olan kaçak yapılara Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ya da bakanlığın yetkilendireceği kuruluş(lar) tarafından **31 Aralık 2018** tarihine kadar düzenlenebilir. Yapı Kayıt Belgesi, mülk sahiplerinin en az yarısından fazlasının müracaatı üzerine düzenlenir ve yapı mülkiyeti, arsa mülkiyeti, yapı sınıfı, yapı grubu ve diğer hususlar **mülk sahiplerinin beyanları doğrultusunda** kayıt altına alınır. Yapı Kayıt Belgesi ve mülk sahiplerinin tamamının rızası ile imar planında kamuya ayrılan alanların terki şartıyla iskân aranmaksızın cins değişikliği ve kat mülkiyeti tahsisi yapılabilir.

Yapı Kayıt Belgesi **bedeli** arsa emlak vergi değeri ile bakanlıkça belirlenen yapı yaklaşık maliyetinin toplamının; konut yapılarında %3'ü, ticaret yapılarında %5'i olarak hesaplanır. **Yapı kayıt belgesi almış olan yapının depreme dayanıklılığı hususu yapı sahibinin sorumluluğundadır.**

Yapı Kayıt Sisteminden elde edilecek gelir **6306 sayılı Kanun kapsamında yapılacak olan kentsel dönüşüm çalışmalarına fon oluşturmak** üzere Hazine bütçesine aktarılacaktır. Hazine arazisi üzerinde ve sosyal donatı olarak ayrılmamış alanlarda kaçak yapılaştığı kayıt altına alınan yapılar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tahsis edilir. Bakanlığa tahsis edilen söz konusu yapılar daha sonra **doğrudan satışa** konu edilir. Belediye arazisi üzerinde kaçak yapılaştığı kayıt altına alınan yapılar rayiç bedel üzerinden belediyesince **doğrudan satışa** konu edilir. 4706 sayılı Kanun doğrultusunda Hazine taşınmazlarının satışa konu olması sonrasında elde edilen gelirlerin kanun tarafından belirlenen oranlar çerçevesince yerel yönetimler ve hazine arasında paylaşılmakta olup, bu tasarı kapsamında gerçekleştirilecek **hazine arazisi satışlarından elde edilecek gelir tamamen hazine bütçesine ayrılır.** Bakanlar Kurulu, başvuru sürecinin 1 yıla kadar uzatmaya, kayıt ücretlerini 2 katına kadar arttırmaya ya da yarısına kadar azaltmaya ve bölgelere göre farklı ücret tarifeleri oluşturmaya yetkilidir.

Yayımlanan düzenlemede yer verilen "Usul ve Esaslar" ile, "barış" adına sığınarak çıkarılan bu kanun ile

kamu yararından ve toplumun ihtiyaçlarından uzak, kentlerimizde, doğal alanlarımızda sınırsız talanı devlet güvencesiyle yasallaştıran yeni bir döneme girilmiştir.

Bu uygulamanın hayata geçirilmesiyle ülkemizin geleceği, belki bir 50 yılı daha sosyolojik, toplumsal, ekonomik ve mekansal birçok soruna gebe bırakılmaktadır.

Neredeyse "Yapı Ruhsat Belgesi"ne karşılık gelen "Yapı Kayıt Belgesi"nin verilmesine ilişkin detayları içeren söz konusu düzenleme ile; İstanbul Tarihi Yarımada'nın bir bölümü, Boğaziçi Kanunu ile tanımlanan Boğaziçi Sahil Şeridi ve Öngörünüm Bölgesi'nin bir bölümü ve Çanakkale Gelibolu Tarihi Alanı dışında kalan ancak ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmelerle korunması gereken alanlardaki ve imar mevzuatına, planlama ilke ve esaslarına uygun gelişmesi gereken tüm diğer alanlardaki kaçak yapılaşma yasallaştırılmaktadır. Örneğin, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile tanımlanan **Doğal Sit Alanları, Tarihi Sit Alanları, Arkeolojik Sit Alanları ve Kentsel Sit Alanları** üzerinde yapılmış olan kaçak yapılaşmaların kullanımına izin verilmiş olacaktır. Tescilli eserler üzerinde yapılan, korunması gereken doğal, tarihi, kültürel değerlerin tahribatı meşrulaştırılacaktır. Bununla birlikte **Kıyı Alanları, Orman Alanları, Tarım Alanları, İçme ve Kullanma Suyu Havzaları, Mera Alanları, Zeytinlik Alanları, Sulak Alanlar, Kırsal Alanlar, Parklar ve Yeşil Alanlar, Eğitim Tesisi Alanları, Sağlık Tesisi Alanları** üzerinde yapılmış olan kaçak yapılara da kullanım izni verilmiş olacaktır. Hazine ya da belediye mülkiyetinde olan korunması gereken alanlardaki yapıların doğrudan satışa konusu, mevcut durumda **hazine ve belediye mülkiyetinde olan koruma alanlarının özel mülkiyete konu edilmesi** durumunu gündeme getirmektedir.

Burada adı geçmeyen diğer korunması gerekli alanlarda Anayasa ve bağlı yasal düzenlemelere aykırı, kaçak uygulamalara karşı yaptırım ve düzeltim talep edilmesi, kamu yararı gözetilmesi gerekirken; bireysel çıkarlara yönelik bir tür af getirilmekte, yasadışılık ödül-

lendirilmekte, kaçak yapılaşma geleceğe dönük olarak özendirilmektedir.

Söz konusu düzenleme ile imar planlarında umumi hizmet alanlarına denk gelen alanlarda yapılaşmış kaçak yapıların dahi yapı kayıt belgesi almasına izin verilmiştir. Bu alanlar kamusal kullanıma ayrılmış, herkesin eşit yararlanacağı; park, yeşil alan, yol, sosyal tesis alanı gibi yaşam alanlarımızda temel sosyal, teknik altyapıları içermektedir. Yoğun kent dokusu içerisinde sosyal, ekonomik ve mekansal olarak yaşam kalitesini arttırmak için kullanılması gerekli bu alanların kamuya kazandırılması gerekirken, planlı kentleşmenin karşısında yeni bir çözümsüzlük yaratılmıştır.

Bugüne kadar birçok imar affı uygulaması TBMM'den geçmiş ve bunların çözümünden çok sorun getirdiği her seferinde ortaya konmuştur. **İmar affının bir çözüm getirmediği** herkes tarafından bilinen bir gerçek iken, çokça çelişkiyi ve açıklanmayan hususun içerdiği bir tasarının bu kadar acele bir şekilde çıkarılması ayrıca sorgulanmalıdır. Ayrıca bu kadar belirsizliğin bulunduğu bir yasal düzenleme **Anayasa'ya da aykırılık** içermektedir.

Söz konusu usul ve esaslarda belirtilen en önemli husus olan "yapının depreme dayanıklılığı ve yapının

fen ve sanat norm ve standartlarına aykırılığı hususu yapı malikinin sorumluluğundadır" ifadesi, devletin vatandaşın can ve mal güvenliğini temin etmesi sorumluluğunu, Anayasaya aykırı olarak vatandaşla aktarmakta; ülkenin dört bir yanında güvenli yapı hedefiyle gerçekleştirilmeye çalışılan kentsel dönüşüm çaba ve hedeflerini de boşa çıkarmaktadır. Dolayısıyla imar affı vatandaşın can güvenliğini seçim yatırımı-na feda eden olumsuz içeriğiyle de yanlış bir adımdır.

Aftan yararlanacak yapı türleri incelendiğinde; tarım alanlarındaki yapılaşmalar, sanayi yapıları ve 7 kata kadar entegre sanayi yapıları, 8 kat ve üstü yüksek katlı yapılar, lüks binalar, villalar, alışveriş kompleksleri, hastaneler, vb. ile af kapsamının çok geniş olduğu görülmektedir. Çevresel etkilerine ve kentleşme açısından getireceği sorunlara bakılmaksızın doğal alanlarımızda yapılan kaçak sanayi yapıları ile kentlerin silüetlerini olumsuz etkileyen ve kentlere maliyeti toplum tarafından karşılanan, büyük altyapı sorunlarına yol açan, donatı standartlarını düşüren yüksek katlı yapılaşmalar da bu yasadandırılmaktadır. Bunlara ek olarak kaçak AVM, hastane, sanayi gibi ticari işletmeler de af kapsamına alınmakta; kıt kanaat, çoğunlukla uzun yıllar borçlanarak konut edinmeye çalışan yasalara uyarak yaşamaya çabalayan vatandaşların kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik düzenlemeler yapılması gerekirken, bireysel ticari çıkar edinimine yönelik yasadışı uygulamalar gözetilmektedir.

Getirilen af, yalnızca imara aykırı, sağlıksız yapıların yasallaşmasını değil, aynı zamanda Maliye Hazinesi ya

da belediyelerin mülkiyetindeki kamu yararına kullanılması gereken arsa ve arazilerin satışıyla sonuçlanacak bir süreci de başlatmaktadır. Kaçak yapıların 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca verilmiş yıkım kararları ve tahsil edilemeyen idari para cezaları da iptal edilmekte, hukuka aykırılığı kesinleşmiş, yıkılması gerekli yapılar da aftan yararlandırılmaktadır.

2000'li yıllarla birlikte ard arda çıkan ve temel çıkış noktaları afete karşı güvenli kentler yaratmak olan, kentsel dönüşüme olanak tanıyan çok sayıda yasaya rağmen bu düzenlemenin hayata geçirilmesi, gerçek sebebin darboğaza giren ekonomiye "kaynak sağlamak" olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Düzenleme ile yaratılacak kaynağın kentsel dönüşümde kullanılacak olması da kentlerin planlama ve imar sorunlarını derinleştirecek olan bir kısır döngüyü işaret etmektedir.

Belirtilen tüm bu nedenlerle, Odamız tarafından, kaçak yapılarla ilişkin yürürlükte olan yasalarda tanımlanan yaptırımları uygulamak bir yana; kamu yararı gözetilmeden ülkedeki tüm korunması gereken alanlara, halk sağlığını tehlikeye atma pahasına affeden tebliğ ve dayanağı olan yasal düzenlemenin Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesi ve alıntılanan diğer Anayasa hükümlerini ihlal etmesi nedeniyle, ilgili tebliğin herhangi bir maddesinin değil tamamının iptali talep edilmesi talebiyle, Danıştay Başkanlığı tarafından konunun değerlendirilerek Anayasa Mahkemesi'ne iletilmesi için 06.06.2018 tarihinde Odamızca dava açılmıştır.

JEOLOJİ VE İMAR AFFI

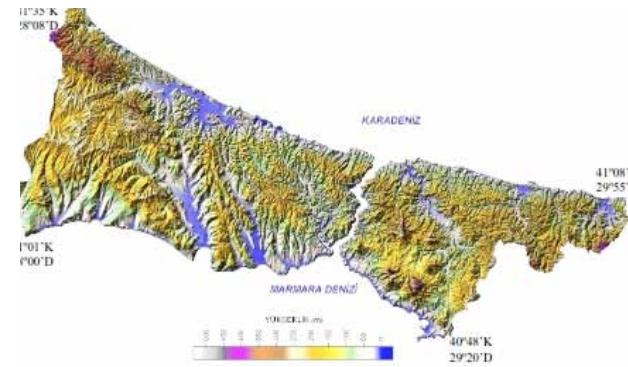
TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu

Öz: Son dönemlerde Beyoğlu, Söğütözü başta olmak üzere İstanbul'da meydana gelen toprak kaymaları, heyelanlar, derin kazılar, inşaat faaliyetleri, yağış rejiminin ani değişimi gibi dış ve suni etmenlerden kaynaklı her türlü afet niteliğinde olaylar incelenmiştir. Bahse konu bu olayların incelenmesi ve araştırılması sonucunda durum tespitleri yapılmıştır. Çarpık kentleşme ve plansız yapılaşma sonucunda ilgili idarelerin seçim malzemesi haline getirdiği "imar barışı" gibi dayanağı olmayan uygulamaların sonuçları, geri dönüşü olmayacak sorunlara sebebiyet verecektir. Bu konuda aşağıda anlatmaya çalıştığımız 2012-2018 yılları arasında meydana gelen olaylar jeolojik riskler açısından değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelime: Jeolojik risk, imar barışı, çarpık kentleşme, plansız yapılaşma, toprak kayması, heyelan.

GİRİŞ:

İstanbul'un jeomorfolojik yapısı; yapılaşma açısından uyarıcıdır. Yapılaşma alanlarında kısa mesafelerde ani değişiklikler gösteren yükseklik farklılıkları (kotlar) bulunmaktadır (Şekil 1). Bu makalede, İstanbul'da son yıllarda meydana gelen toprak kaymaları, heyelanlar, çökmeler, yıkılan binalar ve benzeri doğa kaynaklı, yapay, insan kaynaklı ve inşaat faaliyetlerinin neden olduğu bu ve benzeri yazılı ve görsel basına düşen kayıtlar incelenmiş ve ekte bulunan liste hazırlanmıştır (Çizelge 1).

Şekil 1: İstanbul il alanının jeomorfoloji haritası

Hazırlanan liste de dikkat çeken en önemli detay; meydana gelen olay ve hasarların nedenlerinin % 15'inin doğa kaynaklı, % 85'inin ise yapay, insan kaynaklı ve inşaat faaliyetlerinden kaynaklı olduğudur.

İstanbul gibi kent planlaması eksik, çarpık kentleşmenin fazla olduğu, toplam yerleşim alanının nüfusa oranla düşük olduğu, mimari yerleşim ve vaziyet planlarının sıkışıklığı, projelerin imar planına uygunsuzluğu, belediyeler ve ilgili idarelerin imar ve kent planlamasına dikkat etmeksizin aldığı günü birlik kararların etkisi ile sıkışan parsellere yapılan proje çalışmaları ve uygulamaları bu tür afetlere zemin hazırlamaktadır.

Bahse konu nedenlere bir de amacına uygun zemin araştırma çalışmalarının yapılmaması, etüt çalışmalarının ruhsat alımı sırasında sembolik ve resmi prosedürü tamamlamak için bir evrak olarak görülmesi, hazırlanan projelere altlık oluşturması adına hatalar zincirinin başlangıcı olmaktadır. Hazırlanan geoteknik proje ve hesap raporlarının uzman kişiler tarafından hazırlanmaması, 3 boyutlu derin kazı modellenmesi konusunda jeolojik katmanların özelliklerinin yeterli düzeyde aydınlatılamaması en önemli eksikliklerin başında gelmektedir.

Amacına uygun araştırma, doğru projelendirme ve uzman kurumlar tarafından yapılmayan veya eksik yapılan uygulama çalışmaları bu tür yıkımlara sebep olmaktadır. Yapılacak proje ve uygulamaların doğaya uyumlu ve uygun çözümler üreterek uzman kişiler tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca; en önemli nedenlerin başında, meslek etiğine sahip olmayan, deneyimsiz, konusunda uzman olmayan kişilerin bu tür mühendislik projelerin de yer almalarıdır. Yetersiz proje müşavir ve uygulama firmalarının seçilmesi de bu tür afetlere davetiye çıkarmaktadır.

Son olarak, yapı denetim sisteminin yeniden düzenlenmesi de gerekmektedir.

İSTANBUL'UN MÜHENDİSLİK JEOLojİ YAPISI

a) Zemin-toprak

İstanbul il alanının jeolojik yapısı ve zemin benzeri özelliklerini incelediğimizde, 4 farklı formasyon ve 11 üyeden oluştuğu, litolojik olarak ise 11 farklı zemin yapısının hakim olduğu ortamlardan bahsedilebilmektedir. Zemin benzeri ortamlara yapay ve doğal ortam dolguları, kıyı deniz dolguları, taş ocaklarının geri dolurulması ve moloz atıkları dahil edilmemiştir.

b) Kaya ve benzeri ortam:

İstanbul il alanının jeolojik yapısı kaya ve kaya benzeri ortam özelliklerini incelediğimizde, 18 farklı formasyon ve 41 üyeden oluştuğu, litolojik olarak ise 41 farklı zemin yapısının hakim olduğu ortamlardan bahsedilebilmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. İstanbul il alanında Zemin ve Kaya Ortamlarının dağılım haritası. (İBB İst. İl alanı Jeo, 2011)

İstanbul ve civarında 55 farklı üye ve formasyon bulunmaktadır. Bu formasyonların 41'i yaklaşık % 75'i kaya ve kaya benzeri ortamlardır. Zemin ve zemin ortamları ise 14 adet ve toplam % 25'i kadardır.

Kapladığı alanlar dikkate alındığında ise kaya ortamlar %60 civarında, zemin ortamları ise %40 civarındadır.

İSTANBUL'UN HEYELANLARI VE HEYELAN BÖLGELERİ

İstanbul il alanının Avrupa yakasının güney kesiminde, Marmara denizi kıyı kuşağında yer alan Avcılar, Beylikdüzü ve Büyükçekmece ilçelerinde heyelanların yoğun olduğu bilinmektedir.

Heyelanlı alanlara ait İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı (İBB) tarafından yapılan çalışma ve hazırlanan kütle hareketleri haritası aşağıda sunulmaktadır (Şekil 3).

Haritada 2012-2018 yılları arasında meydana gelen heyelan, toprak kayması ve yıkılan binaların haber siteleri arşivlerinden alınarak işaretlenen yerler gösterilmiştir. Görüleceği üzere meydana gelen olayların büyük bir çoğunluğu Anadolu yakası ve Avrupa yakasının doğu kısmında yer almaktadır. Zemin yapısı olarak da bu bölgeler, daha çok kaya ve kaya türü birimlerin bulunduğu bölgelerdir.

Küçükçekmece'nin bir kesimi, Avcılar, Beylikdüzü ve Büyükçekmece'de meydana gelen olayların sayısı 4 adet olarak arşivlerden edinilmiştir. Bu bölgeler heyelan riskinin en çok olduğu ve Şekil 3 te de gösterilen bölgeleri ifade etmektedir.

Şekil 3: 2012-2018 yılları arasında İstanbul'da meydana gelen toprak kaymaları ve yıkılan binalara ait lokasyonlar

SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRMELER

2012-2018 yılları arasında meydana gelen doğa ve insan kaynaklı olaylar ve zararlar listelenmiştir.

Meydana gelen olayları % 46 sı Anadolu yakasında, % 54 ü Avrupa yakasında gerçekleşmiştir.

Olayların % 15 i doğa kaynaklı (heyelan, sel, su baskını vs) nedenlerden dolayı, % 85 i insan kaynaklı gerçekleşmiştir.

İstanbul'un jeomorfolojisi engebeli, tepe ve vadilerden oluşmaktadır.

Şekil-1 de gösterilmektedir.

İstanbul ve civarında 55 farklı üye ve formasyon bulunmaktadır. Bu formasyonların 41'i yaklaşık % 75'i kaya ve kaya benzeri ortamlardır. Zemin ve zemin ortamları ise 14 adet ve toplam % 25'i kadardır.

Meydana gelen olayların % 70 i jeolojik olarak kaya ve benzeri ortamlarda meydana gelmiştir.

Kayma olay ve açıklamaları	Toplam	%
Toplam Olay	26	100
Doğa kaynaklı afet	4	15,38
İnsan ve İnşaat kaynaklı	22	84,62
Anadolu yakasında olan kaymalar	12	46,15
Avrupa yakasında olan kaymalar	14	53,85

Çizelge 1: 2012-2018 arasında meydana gelen toprak kaymalarına ait istatistik bilgi

İstanbul gibi kent planlaması eksik, çarpık kentleşmenin fazla olduğu, toplam yerleşim alanının nüfusa oranla düşük olduğu, mimari yerleşim ve vaziyet planlarının sıkışıklığı, projelerin imar planına uygunsuzluğu, belediyeler ve ilgili idarelerin imar ve kent planlamasına dikkat etmeksizin aldığı günübirlik kararların etkisi ile sıkışan parsellere yapılan proje çalışmaları ve uygulamaları bu tür afetlere zemin hazırlamaktadır.

Jeomorfolojisi engebeli, yerleşime uygun alanları kısıtlı, belli alanlarda bölgesel nüfus yoğunluğu fazla olan, inşaat yapı alanları kısıtlı, trafik ve araç yoğunluğu fazla ve otopark ihtiyacı-sorunu olan bir şehirde çözüm bulabilmek adına yapılan alan kazanma çalışmaları içerisinde derin kazılar yer almaktadır. Bunların yanında, yüksek katlı yapılar yapılabilmesi adına da temel taşıma kapasiteleri de dikkate alındığında, yine derin kazılar yapılması mecburiyeti ortaya çıkmaktadır.

Amacına uygun derin kazıların yapılabilmesi için gerekli mühendislik jeolojisi (jeoteknik) projelerinin uzman kişiler tarafından yapılması, işinde uzman ve

yetkin firmalar tarafından uygulanması, iş veren ve ilgili kurum-kuruluşlar tarafından denetlenmesi, gereksinimden öte mecburiyettir.

Özetle;

Sütlücedeki yıkılan binanın sebebinin doğa kaynaklı olmadığı, ani ve baskın yağmurların olası kaymanın süresini hızlandırdığı net ve aşıkardır. Ayrıca 2012-2018 yıllarında meydana gelen olayların %70 i kaya ve benzeri ortamlarda meydana gelmiş olup, ana kaya üzerinde yüzeyleyen rezidüel oluşumlu, kimyasal alterasyona uğramış ve fiziksel olarak parçalanmış birimlerin yüzey sularının da etkisi ile kayma dayanımını yitirdiği gözlemlenmiştir.

Bahse konu olaylar sebep sonuç ilişkisi içerisinde ele alınmış olup, buradaki sorunun yan parselde devam eden inşaat sahasındaki proje ve/veya uygulama sırasında yapılan hatalardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Saygılarımızla,

İlgili Link-1: 2012-2018 yılları arası meydana gelen toprak kaymaları ve olaylara ait çizelge

İlgili Link-2: Sancaktepe'de meydana gelen 2 kaymaya ait rapor, Dr. Özkan CORUK,

İlgili Link-3: Sütlüce'de meydana gelen kaymaya ait rapor, Prof. Dr. Şükrü ERSOY,

İlgili Link-4: Kazı güvenliği ve alınacak önlemler hk. Genelge, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 31.08.2018.

İMAR AFFI; TARIM TOPRAKLARI VE MERALARA ETKİLERİ

Murat Kapıkıran, Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi

Ülke nüfusunun 1/3'ünü ilgilendiren 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu, 6 Aralık 2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, bazı maddeleri yayımı tarihinde diğer maddeleri ise 30 Mart 2014 tarihinde yapılan mahalli idareler genel seçimi ile birlikte 1 Nisan 2014 tarihinden itibaren fiilen uygulanmaya başlanmıştır. Köylerin idari olarak şehir nüfusuna dönüştürüldüğü kanun ile bir gecede, kır nüfusu %50'den fazla azaldı ve şehirlileşti. Kanun ile 16.000'den fazla köy mahalleye dönüştü, yüzlerce kasaba belediyesi kapatıldı. 2011 yılında nüfusun %23,2'si kırsalda yaşıyorken, 2012 yılı sonu itibarıyla Kanun ile birlikte bu oran %9,0'a düştü. Kanun ile kentleşme sürecini yürütebileceğini zanneden idari tasarrufa rağmen kır nüfusu ekonomik, sosyal ve kültürel olarak değişmemiştir.

Kır nüfusunun yoğun olduğu iller aynı zamanda Büyükşehir kapsamına giren illerdir. Mahalle statüsüne dönüştürülen köy ve kasabalar tarımsal üretim geleneklerini, ortak kullanım alanlarını, maddi, manevi değerlerini yitirme noktasına gelmiştir. Motivasyon olarak kent merkezlerine göç kolaylaşmış, hatta tarımsal üretim ile hayatı sürdürmek zorlaştığından göç zorunlu hale gelmiştir. Köyünde efendi olan çiftçi, şehirde ucuz iş gücü haline gelmiştir.

Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde, yeni üretilmiş olan rant alanlarında yapılacak yatırımlar için, seçimle işbaşına gelen İl Genel Meclisi ve İl daimi encümenlerin yerine Valilere bağlı olarak çalışacak ve Valinin gerekli gördüğü durumlarda kadro, yer ve unvanlarına bakmaksızın, uzman sözleşmeli personel ve memurları görevlendirmeye yetkili olan "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı" (YİKOB) adı altında yeni bir yapı oluşturuldu. Yani "seçilmişlerle" değil "atanmışlarla" çalışacak bir kurul oluşturuldu. Artık orman arazilerinde maden arama izinleri, 1. sınıf tarım arazilerinde fabrika, tesis kurma vb. izinler valinin, dolayısıyla da valinin rapor verdiği Başbakan'ın kararına göre şekillenmeye başladı. YİKOB'un kurulmuş olması idare eliyle, meralar ve tarım topraklarının amaç dışı kullanımı ve doğal kaynaklar üzerinde baskıyı artırmış-

tır. Kırsal arazi kentsel arsaya dönüşmüş ve kırsal bölge topraklarında imar çalışmaları hızlanmıştır. Yerleşim bölgesi olmaması gereken tarım arazileri, meralar, orman alanları ve ekolojik hassasiyeti bulunan kamunun toplumsal varlıklarının vahşi neoliberal hırslara kurban edilme süreci, bu merkezlerden koordine edilmeye başlanmıştır.

Kırsala ilişkin planlama, temel olarak tarımsal üretimin planlanmasını da beraberinde taşıması gerektiği için imar mevzuatı ve planlama pratiği yetersiz kalmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın, belediyenin planlama yetkisi olan ve tarımsal faaliyet yürütülen arazilerde nasıl etkin olacağı ve planlama yapacağı belirsizdir. Kanun, üretim için kullanılması gereken verimli tarım arazilerinin, kentsel alan kapsamına alınıp arsaya dönüştürülmesinin yolunu açmıştır.

Yasa ile tüzel kişiliği sona eren köylerde, rantçıların gözünü diktiği tarım alanları, kıyı alanları ve meralar, tüzel kişilikler tarafından korunamayacağı için 'amaç dışı kullanıma' açılacak ve böylece doğal varlıklar ve kır yaşamı, ekosistem dengesi gözetilmeksizin tahribata uğrayacaktır. Bu yasa kır nüfusunu azaltarak, tarımsal üretimin maliyetini ve kırdaki yaşama maliyetini yükseltmeye neden olan uygulamaların öncü ve etkili operasyonudur. Çiftçinin topraklarına ilişkin yaşam ve üretim bilgi birikimi böylece yok edilmeye başlanmıştır.

Büyükşehir Yasası ile başlatılan imar uygulamalarındaki neoliberalizasyon süreci "İmar Barışı" olarak sevimleştirilen ismi ile uygulamaya koyulan "İmar Affı" ile devam ettiriliyor.

3194 sayılı İmar Kanununa, 8 Mayıs 2018 Cuma günü, 3042 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7143 sayılı Torba Kanunla "Afet risklerine hazırlık kapsamında ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapıların kayıt altına alınması ve imar barışının sağlanması amacı" gerekçe olarak ifade edilmiş ve geçici 16. madde eklenmiştir. 31 Aralık 2017 tarihinden önce imar mevzuatına aykırı yapılmış yapılara yönelik olarak, 31 Ekim 2018 tarihine kadar başvuruda bulunanların yararlanabileceği hususu, dönemin Başbakanı Binali YILDIRIM tarafından

kamuoyuna duyurularak, meralar ve yaylalarda bulunan kaçak yapıların imar sorunlarının çözülerek yasal statüye kavuşturulacağı müjdelenmiştir!

Düzenleme kapsamında İmar Kanununa aykırı yapıları yapılar, başvuru sonrası, Yapı Kayıt Belgesi verileceği, Yapı Kayıt Belgesi alınan yapılar için daha önce alınmış yıkım kararları ve tahsil edilemeyen idari para cezalarının kaldırılacağı belirtilmektedir. Uygulama sadece özel mülkiyete sahip alanlarda olan yapıları değil, Hazineye ait taşınmazlar üzerine inşa edilmiş olan yapıları da kapsamaktadır. Hazineye ait alanlardaki yapılar için Yapı Kayıt Belgesi alınması sonrası, Hazineye ait taşınmazlar öncelikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığına tahsis edilmekte; Yapı Kayıt Belgesi sahipleri ile bunların kanuni veya akdi haleflerinin talepleri üzerine taşınmazların Bakanlıkça rayiç bedel üzerinden doğrudan satılması imkânı sağlanmaktadır.

Yapılan kanuni düzenlemenin uygulamasına ilişkin olarak, 6 Haziran 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Yapı Kayıt Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği'nin 7. maddesi Hazineye ve belediyeye ait taşınmazlar üzerindeki yapılar başlığını taşıyor. Maddenin birinci fıkrasında

"Yapı Kayıt Belgesi alınan yapıların Hazineye ait taşınmazlar üzerine inşa edilmiş olması halinde, bu taşınmazlardan özel kanunları kapsamında kalan ve bu özel kanunlara göre değerlendirilmesi gerekenler dışında kalanlar Bakanlığa tahsis edilir. Tahsis işleminden sonra, Yapı Kayıt Belgesi sahipleri ile bunların kanuni veya akdi haleflerinin talepleri üzerine bu taşınmazlar Bakanlıkça rayiç bedel üzerinden doğrudan satılır" hükmü yer almaktadır.

4342 sayılı Mera Kanunun 4. maddesinde "Mera, yaylak ve kışlakların; özel mülkiyete geçirilemeyeceği, amacı dışında kullanılamayacağı, zaman aşımı uygulanamayacağı, sınırlarının daraltılamayacağı", 20. maddesinde "Yaylak ve kışlaklarda ev, ahır ve benzeri inşaatlar yapılamayacağı" hususları açıkça yer almaktadır. Aynı kanunun 14. maddesinde, tahsis amacı değiştirilmedikçe mera, yaylak ve kışlaktan Mera Kanununda gösterilenden başka şekilde yararlanılamayacağı belirtilerek, tahsis amacının hangi durumlarda değiştirilebileceği sayılmaktadır.

Kanunun 19. maddesi hükümleri gereğince mera, yaylak ve kışlaklar ile umuma ait çayır ve otlak alanları üzerindeki işgal ve tecavüzlerin men edilmesi için

3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun ile 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75. maddesi hükümleri kapsamında, Valilik ve Kaymakamlıklar tarafından yürütülen idari işlemlerin hukuki sınırları belirlenmiştir.

Tebliğin 7. Maddesi, açık ve net olarak özel kanuna tabi alanları kapsam dışında tutmasına rağmen, devlet yöneticileri tarafından yapılan açıklamalar karmaşaya neden olmuştur. Özel kanunu bulunan, mera özel sicilinde kaydedilen meralara yapılmış olan kaçak yapılar için İmar Barışı uygulamasından faydalanmaya yönelik, beyana esas olarak, internet üzerinden yapılan müracaatlar, hiçbir sorgulama yapılmadan, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından kabul edilerek, kanuni harçlarını ödeyenlere Yapı Kayıt Belgesi düzenlenmektedir.

Bu kapsamda, 26 Temmuz 2018 tarihli Hürriyet Gazetesinde yer alan bir habere konu olan ve haklarında yıkım kararı alınan, Trabzon'da 1.750, Giresun'da 1.700, Rize'de 350, Gümüşhane'de 306 olmak üzere toplam 4.106 yapı sahibinin, imar barışından yararlanmalarının önü açılmış, bu durumdan cesaret alanlar için fırsat yaratılmış, tüm yayla ve meralarda, amaç dışı kullanımlar teşvik edilir hale gelmiştir. Kaymakamlar ve Valiler tarafından Mera kanununun 19. maddesinin uygulanması olanaksız hale getirilmiştir.

Tebliğde bir kısıt bulunmadığından, siyasi söylemlerle kanunların etrafından dolanıp, özel şahıslar ile hazinenin kendi mülkiyetindeki tarım arazileri üzerinde, vahşi bir yapılaşmanın önü açılarak, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım kanunu da uygulanamaz duruma gelecektir.

Bu durum, meraların, doğal kaynakların ve tarım topraklarının azalışını, bitkisel ve hayvansal tarımın çöküşünü ve çiftçilerin tarımdan kopuşlarını hızlandırmaktadır.

Yanlış ve yetersiz tarım politikalarıyla, geçimini sağlayacak kadar kazanamadığı için üretmeyip, toprağını satıp, terk etmek zorunda bırakılan çiftçi; tarım ürünleri bakımından ithalata bağımlı hale getirilmiş ülkemizin, bitkisel ve hayvansal üretim alanlarına bir darbede "İmar Affı" uygulaması ile vurulmaktadır.

Anayasanın toprak mülkiyeti ile ilgili 44'üncü maddesinde ki, tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunmasıyla ilgili 45'inci maddesinde ki esaslar ile 4342 Sayılı Mera Kanunu dikkate alınarak, mera ve yaylaklar ile mutlak tarım alanları üzerinde inşa edilen kaçak yapıların, İmar Barışı uygulaması kapsamına alınmasının, tarımımıza ve gıda egemenliğimize vurulan en önemli darbelerden biri olduğu gerçeğini, konunun tüm taraflarına; Tarım ve Orman Bakanlığı'na, yürütücülüğü sürdüren Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ve kamuoyuna hatırlatıyoruz.

RANTI DEĞİL İNSAN HAYATINI NE ZAMAN ÖNEMSEYECEĞİZ?

Nusret Suna, İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Yönetim Kurulu Üyesi

24 Temmuz 2018 tarihinde Beyoğlu Söğütözü'nde 4 katlı bina, 28 Temmuz 2018 tarihinde Sancaktepe'de Mevlana ilkokulunun duvarı ve 30 Temmuz 2018 tarihinde Ümraniye'de bulunan Fatih Sultan Mehmet Sanayi Sitesi Site Yolu Caddesi'nde devam eden bir inşaatın istinat duvarı çöktü.

Başta İstanbul olmak üzere ülkemizdeki yapı stokunun mevcut durumu sır değildir. Hem bizler hem de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkilileri tarafından defalarca kamuoyuyla paylaşılmıştır. Buna göre, ülkemizde yaklaşık 20 milyon yapı bulunmaktadır. Bu yapıların 13 milyonu kaçak ve ruhsatsızdır. İstanbul'da bulunan 2 milyon yapının da en az yarısının aynı şekilde kaçak ve ruhsatsız olduğu anlaşılmaktadır. Ve inşaat mühendisleri, mühendislik hizmeti almadan üretilen ruhsatsız yapıları riskli yapı olarak kabul etmekte, can güvenliği açısından tehlike arz ettiğini düşünmektedir.

Yapı üretim süreci bir bütün olarak güvenli ve sağlıklı yapılaşma hedefinden oldukça uzaktır. Zemin seçiminden zemin-yapı ilişkisine, doğru projeden projenin eksiksiz uygulanmasına; ve kullanılan malzemenin yapı denetim sistemine, mühendislik disiplinleri arasındaki ilişkiden uzmanlık alanlarının hakkının teslim edilmesine ve mühendisin niteliğinden siyasi iktidarların ekonomik-politik tercihlerinin yapı sürecine yansımalarına kadar mesleki alanımız sorunlar ve sıkıntılarla boğuşmakta, Söğütözü'deki bina ve daha nicelerinin nasıl üretildiği sorusu yanıt bulmakta ve yıkılma nedenleri ile örtüşmektedir. Çünkü sorun yapı üretim ve denetim sistemdeki zaatlardan kaynaklanmaktadır.

İstanbul'daki yapıların kayda değer oranda kaçak ve ruhsatsız olduğu bilinmektedir. İstanbullular merkezi ve yerel yönetimlerden kaçak ve ruhsatsız yapılaşmaya dönük köklü çözüm beklemektedir. Oysa hükümet, 6 Haziran 2018 tarihinde İmar Barışı Uygulama Yönet-

meliği yayınlayarak İmar Barışı adı altında imar affı ilan ederek kaçak ve ruhsatsız yapılara af getirmiştir. Söğütözü-Fuadiye Sokak'ta bulunan bina büyük olasılıkla İmar Affı'ndan yararlanacak ve mevcudiyetini yasal statü ile pekiştirecekti, üstelik taşıyıcı sistem güvenliği -inşaat mühendislerince değil- bina sahiplerinin beyanıyla tescillenerek. Mühendislik mesleğini devre dışı bırakan, mühendisleri itibarsızlaştıran, imar aflarıyla kaçak yapılaşmayı ödüllendirenlerden insanın can güvenliğini koruması, İstanbul'u depreme hazır hale getirmesi elbette beklenmez.

Ne yazık ki bugün kentsel dönüşüm odaklı rant beklentisi insan hayatından daha değerli ilan edilmiştir. Güvenli olmaktan uzak ve korunaksız bir hayatımız var. Barındığımız yapıların ne zaman ve ne şekilde yıkılacağı bilinmiyor. Depremde ne tepki vereceği tam bir muamma. Ve ne yazık ki kamu erki gerçekleri yok sayarak sorunları çözebileceğini düşünüyor. Karşı karşıya kaldığımız her afette kamu erkinin bu yaklaşımı gerçeğin duvarına çarpıp dağılıyor. Ancak bedeli ağır oluyor.

Ülkemiz Diyarbakır- Hicret apartmanı, Konya-Zümrüt apartmanı gibi depreme gerek kalmadan yıkılan ve onlarca cana mal olan facialarıyla ünlüdür. Beyoğlu Söğütözü, Sancaktepe ve Ümraniye'de meydana gelen olaylarda can kaybı olmadan atlatılmıştır. Bu ve benzeri olaylar İstanbulluların olası bir depreme karşı ne kadar korunaksız olduğunu göstermektedir. Bunun sorumluluğu ise hiç şüphesiz kentleşme ve yapılaşmaya rant penceresinden bakanların üzerindedir.

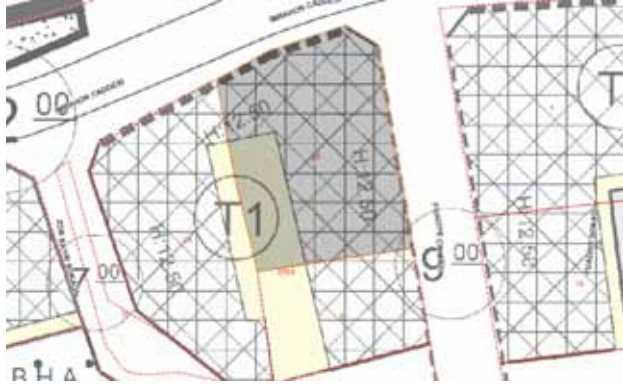
İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi olaydan hemen sonra bir heyet oluşturarak bölgeye göndermiş, heyetimiz ağırlıklı gözleme dayanarak ön teknik değerlendirme metnini hazırlamıştır. Değerlendirme metninde; bir bütün olarak sisteme, sistemin paydaşlarına, paydaşların görev ve sorumluluklarına dönük belirleme ve sorgulamalara da yer verilmiştir.

İSTANBUL, BEYOĞLU, SÜTLÜCE'DE DAYANMA YAPISI ve BİNA ÇÖKMESİYLE İLGİLİ ÖN TEKNİK DEĞERLENDİRME RAPORU

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

1. Raporun Amacı

24.07.2018 tarihinde İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Süt-lüce Mahallesi, İmrahor Caddesi üzerindeki 2753 ada 28 parselde süren kazı işleri için parsel sınırında teşkil edilmiş ve kazı derinleştikçe alt kısmına ek yapılan dayanma yapısı çökmüştür. Dayanma yapısının çökme-sinden sonra, dayanma yapısının gerisindeki yamaçta göçme olmuş, 2755 ada 14 parselde yer alan toplam dört katlı binanın altındaki zemin boşalmış ve bir süre sonra da bina 2753 ada 28 parselde doğru devrilerek tamamen yıkılmıştır.

Resim-1 2573 Ada 28 parsel ve komşu parsellerin planda görünüşü

Bu rapor, bir teknik rapor veya bilirkişi raporu değildir. Teknik rapor hazırlayabilmenin koşulları yerine getirilememektedir. Konuyla ilgili tüm engelle-melere ve olanaksızlıklara rağmen, toplanabilen bilgi-ler ışığında, inşaat mühendisliği biliminin kapsamın-da yapılan ön teknik bir değerlendirme olarak kabul edilmelidir. Teknik rapor hazırlayabilmek için; onaylı projelerin, zemin ve geoteknik raporların elde edilme-si, bu dökümanlar üzerinde hesap ve detay çizimlerin incelenmesi, tasarım hatasının olup olmadığının belir-lenmesi, yapı mahallindeki ölçümlerle, yapı geometri-si, boyutları, donatıları vb açısından inşaat imalatının

projesine uygun olup olmadığının belirlenmesi, tahri-batlı ve tahribatsız testlerle malzeme mukavemetleri-nin tespit edilmesi, yapı mahallinde yakın gözlemlerle göçme şeklinin anlaşılması gereklidir.

Bu verilerle İnşaat Mühendisleri Odası'nın gerçek bir teknik rapor hazırlama şansı yoktur. Ancak ilgili kişi veya kurumlar kendi arşivlerinde bulunan bilgi, belge, proje, rapor v.b. dokümanları Şubemizle paylaşırlarsa, bir heyet oluşturarak detaylı teknik raporu hazırlayabi-leceğimizi de belirtmek isteriz.

Bu raporun amacı, çok net olarak görülen sebep so-nuç ilişkisini kamuoyuna bildirmektir. 2755 ada 14 parselde yer alan 4 katlı yapı, esas olarak, kendi taşıyıcı sisteminin eksikleri nedeniyle çökmemiştir. Bu yapı-nın oturduğu yamacı tutan dayanma yapısının, ileriki paragraflarda anlatılacak nedenlerle göçmesi sonucu yamaç zeminindeki heyelan ile temel altının boşalma-sı nedeniyle stabilitesini kaybederek hafriyat çukuru-na doğru devrilmiştir.

2. Tasarım, Onay ve Kontrol Süreçleriyle Derin Kazılı İnşaat Problemi

Şehir merkezlerinde, yapılaşma nüfusun yoğunluğuna paralel olmaktadır. Bunun sonucunda da, arsa sınırlarının tamamını kullanan, birden fazla bodrum kat da içeren çok katlı yapılar tercih edilmektedir. Şehir arsalarındaki bitişik yapıların eş zamanlı inşa edilmesi mümkün olamayacağından, yeni yapıların tasarım ve inşası için mevcut yapılara zarar vermeden, kamu yararını da gözeterek önlemler almak ve yöntemler kullanmak zorunlu olmaktadır.

Arsa sınırlarına dayanan ve birden çok bodrum katı olan derin kazı çukurlarının, çevresinde bulunan kom-şu yapılara, yollara ve alt yapıya da zarar vermemek için geçici veya kalıcı iksa sistemleriyle desteklenerek açılması ve yeni yapının inşası gerekmektedir. Farklı

uzmanlığı olan mühendislik disiplinlerinin bir arada çalışmasını gerektiren bu sürecin aşamaları sırasıyla zemin etüdü ve geoteknik rapor, tasarım, onay ve kontrol olarak özetlenebilir. Farklı disiplinlerin çalış-masının herhangi birindeki eksiklik veya aksaklık, işini doğru yapmış olsa bile diğer disiplinlerin de çalışma-sını boşa çıkarmaktadır.

Derin kazıların yapılabilmesi için geliştirilen tüm destekleme sistemlerinin başlangıç ayağı, ilgili bölge-ye ait zemin etüdü raporu baz alınarak mevcut yapı, yol ve alt yapıyla ilişkiler de incelenip göz önünde bulundurulurken inşaat mühendisi kökenli bir uzman tarafından geoteknik raporun hazırlanmasıdır. Ayrıca zemin etüdü raporları oluşturulurken belli noktalarda gözlemler yapıp arazinin diğer bölgeleri için varsa-yımlar yapılır.

Uygulama sırasında gerçek zemin durumu göz-lemlemlenip öngörülen zemin profilinde olabilecek de-ğişiklikler konusunda ilgili disiplinler uyarılmalıdır. Geoteknik raporlar, kazı yapılacak bölgenin zemin ta-bakalarının değişimini gösteren zemin profilini, her bir zemin tabakasının geoteknik tasarım parametrelerini, yeraltı suyu durumunu, bitişik arsalarla entegre olacak şekilde yapılacak kazı için uygun iksa sistemi ve arsa üzerinde yapılması planlanan yapının temel tasarımı için önerileri içerir.

Derin kazı tasarım süreçlerinin en önemli paramet-rerinin başında zemin cinsiyle birlikte zemin içeri-sinde bulunan su muhtevası ve yeraltı su seviyesi gel-mektedir. Bu veriler, kazıya ve seçilecek iksa sistemine yön veren unsurlardır. Buna ilave olarak; kazı ve iksa çalışmaları esnasında oluşacak yağışların getireceği ani ve debisi yüksek su akışının da destekleme siste-mine ilave yük getirmeden drene edilmesi her koşul-da tasarımın bir parçası olmak zorundadır.

O halde; ani bir yaz yağmurunun getirdiği su akışı-nın, doğru mühendislik hizmeti almış bir iksa sistemini alt edebilmesi mümkün değildir. Yapılan tasarım için varsa öngörülen geçerlilik süresinin işin başında belirlenmesi ve bundan tüm disiplinlerin haberdar olması da başka bir önemli konudur.

Derin kazı ve dayanma yapısı işlerinde bu süreçlere uygun yol haritası izlenmezse, benzer vakalar ne yazık ki sıkça yaşanabilmektedir. Göçmelerin nedenlerini tüm süreçler ve aktörler açısından şöyle özetleyebiliriz:

Hazırlanan zemin etüd raporları ve geoteknik değerklen-dirme raporlarının bir kısmı, yetersiz araştırmalara da-

yandırılarak, eksik bilgiler veya yanlış değerlendirmelerle basma kalıp olarak hazırlanmaktadır. Yerinde yapılan ze-min etüdüleriyle, mevcut yapı, yol ve alt yapıyla ilişki de incelenip göz önünde bulundurulurken geoteknik rapor hazırlanmalıdır.

Rapor, zemin tabakalarının değişimini gösteren zemin profilini, her bir zemin tabakasının geoteknik tasarım parametrelerini, yeraltı suyu durumunu, bitişik arsalarla entegre olacak şekilde yapılacak kazı için uygun iksa sis-temi ve arsa üzerinde yapılması planlanan yapının temel tasarımı için önerileri içermelidir.

Dayanma yapılarının tasarımı konusunda uzman ve tecrü-beli inşaat mühendisleri tarafından yapılmalıdır.

Yapı denetim kuruluşları, gerek tasarım denetimine, gerek-se inşaat imalatının denetimine gereken önemi verme-lidir.

Tasarım denetimi, onay mercileri tarafından (belediyeler vs) gereken ciddiyette yapılmalıdır.

Bazı ihalelerde inşaat imalatını yapacak firmalar işi üstle-nirken tasarımıyla birlikte üstlendiğinde, yapı güvenliğin-den taviz vererek güya ekonomik tasarımları mal sahibi-ne sunmaktadır.

Proje müellifinin bilgisi dışında inşaat esnasında yapılan değişiklikler (daha derin kazı, yeterli ankraj yapılmaması, yeterli test yapılmaması vb) yapı güvenliğini tehlikeye sokmaktadır. Gelişen durumlardan, birlikte çalışan tüm mühendislik disiplinlerini eş zamanlı bilgilendirip yapı-lan tasarım ve yük kabullerinin dışına çıkılıp çıkmadığını kontrol etmek çok önemlidir.

Herhangi bir sorun işaret verdiğinde, belediyeler gere-ken tedbirleri almakta gecikmekte, olay vuku bulduktan sonra insani tedbirleri almaktadır. Özellikle derin kazı ge-rektiren inşaatlarda, kazının her aşamasında düzenli öl-çümlerle de destekleyerek, gerekli gözlem ve kontroller yapı-lıp önlemler başta alınmalıdır.

Yağışlı havalarda vb uygun olmayan iklim koşullarında ze-min kazıları devam etmektedir.

a. Yıkılan İksa Sistemi ve Bina İçin Geçmişe Dönük Araştırma

Resim-2 2753 ada 28 parselin Betonarme dayanma yapısının me-vcut olduğu 2014 yılı fotoğrafı. Kaynak: Yandex Harita verileri

2753 ada, 28 parselin farklı zaman dilimlerindeki fotoğrafları "Yandex Harita" ve "Google Earth" programlarındaki panoramik görüntü kayıtlarından tespit edilecek 2 ve 3 nolu resimlerde gösterilmiştir.

Resim-3 2753 ada 28 parselin mevcut betonarme dayanma yapısına sol ve arka cephede açılan karot deliklerinden ilave destek çalışmalarına başlandığını gösteren resim Kaynak: Google Earth verileri

Resimlerden görüleceği üzere 2753 ada 28 parselin; Fuadiye Çıkmazı sokak cephesi ile sınırında ve 2753 ada 6 parsel ile sınırındaki betonarme iksa yapısının yüzeyinde yeşeren fidan dikkate alındığında daha önceki tarihlerde imal edildiği anlaşılmaktadır.

Parsele ait Resim-4'de verilen daha güncel fotoğraflar dikkate alındığında Resim-3'de gösterilen karot deliklerinden zemin çivisi benzeri bir uygulamanın yapıldığı görülmektedir. İki sırada teşkil edilen bu ilave unsurların başlığı ikişer sıra çelik profil vasıtası ile mevcut betonarme dayanma yapısına tespit edilmiştir. Ayrıca dayanma duvarının L köşe kısmında çaprazlamasına çelik destek elemanların atıldığı görülmektedir.

Resim-4 İnşaat Faaliyetleri Öncesi Durum (Derin kazı işleri başlamadan önce)

Bu ilave tahkimatlar, arsa içerisinde daha derin bir kazı faaliyetine girilmeden önce alınan tedbirler olarak düşünülmektedir. Dayanma yapısı gerisinde yeraltı suyu veya yüzey suları sebebiyle oluşabilecek hidrostatik basıncın azaltılması için barbakanların teşkil edilmediği ise, bu dayanma yapısı için dikkat çeken bir durumdur.

Yıkılan binanın 2005 yılına kadar üç katlı olduğuna ve sonrasında kat ilavesi yapılarak dört kata çıkarıldığına dair fotoğraflar sosyal medyada yayınlanmaktadır.

Resim-5 Binanın 3 katlı ve 4 katlı halini gösteren fotoğraf sosyal medyadan elde edilmiştir

Olayın gerçekleştiği ilk andan itibaren binanın iskansız olması vurgulanıp bundan dolayı yıkıldığı ile ilgili basında birtakım haberler yer almıştır. Binanın iskansız olması başka bir denetim sorunudur. Binanın devrilerek yıkılması konusuna doğrudan ilişkilendirilmesi uygun değildir.

Bina 2753 ada 28 parseldeki derin kazı işleri başlayınca kadar mevcut hali ile stabilitesini koruyordu. 2753 ada 28 parseldeki derin kazı sebebiyle önce yeterli kapasiteye sahip olamayan dayanma yapısı yıkılmış, Fuadiye Çıkmazı Sokak ile birlikte bina da devrilerek çökmüştür.

b. İksa Sistemi

Yıkımı gerçekleşen iksa sisteminin, geoteknik mühendisliği disiplini içerisinde adı konulmuş hangi türden bir destekleme sistemine dahil olduğunu belirlemek oldukça zordur. İlgili derin kazıyı desteklemesi ve çevre binaların güvenliğini sağlaması beklenen mühendislik yapısının farklı aşama ve farklı zaman dilimleri içerisinde parçalı olarak inşa edilmiş olduğunu belirlemek dışında bir kategoriye dahil edebilmek mümkün görünmemektedir.

c. Üst Yapı Projelerinin Ayrılmaz Bir Parçası Olarak İksa Uygulama Projeleri

Derin kazı ihtiva eden bir üst yapı projesinin ilgili idari makama teslimi ve onay süreçlerinde, iksa sistemine yönelik bir uygulama projesinin de teslim edilmesi zorunluluktur. Bahse konu otel projesinin yapı denetim ve belediyeye teslim edilen proje seti içerisinde, sorumlu mühendis tarafından tasarlanmış bir iksa sistemi projesinin varlığı sorgulanmak durumundadır. Eğer iksa uygulama projesi mevcut ise; sahada inşa edilen ile kağıt üzerindeki uyumu ve elbette rapor ve çizimler üzerinden ilgili destek yapısının geoteknik ve betonarme yapı tasarımı ilkelerini eksiksiz takip ettiği irdelenmelidir.

3. İksa Yapısı Neden Çöktü? Çökmemesi İçin Ne Yapılmalıydı?

Dayanma yapısı daha önce imal edilmiş betonarme bir yapıdır (Resim-2). İnşaat faaliyetlerine başlandıktan önce bu yapıya zemin çivisi benzeri uygulama ile ilave tahkimat yapıldığı görülmektedir. Anlaşıldığı üzere proje müellifi, yapı denetim firması, müteahhit bu ilave tahkimatın yeterli olduğuna kanaat etmiş ve betonarme dayanma yapısına aşağı doğru ilave yaparak kazı tabanının daha aşağı kotlara indirecek şekilde ilerlenmesinde bir sakınca görmemişlerdir.

24/07/2018 tarihinde yoğun yağış sonrası, aşağıya doğru ilave edilen dayanma yapısıyla birlikte sistemin bütünü, üzerindeki hidrostatik yükü, zeminden aktarılan yükü, sürşarj yükü etkilerini karşılayamamış ve yıkılmıştır. Yani, Resim-2'de stabil halde dururken, zemin çivisi ile tahkimat yapılan ve aşağı doğru benzer bir duvar imalatı ile altı boşta olacak şekilde son şekli verilen dayanma yapısının kapasitesi yetersiz kalmıştır.

Mal sahiplerinin, proje müelliflerinin, yapı denetim firmasının bodrum katlarda daha geniş kullanım alanı elde edilebilmesi için olması gereken iksa yapılarını talep etmek yerine daha narin ve zayıf iksa yapıları ile bu seviyedeki derin kazıları yapabilecek cesareti göstermiş olmaları olayın can sıkıcı başka bir boyutudur. Belediye'nin bu şekilde çalışma yapılmasına göz yummuş olması denetim konusunda çok zayıf kalındığına işaret etmektedir.

Bu çökmenin meydana gelmemesi için mevcut betonarme dayanma yapısının kesit kalınlığı, donatı yerleşimi, beton kalitesi tahribatlı ve tahribatsız test-

lerle tespit edilmeliydi. Dayanma yapısının gerisindeki zemin özellikleri, yeraltı su seviyesi durumu tespit edilmeliydi. Mühendislik özellikleri tespit edilen betonarme dayanma yapısı ve zemin dikkate alınarak modelleme yapılarak analizler yapılmalıydı. Mevcut dayanma yapısına zemin ankrajları ve betonarme göğüsleme kirişleri ilave edilerek kazının güvenli şekilde yapılacağı kanaati oluşursa bu imalat ile inşaat faaliyetlerine devam edilmeliydi. Dayanma yapısının yetersiz olduğuna kanaat getirilirse başka destekleme yöntemleri ile yeniden imalatlar yapılarak inşaat faaliyetlerine devam edilmeliydi.

Yağış Sebebiyle İksa Yapısı Arkasında Hidrostatik Basınç Arttı mı? Buna Nasıl Engel Olunabilirdi?

Dayanma yapısında gerideki hidrostatik basıncın azaltılmasını sağlayacak barbakanların olmadığı görülmektedir. Bu durum sebebiyle dayanma yapısı gerisinde su basıncı artmıştır.

Dayanma yapısının analizleri yapılırken yeraltı suyu ve yüzey sularının oluşturacağı hidrostatik basınç en gayri müsait şekilde alınarak gerekli analizler yapılmalıydı. Hidrostatik basıncın düşürülebilmesi için barbakan delikleri açılarak su drene edilmeli ve dayanma yapısı önünde geçici pompa düzeneği ile de yağmur suyu kanalına tahliye edilmeliydi.

4. Sorumlular Zinciri

Fizibilite aşamaları geçilen ve yatırım kararı alınmış bir inşaat projesinin başlangıç noktası olan zemin etüdü, geoteknik rapor ve tasarım süreçleri ile zincirin ilk halkası oluşur. Bu aşamada yatırımcı ve tüm tasarım bileşenleri fen ve sanat kuralları ışığında projelendirme süreçlerini tamamlamak durumundadır. Bir sonraki aşamada inşaat projelerinin Yapı Denetim firması tarafından kontrol edilmesi süreci başlar. Tüm tasarım dokümanları (raporlar, çizimler) yapı denetim firması sorumluluğunda incelenerek onaylanır.

Bu kontrol aşaması eksikler ve yanlışların düzeltilmesi için fırsat niteliğindedir. Daha sonra ilgili belediyede görevli sorumlu teknik kadro tarafından projeler incelenerek inşaatın başlamasına yönelik evraklar düzenlenir. Bu aşamadan sonra müteahhit firma ve onun saha sorumlusu (şantiye şefi) belediye kayıtlarına alınır ve gerekli resmi izinlerin verilmesi ile inşaat süreci başlar. İnşa faaliyeti başladığında tüm saha uygulamaları Yapı Denetim Firması ve Belediyenin sorumlu mühendisleri tarafından kontrol edilir.

O halde başından sonuna kadar zincirin tüm halkalarını sıralarsak; Zemin Etüdü Raporu ve Geoteknik Raporu Hazırlayan Mühendisler, Tasarım Mühendisi, Yapı Denetim Firması, Şantiye Şefi ve yeniden Yapı Denetim Firması dizilimi ile karşılaşırız. Kuşkusuz tüm süreçlerde Belediye veya ilgili idareyi zikrediyor olmalıyız. Bu zincirin zayıf olan halkasının hangisi olduğunu bulmak gereklilikten öte bir zorunluluk olmalıdır. Yukarıdaki temel tespitlerin ışığında yaşanan elim hadise için yakıcı soruları sormalıyız.

a. Yapı Denetim Firmasının Sorumluluğu Nedir? Ne yapmalıydı?

Yapı denetim firması günler öncesinden Fuadiye çıkmazı sokak yüzeyinde ve komşu binalarda oluşan çatlakları ve bu doğrultuda belediyeye yapılan şikayetleri dikkate alarak işi durdurmamış olmasından dolayı yasa ile tanımlanmış görevlerini layıkıyla yerine getirmemiştir. Yapı denetim firmalarının varlığı, devletin kendilerine verdiği yetki ve sorumluluk tam da bu tür olayların yaşanmaması için gerekli denetleme hizmetlerini ihtiva eder.

Yapı denetim firmasının kazı çalışmalarını durdurup, dayanma yapısının topuğuna hafriyat malzemesi ile dolgu yaptırarak dayanma yapısının çökmesine mani olacak önlemleri aldırması gerekirdi. Daha sonra dayanma yapısının yetersiz olan kapasitesinin yeterli hale getirilmesi için ilave tahkimatları proje müellifine yaptırarak kendi onayı sonrasında belediye onayına sunmalıydı.

b. Belediyenin Sorumluluğu Nedir? Ne Yapmalıydı?

Belediye dayanma yapısı çöktükten sonra can kaybı olmaması için komşu binaların tahliyesini yapmış ve olayın olduğu alan çevresinde güvenlik önlemlerini almıştır. Ancak 2753 ada 28 parselde devam eden kazı işleri sebebiyle komşu binalarda ve sokakta çatlak ve ayrılma gibi deformasyonlara dair vatandaşların şikâyeti geldikten sonra 2753 ada 28 parseldeki inşaat faaliyetlerini durdurmalı ve mühürlemeliydi.

Belediye otorite olarak; dayanma yapısının kapasitesinin yeterli olmaması ve deplasman yapması sebebiyle kazı tabanında dayanma yapısının topuğuna hafriyat dolgusu yaptırarak dayanma yapısının göçmesinin önüne geçilecek önlemleri derhal almalıydı. Proje müellifine ve yapı denetim firmasına dayanma yapısının kapasitesinin yeterli olmadığını, deplasman yaptığı uyarısını yaparak mevcut dayanma

yapısı projelerini kontrol ettirmeli ve yeniden tasarım süreçlerini başlatmalıydı.

5. Sonuç ve Öneriler

Yaşanan bu olay bir kez daha derin kazılarda gerekli güvenlik önlemleri alınmadan kazı yapıldığı zaman ne kadar vahim sonuçlar yaşanabileceğini gözler önüne sermiştir. Olay sonrası günah keçisi aranır gibi yıkılan bina iskansızdı diyerek bundan böyle yaşanması muhtemel bu tür olayların önüne geçilemez. Bu hadise özelinde proje müellifi, yapı denetim firması, müteahhit ve belediye üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getirmek konusunda gerekeni ortaya koymalıdır. Bu olayın sorumlusu son derece doğal olan sağanak yağış değildir. Sorumluluk, 2753 ada 28 parselde derin kazı gerektiren inşaat faaliyetine, mevcut duvarı yeteri kadar güçlendirmeden izin veren proje müellifi, yapı denetim firması, müteahhit ve belediyenindir.

2753 ada 6 parseldeki bir cephesi kırmızı renkte olan yapının yıkılma ihtimalinin devam ettiğini de gözden kaçırmamak gerekir. Dayanma yapısının kalan kısmında meydana gelecek aşırı deplasman veya çökme olayı bu yapı ve hemen komşuluğundaki diğer yapıların yıkılmasına veya hasar görmesine sebep olabilir. Bu nedenle ilgili bölgedeki önlemlerin üst seviyede alınması gereklidir.

Olayda dahil bulunanların sorumluluk üstlenerek özeleştirisi vermesi, yanlışların tekrarlanmasını önleyecek bir işleyişi hayata geçirmesi gerekmektedir. Aksi halde bu ve buna benzer olaylar yaşanmaya devam edecektir.

İnşaat Mühendisleri Odası, Söğütözü olayında meslektaşlarının ne derecede sorumluluğu bulunduğunu tespit edecek, sürecin takipçisi olacak, mevzuatının ve kanunun verdiği yetkiyi kullanmaktan imtina etmeyecektir.

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası

İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu

KAYMA YÜZEYİNİN TESPİTİNDE JEOFİZİK MÜHENDİSLİĞİ UYGULAMALARININ ÖNEMİ

Burak Çatlıoğlu, TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

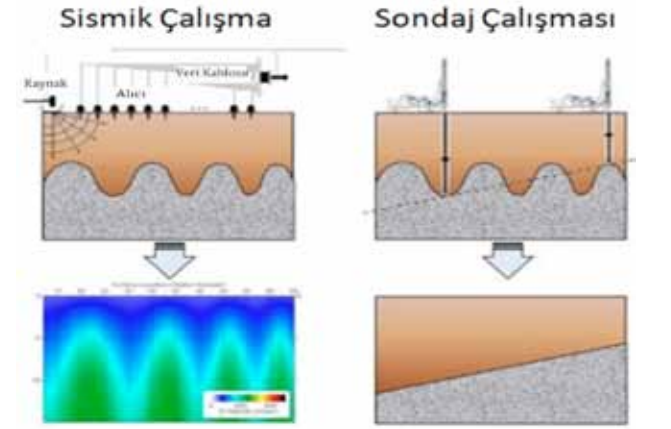
Son zamanlarda başta İstanbul olmak üzere ülkemizin birçok ilinde istinat yapılarının yıkılması, yüzeysel toprak kaymaları, otoyol kenarı şevlerin kayması ve büyük çaplı heyelanlar meydana gelmiştir. Bu nedenle konu ile ilgili yönetmelikler ve uygulamada yaşanan tecrübeler tekrar gözden geçirilmeye başlanmıştır.

Heyelan; zeminlerin, kayaların veya bozuşmuş kayaların doğal ya da yapay sebeplerle tetiklenerek eğim yönünde hareket etmesine denilmektedir. Heyelan araştırmaları, kaymayı tetikleyici birçok etmen olduğu için zemin araştırmalarından, eğim durumuna ve iklim özelliklerine kadar detaylı bir çalışma gerektirmektedir. Heyelanlar meydana gelmeden önce birtakım küçük hareketlerle haber verir. Bu gelişmeler takip edilmeli, kısa sürede bölge incelenmeli ve önlemler alınmalıdır. Bu alanların risk durumunu belirlemek için zeminin gevşek ve sıkı zonları, su içeriği belirlenmeli bunlara ek olarak yağış durumu ve eğim hakkında bilgi edinilmelidir.

Heyelanlar yapısı itibarıyla kayma yüzeyinin ve derinliğinin, hareket türünün, yer altı suyu seviyesinin, zemin türünün ve dinamik parametrelerinin belirlenmesi nedeniyle kompleks bir jeoteknik problemdir. Geniş bir mühendislikler (Jeofizik, Jeoloji, Jeoteknik) arası bilgi birikimine ihtiyaç duyulmasının yanı sıra heyelan problemin çözümünde en etkin yöntem jeofizik yöntemlerdir.

Heyelan araştırmalarında en büyük sorun kayma yüzeyinin sınırlarının ve derinliğinin belirlenmesidir. Kayma yüzeyinin belirlenmesi için yüksek çözünürlükte çalışmalar yapılması şarttır. Jeofizik çalışmalarla sık aralıklarda veri toplanarak eğimli, kıvrımlı zonlar rahatlıkla belirlenebilir. Sondaj çalışmaları ise sadece zeminin türü hakkında bilgi verir. Birkaç sondajla yapının konumu ve devamlılığının belirlenmesi çok zor ve maliyetlidir (Şekil 1). Jeofizik çalışmalar yeraltını tariflerken hızlı ve ekonomik çözümlerde üretir.

Jeofizik yöntemlerden elektrik özdirenç ve sismik yöntemler heyelan problemlerinin çözümünde yeraltının kesitini çıkararak kayma sınırını net bir şekilde tespit edebilir (Arndt vd., 2000, Gürbüz vd., 2005; Kılıç,

Şekil 1. Yeraltının yapısal durumunun ortaya çıkarılmasında sismik ve sondaj çalışmalarının karşılaştırılması (www.masw.com)

2006, Otto ve Sass, 2006, Yılmaz vd., 2007; Uyanık ve Türker, 2007; Göktürkler vd., 2008; Sass vd., 2008; Colangelo ve Perrone, 2012, Özçep vd., 2012). Kayma yüzeyinin derinliğini ve sınırını belirlemek, olası bir heyelanı önlemek için gerekli ilk adımdır. Jeofizik yöntemlerden elektrik özdirenç ve sismik yöntemlerle bu sınırlar belirlenir ve yapılacak iyileştirme çalışmalarına yön verir.

Ülkemizde depremden sonra en çok yaşanan doğal afet heyelanlardır. Ülkemizde ve dünya da meydana gelen heyelan olaylarını ve çevresel etkilerini incelediğimizde durumun ne derece önem taşıdığı görülmektedir. Can kayıpları, verimli toprak kayıpları ve maddi kayıplar meydana gelmeden önce heyelan incelemeleri yapılmalıdır. Ülke ekonomisi açısından da heyelan alanlarının önceden tespit edilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenlerden dolayı, doğal afetlerden heyelanlar, sebep olduğu maddi ve manevi zararlar nedeniyle en az depremler kadar dikkate alınmalıdır. Depremlerin önceden kestirilmesi şuan için mümkün olmasa da heyelanlar meydana gelmeden önce yüzeyde beliren gerilme çatlakları ile haber verir. Bu nedenle risk taşıyan bölgelerin incelenmesi ve heyelanların zarar vermeden önlenmesi gereklidir.

Ani ve sürpriz nitelikli hiçbir yamaç hareketi yoktur. En hızlı heyelanlar dahi öncesinden işaret verir. Bütün bunlara rağmen heyelanların acılara neden olması, tehlike işaretlerinin zamanında görülmeişi kay-

naklanır. Heyelan hareketlerinin; kaya düşmesi, mo-loz akması, zeminin yanal yayılması, kama tipi kayma ya da dairesel kayma gibi birkaç türü vardır (Varnes, 1978). Heyelan hareketlerinin türü ve sınırları heyelanı tetikleyecek etmenler devreye girmeden belirlenmesi gerekir.

Kayma sınırlarının tespiti İmar Kanunu'nun Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde şu şekilde yer almıştır.

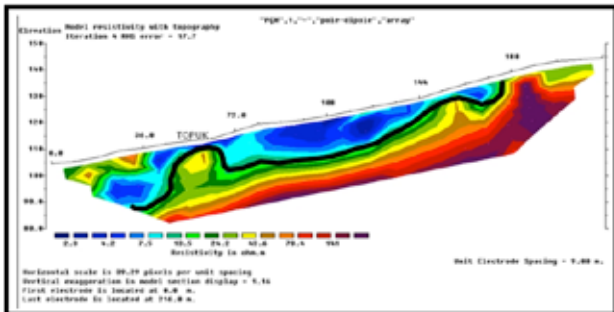
MADDE 57:

a) Statik projeye esas teşkil edecek zemin ve temel etüdü raporu;

1- Yer altının dinamik esneklik direnişleri ve yerin dayanımı, yer altı suyu varlığı, yer altı yapısı, deprem bölgeleşmesi, yer kırıklıklarının hareketleri, oturma, sıvılaşma ve yer kaymalarının boyutları gibi zeminin fiziki özelliklerini belirleyen çalışmalar yönünden jeofizik mühendislerince,

Yönetmelikte görüldüğü gibi yer kaymalarının boyutları ve kaymayı tetikleyen önemli unsurlardan biri olan yer altı suyu varlığının tespiti Jeofizik Mühendislerince yapılmaktadır. Ancak uygulamada denetimsizlikten kaynaklanan bazı eksiklikler yaşanmaktadır. Zemin inceleme çalışmalarında yeterli sayıda jeofizik yöntem ve ölçüm yapılarak yer altı modellenmelidir. Bu çalışmalar da hem arazide hem de rapor kontrolü olarak kurumlarda jeofizik mühendisleri tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Ancak halen birçok belediyede jeofizik mühendisi istihdam edilmemektedir. Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi olarak her belediye de en az 1 jeofizik mühendisi istihdam edilmesi gerektiğini ve belediye sınırları içerisindeki tüm jeofizik çalışmaların yerinde denetlenmesi gerektiğini söylüyoruz.

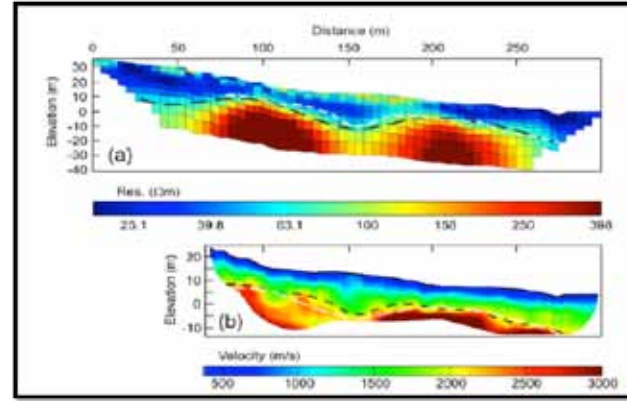
Aşağıda örneklerle Jeofizik Mühendisliği uygulamalarının kayma yüzeyi sınırlarının ortaya konmasında ne derece etkili olduğunu gösteren kesitlere yer verilmiştir.

KESİT - 1

Kayma zonu yaklaşık 25 metre derinliktedir. Üstteki düşük öz dirençli birim kilden oluşmaktadır. Altta ki yüksek öz dirençli birim ise volkanitlerden oluşmaktadır. Killi birim eğim yönünde kaymaktadır (Ergüder, 2010). Bu yer altı modeli çok elektrotlu elektrik öz direnç yöntemi kullanılarak elde edilmiştir.

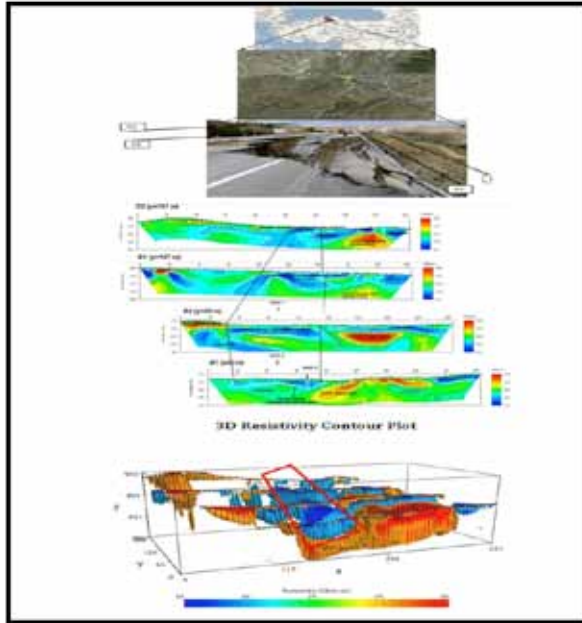
KESİT - 2

Burada üstteki öz direnç kesiti, alttaki ise sismik tomografi ile elde edilen P dalgası kesitidir. İki kesitte de kayma sınırı kesikli çizgilerle belirlenmiştir (Göktürkler vd., 2008 - Altındağ/İzmir Heyelanı).

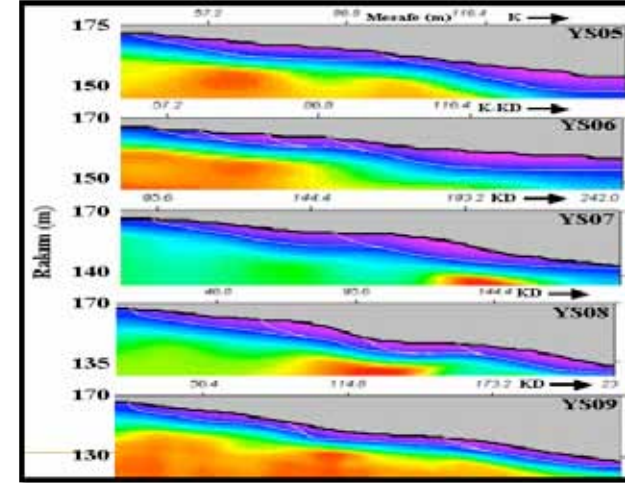
KESİT - 3

Çankırı'da meydana gelen bir heyelan sonucu otoyol eğim yönünde kaymıştır. Kayma sonrası jeofizik

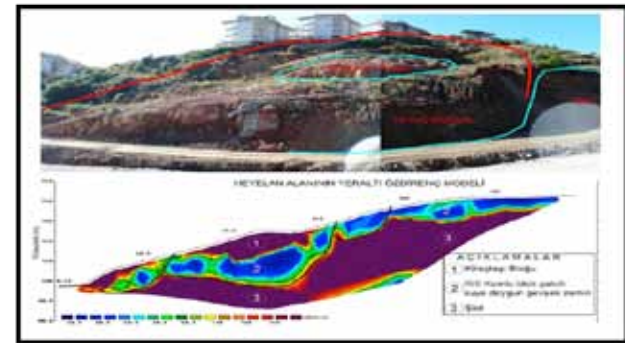
mühendisleri tarafından 4 profil çok elektrotlu elektrik öz direnç ölçümleri yapılmış ve kaymanın sınırları 2 ve 3 boyutlu olarak belirlenmiştir (Candansayar,E., Ders Notlarından)

KESİT - 4

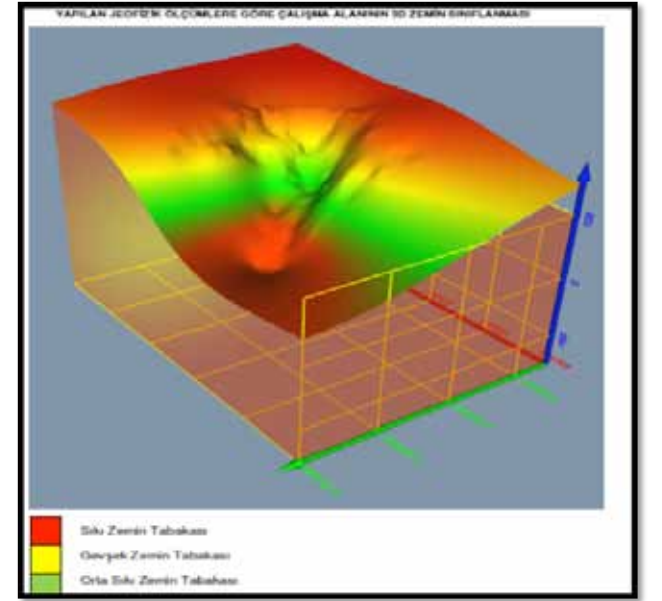
Yılmaz (2007), İstanbul'da bir konut projesinde proje alanı içerisinde kalan potansiyel heyelanın kayma yüzeylerinin tespiti için uzunlukları 150-300 metre arasında değişen 5 hat boyunca sismik yansıma çalışması yapılmıştır. 30 metre derinliğe kadar boyuna dalga hızına bağlı hız-derinlik modeli üretilmiş ve kayma yüzeyleri belirlenmiştir.

KESİT - 5

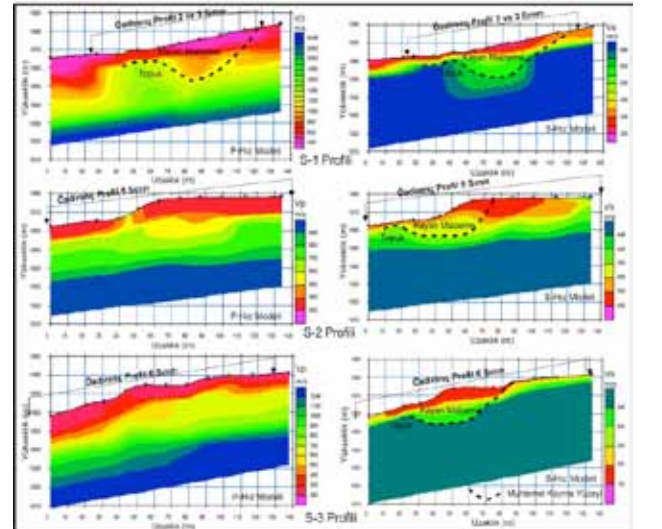
Antalya İli, Alanya İlçesi'nde bulunan yapıların hasar görmesi sonucu Jeofizik çalışmalar yapılmıştır. Altta ki çok elektrotlu sistemle elde edilen öz direnç modeli üstteki gerçek alanı birebir temsil etmiştir. Kayma sınırları belirlenmiştir.

Jeofizik çalışmalar sonucunda elde edilen parametreler ile zeminlerin veya kayaların özellikleri 2 ve 3 boyutlu olarak istenilen derinliğe göre modellenebilir.

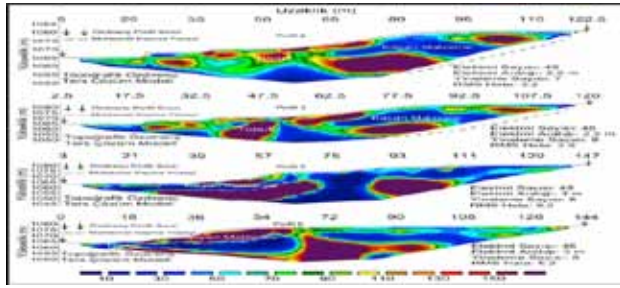

Yukarıdaki 3 boyutlu modelde kırmızı ile gösterilen yerler sıkı zeminlerin bulunduğu, sarı ile gösterilen yerler gevşek zeminlerin bulunduğu, yeşil ile gösterilen yerler ise orta sıkı zeminlerin bulunduğu yerlerdir. Yer altı modelinden de anlaşılacağı üzere yer altı çok değişken ve heterojen yapıdadır.

KESİT - 6

Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Batı Yerleşkesi alanı içerisinde bulunan bir bölgede yüzeysel kayma meydana gelmiş, merdivenlerde ve yakınında bulunan yapılarda çatlaklar oluşmuştur. Alanda yapılan sismik ve öz direnç çalışmalarıyla kayma yüzeyinin sınırları belirlenmiştir (Çatlıoğlu, 2015).

Bu örneklerin sayısını arttırmak mümkündür. Bu tür çalışmalar kayma gerçekleşikten sonra derinliğini belirlemek için yapılmamalı, yapılaşma olmadan önce yapılarak güvenli yaşam alanları oluşturulmalıdır. Akademik olarak ilerleyen çalışmaların yerel yönetimler tarafından benimsenerek her inşaatla yapılması ve denetlenmesi sağlanmalıdır.

Planlı alanlar tip imar yönetmeliği kurumlar tarafından eksiksiz uygulanmalıdır.

Her belediye de jeofizik çalışmaları denetleyecek en az 1 jeofizik mühendisi istihdam edilmelidir.

Tek bir jeofizik yöntem yerine birkaç yöntem birlikte kullanılarak veriler karşılıklı kontrol edilmeli, arazi veri sayısı artırılarak yer altı modellenmelidir.

Ülkemizin heyelan potansiyeli haritası güncel değildir. Yetkili kurumlar tarafından güncel bir harita yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

Arndt, R., Römer, A., Sendlhofer, G., Restner, U., 2000. Geophysical Reconnaissance Methods for Landslides in Softrocks. Internationales Symposium Interpraevent, Villach / Österreich, 191-201.

Colangelo, G., Perrone, A., 2012. Geoelectrical Tomography as an Operative Tool for Emergency Management of Landslide: An Application in Basilicata Region, Italy. International Journal of Geophysics Article ID 593268, 5 pages.

Candansayar, E., Mühendislik Jeofiziği Ders Notları, Ankara Üniversitesi

Çatlıoğlu, B., 2015. Heyelan Geometrisinin Jeofizik Yöntemlerle Belirlenmesi, SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta

Ergüder, İ., 2010. Gümüşpınar Ocağı Dikmen Tepe Jeofizik Özdirenc Etüt raporu

Göktürkler, G., Balkaya, Ç., Erhan, Z., 2008. Geophysical Investigation of a Landslide: The Altındağ Landslide Site, İzmir (Western Turkey). Journal of Applied Geophysics 65, 84-96.

Gürbüz, M., Koç, N., Hamzaçebi, G., 2005. Jeofiziksel Yaklaşımlarla Heyelan Yapısının Araştırılması. Deprem Sempozyumu, 23-25 Mart, Kocaeli, 1154-1156.

Kılıç, A., 2006. Senirkent Heyelan Alanının Rezistivite ve Sismik Yöntemlerle Araştırılması. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 56s, Isparta.

Otto, J. C., Sass, O., 2006. Comparing Geophysical Methods for Talus Slope Investigations in the Turtmann Valley (Swiss Alps). Geomorphology, 76, 257-272.

Özçep, F., Erol, E., Saraçoğlu, F., 2012. Seismic Landslide Analysis: Gulpinar (Istanbul) as a case history. Environ Earth Sci 66:1617-1630.

Sass, O., Bell, R., Glade, T., 2008. Comparison of GPR, 2D-Resistivity and Traditional Techniques for the Subsurface Exploration of the Öschigen Landslide, Swabian Alb (German). Geomorphology, 93, 89-103.

Uyanık, O., Türker, E., 2007. Fethiye Eşen II HES Şalt ve Santral Sahasındaki Potansiyel Heyelanın Yerteknik Özellikleri ve Yorumu. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11-1, 84-90.

Varnes D.J. 1978. Slope Movement Types and Processes. Landslide Special Report, National Academy of Sciences 176, 11-33.

Yılmaz, Ö., Eser, M., Şenay, G., Berilgen, M., 2007. Mühendislik Sismolojisinin Geoteknik Projelerde Uygulama Örnekleri. Altıncı Ulusal Deprem Mühendisliği Konferansı, 16-20 Ekim, İstanbul, 447-458.

URL1: www.masw.com

İNSAN KÖKENLİ DEPREMLER VE TÜRKİYE

Prof. Dr. Haluk Eyidoğan, İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümü E. Öğretim Üyesi / TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi

Giriş

Deprem oluşumu doğal ve insan kaynaklı olarak ikiye ayrılır. Doğal kökenli deprem kaynakları yerkabuğu hareketleri (tektonik hareketler), volkanlar, büyük çaplı yeraltı sıvı hareketleri, gel-git, büyük çaplı kar ve buz yüklenmesi, ağır yağmur ve yeraltındaki büyük mağaraların çökmesi gibi doğal olayların sonucunda oluşan depremlerdir. Kuvvetli depremler yer kabuğunun kırılması sonucu oluşan fayların yarattığı tektonik depremlerdir. Kuvvetli ve büyük tektonik depremler genellikle yaygın hasar ve kayıplara neden olurlar.

Yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklara yönelik endüstriyel girişimler; örneğin madencilik, büyük çaplı petrol ve doğal gaz üretimi, yeraltına su/sıvı basma, büyük barajlara su doldurma, yeraltına atık veya gaz depolama, jeotermal enerji üretimi ve nükleer patlatma yeraltındaki doğal tektonik gerilmeleri etkileyerek çok sayıda tetiklenmiş (triggered, induced) depremler yaratmaktadır (1, 2).

İnsanlar depremleri nasıl tetikliyor?

Doğal depremlerin çoğu, kıtaların hareketlerinin yer içerisindeki kırık ve fay düzlemleri üzerinde biriktirdiği gerilmenin (stres) fay yüzeyindeki direnç kuvvetini aşırıp fayı harekete geçirmesi sonucu oluyor. Eğer, insanlar yeraltı ve yerüstü endüstriyel çalışmalar sırasında yeraltındaki faylar üzerindeki gerilme, sürtünme ve kayma dengelerini değiştirecek güçte girişimlerde bulunurlarsa fayları harekete geçirebilmekte ve çeşitli büyüklükte depremlerin uyarılmasına neden olabilmektedirler (2). Yeraltındaki kırıklı/faylı alanlarda insan marifetiyle yaratılan aşırı yükleme ve sıvı gözenek basıncı değişimleri sonucu tetiklenmiş depremselliğin de arttığı 1920'lerden beri gözlenmektedir

Yeraltında kayalar içerisindeki sıvı gözenek basıncı iki nedenle olur: a) örneğin büyük baraj inşası veya yeraltına atık sıvı ve gaz depolama gibi aşırı yüklemeler kayaların gözenek hacmini küçültür ve böylece gözeneklerin içerisindeki sıvı basıncı artar ve çatlaklara sızarak çatlak yüzeylerindeki sürtünme kuvvetini azaltır, b) doğal kaynak üretimi için yeraltına basılan sıvı, kayaların ve fayların içerisine sızar ve gözenek

basıncını artırır. Tetiklenmiş depremselliğin artış niteliği ve zamanlaması yeraltına basılan sıvının sızma hızı, kayanın geçirgenliği ve fayın sıvının basıldığı yere olan uzaklığına bağlıdır. Yeraltındaki faylara büyük miktarda sıvının girmesi durumunda faydaki kırılma direncini azaltır ve kayma zamanından önce harekete geçer, dolayısıyla deprem tetiklenmesi gerçekleşir. Bu tür insan kaynaklı depremler genellikle küçük enerjide, mikro-deprem olarak adlandırdığımız ve çoğu duyarlı deprem kayıtçılarıyla algılanan depremlerden oluşur. Yukarıda açıkladığımız endüstriyel ve ekonomik etkinliklerin yeraltındaki çalışma derinliğine ve ortamın jeolojik özelliklerine bağlı olarak her zaman tetiklenmiş depremsellik yarattığı da söylenebilir. Ancak son yıllarda özellikle birçok ülkede yeraltına kaynaklarına yönelik büyük çaplı mühendislik ve endüstriyel girişimlerin artması sonucu tetiklenmiş depremselliğin de arttığı, bu nedenle çeşitli yasa ve yönetmeliklerle denetleme ve izleme yönünde birçok kuralların yürürlüğe girdiği görülmektedir.

Uyarılmış, indüklemiş veya tetiklenmiş deprem. Hangisi?

Eğer endüstriyel etkinlik sonucu yaratılan gerilme değişimi küçük ancak orada birikmiş bir deprem enerjisini arttırıp uyarak deprem oluşturulmuşsa bu durumda "tetikleme" teriminin kullanılması benimsenmektedir (2). Jeoloji veya insan tarihi bakımından daha önce deprem olmamış alanlarda endüstriyel etkinlikler deprem oluşturuyorsa bu durumda indüklenmiş deprem tanımı tercih edilmektedir. Ancak birçok endüstriyel etkinlik az veya çok depremlerin olduğu yerlere yakın olmaktadır. Bu durumda genellikle tetiklenme sözcüğünü kullanmak çok da yanlış olmaz. Bazı uzmanlar indüklenmiş veya tetiklenmiş sözcükleri yerine "zamanından önce olmuş deprem" tanımını tercih ediyorlar.

İngiltere'de Durham ve Newcastle Üniversiteleri Yerbilim ve İnşaat Mühendisliğinden bilim insanlarının yaptığı kapsamlı bir yayında, dünyada kayda geçmiş tetiklenmiş depremsellik olaylarının bir taraması yapılmış ve yayınlanmıştır (1). Söz konusu yayında tetiklenmiş depremsellik türleri yeni bir yaklaşımla

dört ana başlık ve alt başlıklar halinde sınıflanmış ve dünyadan örnekler verilmiştir (Çizelge 1).

Tetiklenmiş deprem istatistikleri ne gösteriyor?

1868-2016 yılları arasındaki insan kaynaklı deprem olaylarının küresel çapta incelenmesi sonucu 730 projede tetiklenmiş depremsellik olayı gözlenmiştir (Çizelge 2, Şekil 1). Bu veri tabanındaki depremlerin %30'u büyüklüğü 4.0 civarında, %60'ı büyüklüğü 3.0 civarında ve %90'ı büyüklüğü 2.0 civarında olan depremlerden oluşmaktadır. Durham İQuake Veri Tabanı'na göre madencilik, büyük barajlar ve petrol ve doğal gaz üretimi çalışmaları dünyadaki tetiklenmiş depremlerin %75'ine neden olmaktadır. Jeotermal kaynaklardan elektrik üretim çalışmaları şu anda tetiklenen deprem sıralamasında %8'lik bir paya sahip olmakla birlikte bu oran artan üretime nedeniyle önümüzdeki yıllarda daha da artacaktır. Maden işletmelerinin bittiği yerlerde yeraltı oyuklarına sıvı atıklar dahil malzeme depolanması, geliştirilmiş yöntemlerle gaz/petrol geri kazanımı için sıvıyla kaya çatlatma (hydro-fracturing) ve doğalgaz ve karbondioksit depolama gibi endüstriyel etkinlikler de tetiklenmiş deprem yaratma potansiyeline sahiptir. Nükleer patlamaların da depremselliği tetiklediği gözlenmiştir.

Çizelge 1. Tetiklenmiş depremsellik ile ilgili olan yeraltı ve yerüstü kaynaklarına yönelik endüstriyel etkinliklerin sınıflanması (1).

1- Yeryüzü Etkinlikleri

- a- Yeryüzüne kütle yığma
 - Barajlarda su tutma
 - Yüksek bina inşaatı
 - Kıyı doldurma
- b- Yeryüzünden kütle alma

2- Yeraltından kütle çıkarma

- a- Yeraltı suyu çekme
- b- Madencilik
 - Geleneksel madencilik
 - Maden içerisinde liç yöntemi
 - Tünel çalışmaları
- c- Hidrokarbon üretimi
 - Doğal gaz
 - Petrol
- d- Geleneksel jeotermal üretim

3- Yeraltına kütle yığma

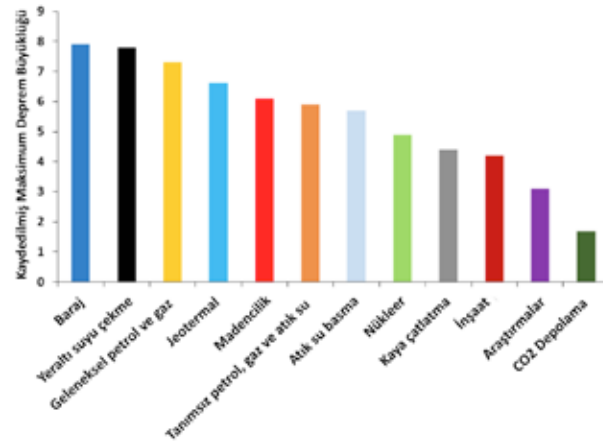
- a- Sıvı basma uygulamaları
 - Askeri atık
 - Atık su/sıvı basma

- Petrol üretimi arttırma için su / sıvı basma
- Güçlendirilmiş jeotermal sistem (EGS)
- Jeotermal suyun geri basılması
- Kaya gazı için basınçlı suyla kaya çatlatma
- Maden boşluklarını su basıncıyla destekleme
- Araştırma projeleri
- b- Gaz basma uygulamaları
 - Doğal gaz depolama
 - Petrol üretimi için CO2 basma

4- Dinamit ve nükleer patlatma

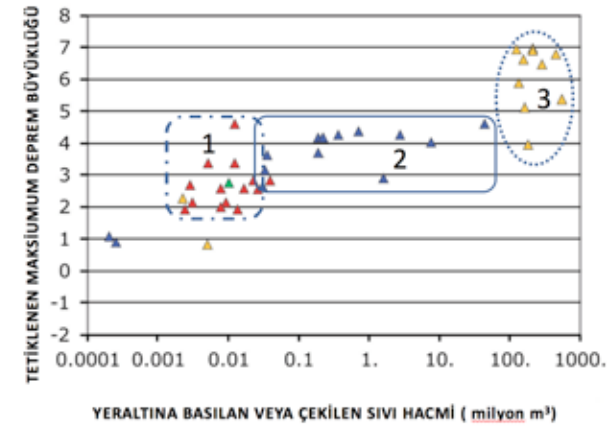
Çizelge 2. Durham iQuake Veri Tabanı'na göre (1) 1868-2016 döneminde küresel çapta elde edilen 730 adet insan kaynaklı tetiklenmiş depremsellik olaylarının sayıları ve toplam içindeki yüzde oranları (www.inducedearthquakes.org).

ENDÜSTRİYEL ETKİNLİK	SAYI	ORAN %
Madencilik	271	37
Baraj	168	23
Geleneksel Petrol ve Gaz Üretimi	108	15
Jeotermal	57	8
Atık Sıvı Depolama	36	5
Büyük Bomba ve Nükleer Patlama	26	3
Suyla/Sıvıyla Parçalama (hydro-fracturing)	29	4
Petrol, Gaz ve Atık	12	2
Özel Araştırmalar	14	2
Yeraltı Suyu Çekme	5	1
Karbondioksit Tutma ve Depolama (CCS)	2	0
Büyük İnşaat	2	0

Şekil 1. Yeraltı ve yerüstü kaynaklarına yönelik çeşitli endüstriyel projelerin ve üretim etkinliklerinin yarattığı tetiklenmiş deprem büyüklükleri ile etkinliğin türü arasındaki ilişki (1).

Özellikle son yıllarda gelişen teknolojiyle birlikte artan petrol, doğal gaz ve jeotermal üretim girişimleri etkin fayların bulunduğu alanlar yanı sıra depremselliği düşük bölgelerde rahatsız edici ve hatta hasar yapıcı depremlerin sayısı arttırmaktadır. Örneğin ABD'de 1973-2015 yılları arasında olmuş ve büyüklüğü 3.0 ve daha büyük olan depremlerin sayısının kümülatif değişimine baktığımız zaman ABD'deki doğal depremselliğin 2008'den sonra arttığı ve bu artışın insan kaynaklı endüstriyel girişimlerden olduğu anlaşılmıştır. Projelerin büyüklüğü ve nüfus yoğunlukları artışına paralel olarak tetiklenmiş depremselliğin getirdiği sorunlar artmaktadır. Bu durum birçok ülkede bu tür üretim etkinliklerin izlenmesi ve denetimi gerektiğini gündeme getirmiştir.

Şekil 2. Bazı yeraltı kaynaklarının üretim etkinlikleri ile ilgili olarak yeraltına basılan veya çekilen sıvı hacmi ile tetiklenen depremlerin büyüklükleri arasındaki ilişki (2). 1) jeotermal, 2) atık su depolama, 3) petrol ve gaz üretimi. Jeotermal üretimde, 1) basılan suyun tetiklediği depremler 2.0 ile 5.0 büyüklüğü arasında değişmektedir. Atık su depolama etkinlikleri, 2) ise 3.0 ile 5.0 büyüklüğünde depremler tetikleyebilmektedir. Petrol ve doğal gaz üretimi etkinliklerinin, 3) hacmi büyüdükçe ürettiği tetiklenmiş depremsellik büyüklükleri artmıştır.

Şekil 2'de dünya ölçeğindeki jeotermal, atık depolama veya petrol ve gaz üretimi gibi birçok çeşitli endüstriyel işlemlerin neden olduğu tetiklenmiş (uyarılmış) depremlerin büyüklükleri ile sondaj kuyularından yeraltına basılan veya çekilen sıvının miktarı (milyon metreküp) arasındaki ilişki gösterilmiştir. Özellikle büyük çaplı petrol ve doğal gaz üretiminin 6'dan büyük depremlere de neden olduğu gözlenmiştir. Atık sıvıların yeraltına basılması işlerinde büyüklüğü 4'den fazla olan birçok deprem tetiklenmiştir. Elektrik üretim amacıyla giderek yoğun kullanılmaya başlayan geliştirilmiş jeotermal kaynakların da küçük veya kuvvetli ölçeekte deprem tetiklediği yaygın olarak görülmektedir.

Şekil 2'nin ortaya koyduğu önemli bir bulgu da yeraltı derinliklerine basılan sıvının veya çekilen sıvı veya gazın miktarı artıkça deprem büyüklüklerinin arttığıdır. Bu iki durum yeraltındaki fay alanlarındaki artan sıvı gözenek basıncının daha büyük fay yüzeylerini harekete geçirdiğinin kanıtıdır.

Tetiklenmiş depremsellikle ilgili risk belirleme ve risk azaltma önerileri

Dünyadaki endüstriyel etkinliklerin yarattığı tetiklenmiş depremsellikle bugüne kadar gözlemlenen 730 olay devletlerin, medyanın ve halkın dikkatini çekmiş ve birçok bilimsel araştırma ve tartışmalara konu olmuştur. Halkın rahatsız olması, çevre kirliliği, açılmaya başlayan tazminat davaları nedeniyle bazı devletler, planlama, izinler ve denetim konusunda bazı düzenlemeler yapmaktadırlar. Yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklarına yönelik endüstriyel olayların az bir oranı tetiklenmiş depremler yaratsa bile bazı ülkeler tarafından benimsenen ek yer bilimsel çalışmalar ve incelemeler yoluyla olası kayıp risklerini azaltmak için yeni stratejiler geliştirmektedirler.

Şubat 2015'te EPA (ABD Çevre Koruma Ajansı) petrol, gaz ve atık su depolama ve basınçlı suyla yeraltında kaya çatlatma (hydro-fracturing) vb gibi endüstriyel uygulamalar ile ilgili tetiklenmiş deprem dahil diğer çevresel riskleri en aza indirmek ve yönetmek için rapor, yasa ve yönetmelikler yayınlamaktadır (3, 4). ABD'de 30.000'den fazla atık su bertaraf kuyusunun küçük bir bölümü bile hasar yapıcı deprem tetiklemesi nedeniyle çok fazla dikkat çekmektedir. Atık su ve kimyasal sıvıların yeraltına depolanması gibi uygulamaların oluşturduğu risklerin azaltılması için toplumsal duyarlılığın artması gerekmektedir.

Hollanda'da Groningen doğal gaz sahasında oluşan tetiklenmiş depremler nedeniyle Hollanda Ekonomi Bakanlığı tetiklenmiş depremlerin oluşumunu daha iyi anlamak ve bunların risklerini değerlendirmek için kapsamlı bir **çalışma programı başlatmıştır** (5). 2013 yılında Groningen yeraltı gaz haznelerinden 53.9 milyar metreküp doğalgaz çıkarılırken oluşan tetiklenmiş depremleri azaltmak için 2015-2016 döneminde üretim tavanı 27 milyar metreküpe **düşürülmüştür**.

San Francisco'nun kuzeyindeki Geysers sahasında planlanan yeni bir jeotermal projesi için halkın tepkisi Enerji Bakanlığının projeyi askıya alması ile sonuçlanmıştır.

Tetiklenmiş depremler konusunda Türkiye’de durum nedir?

Türkiye’de yeraltı doğal kaynakları ile ilgili endüstriyel girişimlerin yarattığı tetiklenmiş depremlerle ilgili literatürde birkaç jeotermal elektrik santral şirketi ve birkaç büyük barajdaki uygulamalar dışında uygulama bulunmuyor (6, 7, 8, 9). Örneğin Türkiye jeotermal kurulu güç sıralamasında dünyada dördüncü sırada. Böylesine bir üretim düzeyinde Türkiye’de jeotermal üretim alanlarında tetiklenmiş depremsellik olmaması düşünülemez. Keza, büyük barajlarımızın dolum aşamasında ve mevsimsel su seviye değişimlerinde ne tür tetiklenmiş depremsellik örüntüleri yarattığını bir iki uygulama dışında bilmiyoruz. Atatürk Barajı ile ilgili daha önce yaptığım çalışmalara dayanarak (7, 8) Türkiye’deki büyük barajların “tetiklenmiş depremler” yaratmakta olduğu, ancak incelenmediği için bu önemli bilimsel olayların kayda geçirilmediğini özellikle belirtmek istiyorum. MTA ve TPAO’nun Türkiye Jeoloji Haritasında gösterilen ancak Türkiye Diri Fay haritasında diri (canlı) fay sınıfına alınmayan Samsat Fayı etkinliğinin barajın mevsimsel su yükü ve suyun fay bölgesindeki gözenek basıncı değiştirmesi ile ilgili olup olmadığının da deprembilim topluluğumuzda tartışılmasının gerektiğini özellikle vurguluyorum. Adıyaman, Samsat depremleri için hazırlanan resmi raporlarda bu depremlerin Atatürk Barajı’nın “tetiklediği deprem” olma olasılığının nedense önemsenmediğini görüyoruz. Deprem etkinliğini kaydetmek üzere büyük barajların 30 km’lik yarıçap çevresinde en az 5 tane deprem kayıt cihazı (hız sismografi) 7/24 çalıştırılmalı ve verileri jeoloji ve jeofizik bilim insanlarına açılmalıdır. Barajların su seviye değerleri dahil ilgili diğer bilgilerin kullanıcıya açılması için bürokratik kısıtlamaya son verilmelidir. Atatürk Barajı başta olmak üzere çok sayıdaki diğer büyük barajlarımız, ülkemizdeki yer bilimcilere deprem-baraj ilişkileri konularında önemli olacak birçok araştırma olanağı sunmaktadır, ancak ne yazık ki bu olanak kaçırılmakta ve Türkiye bu konuda bilimsel yayında fakir bir duruma düşmektedir.

Jeotermal üretim sahalarında oluşan depremselliğin üretim sondajları, kullanılmış suyun tekrar yeraltına basılması, doğal/endüstriyel tektonik yükleme ve ısı kaybı gibi nedenlerden hangisiyle ilgili olduğu gibi birçok başlıkta araştırmalar jeofizikçi ve jeologları beklemektedir. Bugün birçok ülkede jeotermal üretim alanlarında deprem kayıt cihazları ile izlenen tetiklenmiş depremsellik dağılımı *derinlerdeki sıcak*

kaya haznesinin uzanımı, kapasitesi ve hasar yapıcı deprem tetikleme durumu hakkında önemli bilgiler vermektedir. Türkiye bu gelişmeleri görmezden gelemmez.

Ülkemizde doğal ve tetiklenmiş deprem ayrımının yapılması, incelenmesi ve literatüre geçirilmesi konusunda üniversitelerimizin ve ilgili kurumlarımızın jeofizik, sismoloji, jeoloji ve sondaj uzmanları bu konuya daha fazla ilgi duymalıdır ve teşvik edilmelidir.

Jeotermal elektrik santrallerinin yoğunlaştığı alanlarda deprem istasyon sayısının artırılması gerekir. Farklı firmalarca 35 civarında jeotermal elektrik santrali kurulan Büyük Menderes Havzasında (Söke-Sarayköy arası) firmaların bir konsorsiyum yoluyla deprem izleme ağı kurdurmaları ve veri analizleri yapmaları gerekir. Bu tür çalışmaların ilgili jeotermal elektrik üretim şirketleri tarafından zorunlu olarak yapılmasını sağlayacak mevzuat düzenlemesi bir an önce yapılmalıdır.

2014 yılında İtalya Ekonomik Gelişme Bakanlığı hidrokarbon (petrol-doğal gaz) üretimi, yeraltına su/sıvı basma ve doğal gaz depolama ile ilgili olarak bir izleme yönetmeliği yayınlamıştır. Yönetmelik tetiklenen depremlerin, yer ortamının yamulmasının (deformasyon) ve sıvı gözenek basıncının değişiminin izlenmesi ile ilgili standartları belirlemiştir. Bu yönetmeliğin temel aldığı kurallar, yukarıda sıraladığımız türde endüstriyel projelerle ilgili olarak a) tetiklenmiş ve doğal depremleri kaydetmek, b) tetiklenmiş ve doğal depremleri ayırt etmek, c) trafik ışığı (bir izleme yöntemi) anlayışına uygun olarak kullanılabilir bir karar verme düzeni oluşturmak ve d) sanayi şirketinin izleme şeffaflığı ve bağımsızlığına müdahale etmemesinin sağlanması olarak özetlenebilir.

Çevreyi daha az kirleten alternatif enerji kaynakları üretimi sırasında oluşan ve halkı rahatsız eden tetiklenmiş depremsellik olayları nedeniyle durumun uzmanlar ve yöneticiler tarafından gözden geçirilmesi gerekmektedir. Tetiklenmiş depremsellik ve diğer çevre etkileri konusunda projelerden önce, sırasında ve sonrasında kamuya ve yetkililere gerekli bilgilerin verilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca yerel ve merkezi yöneticiler olası deprem riskini denetim altına almak için, yeraltına basılan akışkanların basıncını veya yerini sınırlamak gibi önlem stratejileri geliştirmelidir. Olası riskler ve hasarlara karşı sigortalama işlemlerinin nasıl olacağı düşünülmelidir. Bu süreç bilim adamları, politikacılar ve halkın katıldığı ortamlarda tartışmayı

gerektirir. Aksi durumda, toplum bilgileneemediği için gelecekte umut verici alternatif ve yenilenebilir enerji teknolojilerine tepkisini artarak sürdürecektir.

Kaynaklar

Wilson, M. P., Foulger, G. R., Gluyas, J. G., Davies, R. J. & Julian, B. R., 2017. The Human-Induced Earthquake Database, HiQuake. Department of Earth Sciences, Durham University, UK. Dataset. <http://inducedearthquakes.org/reports/>

McGarr, A., Simpson, D. & Seeber, L., 2002. Case histories of induced and triggered seismicity, in International geophysics series, international handbook of earthquake and engineering seismology, pp. 647-664.

<https://www.epa.gov/hw/proper-management-oil-and-gas-exploration-and-production-waste>

<https://www.epa.gov/hydraulicfracturing>

Lucia van Geuns, 2013. Induced seismicity in the Groningen Gas Field, NL: challenges and lessons learnt, Netherlands Induced Seismicity Potential in Energy Technologies, 262 pages.

Eyidoğan, H., 2017. İnsan marifetiyle deprem tetiklenir mi?, Bölüm-1,2,3, Bilim ve Gelecek Dergisi, Sayılar 162, 163, 164.

Eyidoğan, H., 2017. Atatürk Barajı deprem tetiklemeyi sürdürüyor, Bilim ve Gelecek Dergisi, Sayı 167, 1-4.

Eyidoğan, H., 2018. Aydın-Denizli Jeotermal Kuşağında jeotermal enerji üretimi ve tetiklenmiş depremsellik ilişkisi, Bilim ve Gelecek Dergisi, Sayı 174, 1-8.

Gürbüz, C., Serpen, Ü, Öngür, T., Aksoy, N. & Dinçer, Ç., 2011. Tracing reinjected water by seismic monitoring, Proceedings, Thirty-Sixth Workshop on Geothermal Reservoir Engineering, Stanford.

KAOTİK HUKUK SİSTEMİNDE MESLEK ALANLARINA MÜDAHALELER

Av. Berna Çelik, TMMOB Mimarlar Odası Hukuk Danışmanı

16 Nisan 2017 tarihli Anayasa değişikliklerinin 24 Haziran 2018 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından 7142 sayılı Yetki Kanunu'na dayalı olarak mer'î mevzuatın Anayasa'ya uyumu çerçevesinde yüzlerce kanun ve kanun hükmünde kararnamede değişiklik yapıldı. Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu'nun yetkilerinin Cumhurbaşkanına devredildiği kanun hükmündeki kararnameler arasında 7 Temmuz 2018 tarihli 700 sayılı KHK ile 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği üzerinde, Bayındırlık Bakanlığınca; ihtisas dallarına göre Odalar üzerinde ise, ilgili bakanlıklarca idari ve mali denetim yapılır. İlgili Bakanlıklar; "Bakanlar Kurulu" Kararnamesi ile tesbit edilir." Ek 3. Maddesindeki Bakanlar Kurulu ibaresi de Cumhurbaşkanlığı olarak değiştirildi.

Bakanlıklar ve bağlı kuruluşlar 703 sayılı KHK ile teşkilat kanunları yürürlükten kaldırılarak lağvedilirken kamu teşkilat yapısı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle yeniden şekillendirildi. Daha önce Bakanlıklara bağlı olan ilgili, ilişkili kurum ve kuruluşlar Cumhurbaşkanlığına bağlandı, onaltı Bakanlık, dokuz Kurul ve dört Ofis kuruldu.

Devlet Denetleme Kurulu Hakkında 5 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ise kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında yapılacak denetlemeler ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır.

1 Nisan 1981 tarihinde Milli Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılan 2443 sayılı Kanunda, Devlet Denetleme Kurulu'nun kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları üzerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisi bulunuyordu. Bu çerçevede Cumhurbaşkanlığının görevlendirmesiyle DDK tarafından 2008 yılında hazırlanan "Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşları Hakkında Araştırma ve İnceleme Raporu"nda yer verilen değerlendirme ve sonuçlar tartışma konusu olmuştu. Sonrasında ardı ardına çıkan yasa ve yönetmeliklerle mühendis ve mimar odalarının yetkileri ve gelir kaynakları kısıtlanırken, Bakanlıklarca idari mali denetim yapma girişimleriyle meslek odaları üzerinde yoğun baskılar kuruldu.

Ancak 5 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde, Cumhurbaşkanının DDK eliyle kamusal ve özel alandaki denetim ve kontrol gücünün arttırıldığını görüyoruz. Kararnameyle; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının denetimi DDK'nın görev kapsamına dahil edilirken; "Grup başkanı; denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan, görevde kalması halinde kamu zararını artıracak anlaşılan, suç delillerini karartacak anlaşılan, kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanabilir veya bu tedbirin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilir" (m.6/1) düzenlemesiyle Kurulun bir üyesine meslek kuruluşlarının organlarında görev yapan kişileri gerektiğinde görevden uzaklaştırma yetkisi tanınmaktadır.

Anayasa'nın "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları" başlıklı 135. maddesinin 5. fıkrasına göre, "Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir."

Anayasa hükmünden anlaşılabacağı üzere; kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının denetimine ilişkin kuralların, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kanunla düzenlenmesi gerekmekte olup, 5 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin meslek kuruluşlarının denetimi ve organlarının görevden uzaklaştırılmasını öngören yukarıda yer verilen hükümleri, Anayasa'ya aykırıdır.

Anayasa'nın 135. maddesinin 6. fıkrasına göre, "Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği mercinin veya cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir."

6235 sayılı TMMOB Kanunu'na 1983 yılında 66 sayılı KHK ile eklenen Ek-4 Maddesinde "Amaçları dışında faaliyet gösteren Birlik ve odaların sorumlu organlarının görevlerine son verilmesine ve yerlerine yenilerinin seçilmesine, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının veya bulundukları yer Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzeri-

ne, o yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesince basit usule göre yargılama yapılarak karar verilir ve dava en geç üç ay içinde sonuçlandırılır." denilerek meslek kuruluşlarının organlarının görevlerine ancak bir yargı kararıyla son verilebileceği kanunla düzenlenmiştir.

Cumhurbaşkanının görevlerinin düzenlendiği Anayasa'nın 104. Maddesinin "Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır." hükmü gereğince 6235 sayılı Kanununda belirlenen denetim ve görevden uzaklaştırma usulleri karşısında 5 numaralı Kararnamenin meslek kuruluşları hakkında uygulama alanı bulunmamaktadır.

Anayasada kanunla düzenlenmesi öngörülmüş konularda çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile meslek kuruluşları üzerinde vesayet kurularak pasifleştirme hedeflenirken, ekonominin lokomotif olarak düşünülen inşaat sektörünün önündeki engelleri kaldırmak için imar uygulamalarından meslek mensupları dışlanmakta, yapı üretiminde teknik inceleme ve denetim istenmemektedir. Ruhsat formlarından şantiye şefinin, yapı denetçilerinin ve proje müelliflerinin imzalarının çıkarıldığı Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi Standardına İlişkin Tebliğ ile "İmar Barışı" olarak nitelendirilen 7143 sayılı Kanun bu çerçevede ele alınması gereken önemli düzenlemelerdendir.

İmar Kanunu'nun Geçici 16. maddesiyle, 31.12.2017 tarihinden önce yapılmış ruhsatsız veya ruhsat eklerine aykırı yapılara; 31.10.2018 tarihine kadar başvurulması, 31.12.2018 tarihine kadar kayıt bedeli ödenmesi şartıyla yapı kayıt belgesi verilerek iskan izni verilmekte, kaçak yapılar meşrulaştırılmaktadır.

Her imar affında olduğu gibi, bu süreçte kaçak yapılaşma artmaktadır. İmar mevzuatına aykırı yapılara kullanma izni verilmesi, can ve mal güvenliğini hiçe saymak anlamına gelmektedir. Oysa 17 Ağustos 1999 tarihinde Marmara Bölgesi'nde meydana gelen ve 17 bin kişinin ölümüne neden olan depremden sonra, gecekondulaşma ve kaçak yapılaşmayı teşvik eden imar affı politikalarından vazgeçilmesi gerektiği üzerinde ısrarla durulmuştur.

Kamu eliyle kaçak yapıların kullanımına izin veri-

lirken; yapının depreme dayanıklılığı ile fen ve sanat norm ve standartlarına aykırılığından yapı maliki sorumlu tutulmaktadır. Anayasa'nın 5. maddesinde hüküm altına alınan Devletin "kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" görevleri yani yurttaşların can ve mal güvenliğini tesis etme sorumluluğu askıya alınarak, herhangi bir teknik denetim süreci işletilmeden kaçak yapı malikinin beyanı esas alınmakta ve sorumluluk kabul edilmemektedir.

Devletin, yapı kayıt belgesi vererek kullanım bakımından yapının herhangi bir tehlike arz etmediğini kayıt altına aldıktan sonra sorumsuzluğunu öngörmesi, bir başka deyişle hem vatandaşa bedel ödettirip hem de doğacak risklerden kendisini başışık tutması, sosyal hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı gibi Anayasa'nın 125. maddesinin "İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür." hükmüne aykırı bir düzenlemedir.

Hiçbir mesleki hizmet almayıp teknik denetimi yapılmayan riskli yapılara kullanım izni verilmesi Anayasa'nın "sağlıklı çevrede yaşama hakkı"nın düzenlendiği 56. Maddesi, konut hakkının düzenlendiği 57. Maddesi ile devlete verilen görevlerin ihmali anlamına gelir.

1993 yılında Ümraniye çöplüğündeki metan gazı patlamasında otuz dokuz kişinin hayatını kaybettiği gecekondu yıkımı nedeniyle yapılan başvuruda AİHM, Öner Yıldız/Türkiye davası olarak bilinen kararında "Ümraniye İlçe Meclisi ilgili yönetmeliklere uygun olmayan bir şehir geliştirme planı uygulamış ve bölgedeki kaçak yapılaşmaya engel olmamıştır; Çevre Bakanlığı Katı Atık Kontrolü'ne ilişkin Yönetmeliklere uyulmasını sağlamamıştır; zamanın Hükümeti de bina sahiplerine tapu vererek bu tip kaçak yapılaşmanın yayılmasını teşvik eden af yasaları çıkartmıştır." denilerek devleti sorumlu tutmuş ve tazminat kararı vermiştir.

Son yıllarda yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla imar affı, yapı denetimi, kentsel dönüşüm ve daha pek çok yasa değişikliğiyle mimarlık ve mühendislik hizmetini dışlayan yapı üretiminin zemini oluşturulmakta ve sağlıklı çevrede yaşama hakkının güvencesi olan yasal düzenlemeler yürürlükten kaldırılmakta ya da uygulanmamaktadır.

XII. İSTANBUL ULUSLARARASI MİMARLIK VE KENT FİLMLERİ FESTİVALI 20 - 27 Ekim 2018

Amaç:

Mimarlar Odası kurulduğu 1954 yılından günümüze, mimarlık kültürünün gelişmesi, tarihi mirasın korunması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için yoğun bir çalışma sürdürmektedir. Bu çalışmalara yeni bir boyut kazandırmak amacı ile 2007 yılından bu yana, **"İstanbul Uluslararası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali"** adı altında bir organizasyonu yaşama geçirmektedir. Etkinliğe, başta mimarlar olmak üzere, bu alana ilgi duyan her kesimin etkin olarak katılımının sağlanması hedeflenmektedir.

Bu festival, her yıl ekim ayının ilk pazartesi günü tüm dünyada kitlesel olarak kutlanan **"Dünya Mimarlık Günü"** nedeniyle Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi'nce gerçekleştirilen **"Mimarlık ve Kent Şenliği"** etkinlikleri kapsamında programlanmaktadır.

"İstanbul Uluslararası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali" kapsamında uluslararası kategoride yarışma düzenlenmekte ve ödüller verilmektedir.

Ayrıca; Mimarlar Odası'na meslek yaşamı boyunca emek veren, Festivalimizin kökleşmesinde büyük çaba harcayan ve 7 Mart 2018 tarihinde yaşamını yitiren **Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Eski Başkanı Mimar Sami Yılmaztürk'ün anısına, ulusal kategoriden olmak üzere bir filme "Sami Yılmaztürk Özel Ödülü" verilecektir.**

Festival, **"mimarlık ve kent"** odağında üretilmiş filmleri desteklemeyi, yeni yapımları özendirmeyi,

beğeni kazanmış filmleri seyirci ile buluşturmayı amaçlamaktadır.

Finalist filmler

Belgesel Dalı (50 film) :

Peki Şimdi Nereye - Yön: Zeynep Südinç - Türkiye

Peki Şimdi Nereye

Kentsel Suretler - Yön: Muhammet Beyazdağ - Türkiye

Başka Tren Gıdı Gıdı - Yön: Yasin Ali Türkeri - Türkiye

Başka Tren Gıdı Gıdı

Miras - Yön: Umut Çınkır - Türkiye

Adam - Yön: Emil Ali - Türkiye

Hasankeyf'e Ağır - Yön: Fırat Erez - Türkiye

Ödüller:

Sami Yılmaztürk Özel Ödülü:

Ödül Plaketi ve 5.000.- TL

Birincilik Ödülü:

Ödül Plaketi ve 5.000.- TL

İkincilik Ödülü:

Ödül Plaketi ve 3.000.- TL

Üçüncülük Ödülü:

Ödül Plaketi ve 2.000.- TL

Yarışmaya, uluslararası bir web sayfası üzerinden ve doğrudan olmak üzere toplam 90 ülkeden, 950 film için başvuruda bulunulmuş ve ön elemeyi geçen 164 film arasından yapılan seçimlerde aşağıdaki sonuçlar alınmıştır. Başvuruda bulunulan filmlerin %67.6'sını belgeseller, %32.4'ünü animasyon filmler oluşturmaktadır.

Ödül alan filmler 27 Ekim 2018 tarihinde yapılacak olan törende açıklanacaktır.

Suyun Ölüm Tarihi - Yön: Ali Ergül - Türkiye

Sulukule Mon Amour - Yön: Azra Deniz Okyay - Türkiye

Şulukule Mon Amour

Hermana: "The Untold History of Ankara's Jewish Community" - Yön: Enver Arcak - Türkiye

Kül Kent - Yön: Tolga Barman - Türkiye

Afganistanbul - Yön: Ulaş Tosun - Türkiye

Tarlataban - Yön: Mehmetcan İncedal - Türkiye

Mahlota - Yön: Volkan Serdar - Türkiye

Rüzgârın Şarkısı - Yön: Kibar Dağlayan Yiğit - Türkiye

The Wound - Yön: Bijoy Chowdhury - Hindistan

Memoirs of Saira & Salim - Yön: Eshwarya Grover - Hindistan

A. Hays Town: From House to Home - Yön: Nicholas Campbell - ABD

The Monolith - Yön: Angelo Guglielmo - ABD

Made In Ilima - Yön: Thatcher Bean - ABD

Gentrification Express: Breaking Down the BQX - Yönler: Samant-ha Farinella, Amanda Katz - ABD

Rise of the Informal City - Yön: Reed Purvis - ABD

Walking on Water - Yön: Gianmarco D'Agostino - İtalya

Walking on Water

Tuscanyness

Tuscanyness - Yön: Andrea Crudeli - İtalya
Appennino - Yön: Emiliano Dante - İtalya
'Ndunetta - Yön: Fiorenzo Brancaccio - İtalya

'Ndunetta

The Invisible Lighthouse - Yön: Bruna Callegari - Brezilya

The Invisible Lighthouse

Firecleansing - Yönetmenler: César Vieira, Conrado Ferrato, Rafael Crespo - Brezilya
Life in Gray - Yön: Leonardo Martinelli - Brezilya

Life in Gray

Sunflowers - Yön: Ayla Torun - İngiltere

Sunflowers

Bali, Building Harmony

Bali, Building Harmony - Yön: Baptiste Mallet - Fransa
Teepeeland, The (U)topian Teepees - Yön: Catherine Ricoul - Fransa
Watchmaker - Yön: G.R. Hinojosa - Meksika
Paradise Within Reach - Yön: Barbara den Uyl - Hollanda
Building Amidst Solitude - Yön: Pim Zwier - Hollanda
Mies on Scene - Barcelona in Two Acts - Yönlere: Pep Martin, Xavi Campreciós - İspanya
The Interior City - Yönlere: Jorge Moneo Quintana, Iso Luengo, Andrea Ballesteros i Beato - İspanya
The Water Forest Guard - Yön: Juan Manuel Plaza Pascual - İspanya
Live, Live, Live, Mr. Corberó - Yön: Diego Postigo - İspanya
Connection - Yön: Alisa Pashkova - Rusya
Reconstructed City - Yön: Jörn Staeger - Almanya
I am One - Yön: Kenji Ouellet - Almanya
Biotope - Yön: Paul Scholten - Almanya
If Walls Could Talk - Yön: Sergio Jaramillo Buitrago - Kolombiya

If Walls Could Talk

The Idea is Paramount. The Architectural Passions of Andrzej Wajda - Yön: Jacek Link - Lenczowski - Polonya
Built to Last - Relics of Communist-era Architecture - Yön: Haruna Honcoop - Çekya
27 Floors (to Live and Invest) - Yön: Álvaro Rivera - Şili
On Familiar Waters - Yön: Rita Mahfouz - Lübnan
Parallel Sprawl - Yön: Ibai Rigby - İsviçre
Dreaming Squares - Yönetmenler: Paddy Cahill, Shane O'Toole - İrlanda
Pakistan Chowk - Yön: Mahera Omar - Pakistan

Animasyon Dalı (7 film) :

Empty View - Yön: Ali Zare Ghanatnowi - İran

Empty View

Run Rostam Run - Yön: Hossein Molayemi - İran
Red & The Kingdom of Sound - Yön: Phil Gomm - İngiltere
How to Carve a Giant - Yön: Sonia Magdziarz - İngiltere
Labirynth - Yönetmenler: Stepan Koval, Oleksandr Kolodi - Ukrayna
Irma - Yönetmenler: Alejo Schettini, Germán Tejeira - Uruguay
House Heart - Yön: Hsiao - Ching Lu - Tayvan

Y. İZZETTİN SİLİER (İnşaat Yüksek Mühendisi – Avukat) ELEĞİMİN ÜSTÜNDE KALANLAR

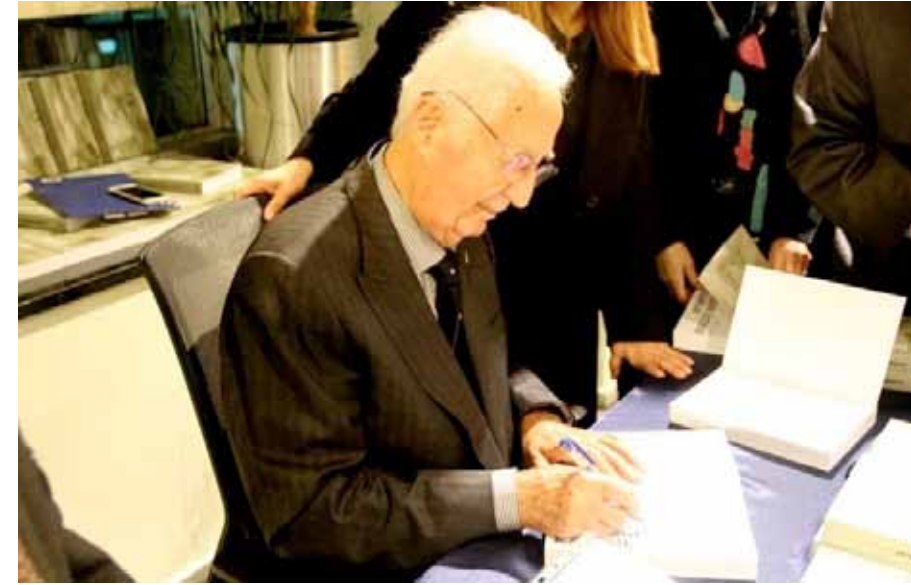
Temel PİRLİ (İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Sayman Üyesi)

Elimin Üstünde Kalanlar, örgütlerin insan hayatındaki önemini genç yaşta kavramış bir kişinin ilginç yaşam öyküsü ve iç hesaplaşmasıdır. Bu yaşamda, orta halli bir aile içinde, bir Anadolu kentinde gerçekleşen üniversite öncesi eğitimle yapılan başlangıç, İstanbul'da mühendislik ve hukuk öğreniminin yanı sıra, çevresine eleştirel bir biçimde yaklaşan bir kişiliğin gelişmesi ve sistematik bir biçimde gerçekleştirilen yurtdışı gezilerinin etkisiyle yeni bir platforma sıçramaktadır.

1950'lerde öğrenci liderleri ve pervasız genç bir mühendis olarak meslek hayatında ve TMMOB'nin kuruluşunda rol alınması, arkasından Türkiye'de özel yüksek okulların kapatılmasını sağlayan hukuki sürecin gerçekleştirilmesi kitapta akıcı bir üslupla anlatılmaktadır.

1970'lerde baskıcı bir rejim altında İnşaat Mühendisleri Odası'nın İstanbul Şube Başkanlığı ve sonra Oda Genel Başkanlığı, bu arada Fen Bilimleri Merkezi adı ile üniversiteye hazırlık alanında daha sonra çok taklit edilen bir eğitim kurumunun yaratılması, 1990'larda Bilim Merkezi Vakfı ve Deneme Bilim Merkezi kuruculuğu, 75 yaş sonrasında ise başta resim, müzik, spor deneyimleri olmak üzere girilen yeni uğraşlar, içtenlikli ve öz eleştirel bir dille özetlenmektedir(Arka kapak).

SİLİER'in kitabında, Malatya'da geçen çocukluğu ve öğrencilik yıllarından, inşaat fakültesi ve üniversite yılları, askerlik döneminden mühendislik yaşamına kadar yaşamındaki tüm evreleri renkli bir üslupla anlatılan kitabın "Yazılardan Bir Seçki" bölümünde Teknik Güç dergisine yazmış olduğu yazılara ve 4 Ekim

İZZETTİN SİLİER, 1929 yılında Malatya'da doğmuştur. 1952 İTÜ İnşaat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Bir süre inşaat müteahhitliğinden sonra, beş sene kadar Ankara'da avukatlık yapmıştır. İstanbul'da bina yapımcılığı ile uğraşmıştır, "Fen Bilimleri Merkezi" isimli Türkiye'nin ilk üniversiteye hazırlık kurumunun kurucusu ve yöneticisi olmuştur. İnşaat Mühendisleri Odası'na, kuruluşundan başlayarak, çeşitli hizmetler yapmış; Şube ve Merkez Yönetim Kurulu başkanlığı yapmıştır. TMMOB'un kuruluşunda önemli bir rolü olan SİLİER, ilk üniversiteye hazırlık eğitim kurumu olan Fen Bilimleri Merkezi'ni kurmak gibi öncü çalışmalar yapmıştır.

2000 tarihli "Odalarımız ve Biz" konulu röportaja da yer veriliyor.

Özel Mühendislik Yüksek Okullarının kapatılmasında önemli rolü olan SİLİER, üç dönem İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanlığı, bir dönem İMO Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini üstlenmiştir. İMO

bünyesinde çıkartılan Teknik Güç dergisinin ve Türkiye Mühendislik Haberleri dergisine çıkarılmasında önemli katkıları sağladığı bilinmektedir.

Hayatı, başarıları, ilgi ve mücadele alanları ayrı ayrı ele alınması, gereken bir insan olan, yaşamı boyunca kendini yenileyen ve çeşitli uğraşlarla yaşamında farklı dinamiklere yer açan SİLİER, 75 yaşında gittiği resim kursu ve resim denemelerine yönelik "Hayata bakış açım değişti. Artık resimle ilgili yazıları daha yakından takip eder oldum. Kendim bir şeyler yaratmaya başlayınca herkesin yaratmasını istedim. Yetmişine gelip de ne yapacağını şaşırın kişilerin kahvehane köşelerinde veya televizyon karşısına geçip oturmasındansa resme, sanata başlamasını öneriyorum. Onlar benden de iyi resim yapabilir." olarak ifade ediyor. Kitabında "Resim Yapmak" bölümünde de nasıl başladığını ve yapmış olduğu sergiye de yer veren SİLİER, 2010 sonrasında başladığı türkü derslerini de şöyle aktarıyor: "Haydi size yeni bir haber vereyim: Bugünlerde Türkü dersleri almaya

başladım. Tanrım ne kadar çok öğrenilecek şey, tadılacak mutluluk var..."

ELEĞİMİN ÜSTÜNDE KALANLAR KİTABI İMZA GÜNÜ VE SÖYLEŞİ- İMO İSTANBUL ŞUBE

Değerli meslek büyüğümüz ve Oda Başkanlarımızdan İzzettin SİLİER'in ELEĞİMİN ÜSTÜNDE KALANLAR kitabına ilişkin İmza Günü ve Söyleşi 13 Aralık 2016 tarihinde İMO İstanbul Şubesi Konferans Salonunda gerçekleşti.

Söyleşide İzzettin SİLİER, günümüz koşullarını değerlendirdi ve umutlu olmak gerektiğini dile getirdi. Kitabının, yaşamış olduğu birikimlerini aktardığını ve bu tip çalışmaların tarihe tanıklık eden herkes tarafından uygulanması ve örnek olması gerektiğini ve gençlere aktarımının önemli olduğunu belirtti.

Söyleşide İMO Başkanı Cemal GÖKÇE İzzettin SİLİER için şunları söylemiştir. "1950'li yıllarda ülkemizde çalışan yabancı mühendislerin sayısı oldukça fazladır. Bu fazlalıkla yetinilmeyip yeni mühendislerin ülkemize getirilmesi Bayındırlık Bakanlığı tarafından kararlaştırılmıştır. Bu duruma ilk tepki gösteren mühendislerin öncüsüdür İzzettin Abi. Bu karşı çıkış TMMOB'nin ve diğer meslek odalarının kurulmasını oldukça çabuklaştırmış, TBMM'de bekleyen yasa tasarısı kısa zamanda yasalaşmıştır. İzzettin Abimizin örgütçülüğü öğrencilik yıllarına kadar uzanır. İTÜ Öğrenci Birliği Genel Sekreteri olarak İTÜ'de yapılan eğitimin yetersizliğine karşı çıkmış, o güne kadar pek yapılmayan bir eylemin

önderlerinden birisi olmuştur. Türkiye Mühendislik Haberleri'nin oldukça eski bir sayısında örgüt ve örgütlenmeye ilişkin görüşlerini açıklarken; *"Talebe birliklerinde çalışmak insanın ufkunu açıyor, sosyalleştiriyor. Gerçek hayat için üstün vasıflar elde etmenizi sağlıyor. Talebe Birlikleri'nin faaliyetlerini kısıtlamak yerine, onları örgütlenmeleri için teşvik etmek gerekiyor. İlk örgüt terbiyesi bu birliklerde verilmelidir ki, kişi daha sonraki yaşamında diğer derneklerde, meslek kuruluşlarında, vakıflarda, hiç olmazsa apartman yönetim kurullarında çalışmayı becerebilsin".* Yine, örgüt kavramının ve örgütlenmenin birer suç aracı olarak görüldüğü bir döneme ilişkin olarak da; *"Şimdi olduğu gibi öğrenciden bu görgüyü esirger, onları baskı altında tutarsan, onlardan topluma yararlı insan olmalarını da beklememelisin. Çağdaş toplum örgütlü toplumdur"* diyor."

Söyleşide İMO İstanbul Şube Başkanı Nusret SUNA İzzettin SİLİER için şunları söylemiştir:

"Bazı insanlar vardır ki, onların hayatlarını, başardıklarını, hedeflerini zamandan, mekândan, tarihsel bağlamından, ilgi ve mücadele alanlarının bütünselliğinden bağımsız ele alınması, sadece bireysel bir haksızlık olmayacak, aynı zamanda tarihsel bir boşluk anlamı da taşıyacaktır. İzzetin SİLİER böyle bir insandır. İMO ör-

gütlülüğü içinde o zamana kadar tabu sayılabilecek konuları tartışmaya açacak kadar cesurca davranmış, İMO 16. Genel Kurulu'nda "Az gelişmiş ülkelerde meslek odalarının rolü" başlıklı bir sunum gerçekleştirecek kadar kuramsal konulara hakim olduğunu göstermiş, meslek odası-siyasi iktidar ilişkilerinde toplumsal yarar ilkesinden ve meslektaşlarımızın hak ve çıkarlarından asla taviz vermemiştir. Nisan 1973 tarihli TMH başyazısında İzzettin SİLİER, şu cümlelerle bugüne ışık tutuyor, yolumuzu aydınlatıyor: 'Ödeve başladığımız gün, büyük ve etkili çevrelerin, bütçemizin üçte biri kadar düşürülmesini isteyen girişimleriyle karşı karşıya idik. İlk kararımız bizi hırpalamak isteyenlere bunu pahalya ödetmek oldu. Sanıyorum bunu başardık, bizi kolayca ezemeyeceklerini gösterdik. Kanunumuz Senatoda geri çevrildi. Bakanlık genelgesine rağmen, vize, üyelerimizin tam desteği ile sürüyor.' İnşaat mühendisliği eğitiminin içinde bulunduğu sorunlar bilinmektedir. Özellikle, popülist yaklaşımla hemen her ilde açılan üniversiteler ile vakıf üniversitelerine bağlı inşaat mühendisliği bölümlerindeki eğitimin, sorunların kaynağını oluşturduğu genel kabul görmektedir. İzzettin SİLİER'in bu konuyla ilgili öngörüsü ise takdire şayandır. SİLİER, 1970'lerin başında özel mühendislik fakülteleri açılmasına, eğitimde nitelik kaybı yaşanacağı gerekçesiyle karşı çıkmış, kamuoyu oluşturmak için yoğun çaba harcamış, hatta ironik bir yaklaşımla, "Özel Kara Harp Okulu" açmak için başvuruda bulunmuş, nihayetinde Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararla özel okullar devletleştirilmiştir. Kitapta bütün bu süreç ve tartışmalar ayrıntıları ile işlenmektedir."

İzzetin SİLİER, inşaat mühendisliği gelişim sürecine ışık tutan, bizlere deneyim, görüş ve yaklaşımlarını meslektaşlarımızla buluşturma olanağı sağlamıştır. Kendisine teşekkür ediyor, bundan sonraki yaşamında sağlık diliyoruz.

